

Öyle miymiş?

ŞULE GÜRBÜZ

İletişim

Öyle miymiş?
ŞULE GÜRBÜZ

ŞULE GÜRBÜZ'ün ilk romanı *Kambur* (1992), *Zamanın Farkında* (2011) ve *Coşkuyla Ölmek* (2012) İletişim Yayınları; *Ne Yaştadır, Ne Başta Akıl Yoktur* (1993) adlı oyunu ve *Ağrınınca Kar Yağıyor* (1993) adlı şiir kitabı ise Mitos Boyut Yayınları tarafından yayımlandı. Şule Gürbüz halen mekanik saat ustası olarak çalışmaktadır.

İletişim Yayınları 2283 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 381

ISBN-13: 978-975-05-1899-7

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

EDITÖR Nihat Tuna

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI ve CILT Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırım Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3
Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Öyle miymiş?

ŞULE GÜRBÜZ

iletişim

CENNET VARKEN
CİNNET OLABİLİR Mİ?

Kâinat, yaşı, çağı, gerçekten o anılan zamanları geçirip geçirmedeği, kendine tarihçileri, filozof ve peygamberleri tanık tutup tutmadığı ve bu kişilerin doğruyu söyleyip söylemediği, gerçekten o olup, orada oldukları belli olmayan, sonradan geleceklere anlatmaya meraklı, sayfalarca söyleyen, kör olsa da söyleyen, onun dediğini öbürü yazan, yazı yoksa hıfzeden, hıfz edecek akıl yoksa tavırla irşat eden, irşaddan anlayan yoksa kafa kesen, ya çok sıkılınca ya gerçekten darılınca barış eden, kendisi barış içinde iken barışı öven, gene sıkılınca önüne kattığını bir temiz döven... dağın taşın dünyaya yapışık olmaktan utandığı, ardıç kuşunun ve ladinlerin, ökse otları ve ebegümecilerin öbür dünyada da var olmalarına dair kitapta adlarının anılmaması ile rahat bir nefes aldıkları, zeytin ve incirin de buna sebep en tıknafes hâlleriyle buruşup durdukları bu perişan yer, adı yerküre, hem yerde hem küre, duy da inan, nasılsa işin yok işte. Sadece içindekiler değil demek kendisi de debelenip duran bir bil-yer. Şehirli kısmı misket, köylü kısmı cıncık der. Tâ Mezopotamya Hitit bile aşık oynarmış bu topraklarda, hâlâ oynar,

bilir ahali onu da. Yerküre fezada debelenir, ağaçlar dağlar ters döner, ölümlerin altı üstüne gelir, bir yanına güneş değer bir yanına karanlık, sular deniz adında sağa sola deprenir, ayı esner, kurt ulur, kedi uyur, insan tozun toprağın içinde kendi gibi bir üç beşle aşık atar bağrınır, dünya dönmeye devam eder. Sorsan elindeki koyunun, biçare keçinin kemiğini çevirip duran bu eslâf yeniden doğmaya hazırlanmakta, bu esnada da aşık oynamadadır. Elindeki dört yüzlü kemiği ile eşref-i mahlûk, ahsen-i takvim, kıvamların kıvamıdır.

Dünya, sefillerin talip olduğu, talip olmayana da dünyanın talip olduğu yeryüzü küresi. Yüzlerceden bir tanesi, güneşin etrafında el pençe duranların üçüncüsü, etrafında dönüp dönüp yüzeyini kızartıp içi hâlâ çiğ kalanların, “Domatesim biberim de bu sayede iyi oluyor, kemer patlıcanımı ile fasulyelerim de zırıl olmuş” diyenlerin en yuvarlağı, magma ile deprem ile tehdit edip tepesinden ve tabanından buz sarkan, göbeği hararetle, dönme yorgunu, koskoca semada bir uyduruk aydan başka kendine biat edecek bulamamış, milyarlarcanın her gece birbirlerine binyıllardır “Aha bak ay, birkaç güne hilâle döner, dünyanın uydusu” dediği dilsiz dişsiz, şekli belirsiz, dünya artık beni tanıyıp da daha adımı ağzına almasın diye her gece şekilden şekle giren bir ağzı açık halayık. Bunca zaman geçti âmâ Homer’in üstünden, kıyıları bile başka şekillendi, bazısı kıyıda olduğunu bile unuttu dalgalara rağmen, sular ona değmez oldu sırlıksızlam etmesine rağmen, kum ne zamanın kumu ise sanki hiç kaya değildi de hep kumdu, böyle olmaya gözlerini yumdu, mitolojik kahramanlar kültüre masal oldu. Zeus bile, onca diyalogda koca filozofların “Zeus aşkına evet, Zeus aşkına hayır” dedikleri Zeus bile hiç mezar yerinden sorulmadı, “Hayırlı kabir kaybolandır” sözü hiç olmuş mu olmamış mı, olan o muymuş değil miymiş bilinemeyince kâinatın tozuna karıştı, kulaktozunda ince bir silis gibi kaldı. Sağır-

lık bundan mıdır? İsa sabah baktılar mağarada yok, baş göğe kalktı, orada da yok. Dediler ki nice sonra “Burada, Hindistan’da.” Bak, uzağa gitmiş, çarmıha gerilen de o dessay müzevir imiş, oh olsun.

– İsa ne işin var Hindistan’da?

– Ne işim olacak, insanın ne işi olabilir ki dünyada? Var ki işin olsa yaptırır, tamam ettirirler mi burada? Sonra da yapılmamışların ve eksiklerin çekilir hesaba. Peygamber sözü gibi değilse de bu, zaten peygamber hiç gerilir mi çarmıha? İşini ve ne için terbiye edildiğini ararsın yaşamın boyu, hiçbiri yazılı değilken ve insan yazı nedir bilmezken. Alnın kırışığında da artık “Okunmuyor, seçilmez olmuş,” der bakarlar yine uzağa. Peygamber olsan ne ki bunca tuzağa? Ben de öldüm ve gömüldüm bir dedikodu tümseğine, rahat var mı sanırsınız burada? Şunu derim ki, dünyada yaşayan tek bir kişi bile kaldıysa ölüm kurtuluş değil dedikodudur nihayette.

Eskiler ağlayan, söyleyene, söylenene inanmazmış, acının sükûtuna ve dile gelmezliğine inanç tammış. Neyse ki Eyüp var yanıp yakılan, Davud var söyleyip duran, İsa var tüm inceliği ile ahmağı bir iyi haşlayan ve koşmaya başlayan, Yakup var gizli gizli ah eden, Süleyman rahat yerde geniş geniş söyleyen, sinirli Musa var Harun'a dönüp de "Sen söyle," diyen, sonra Harun tatlı diliyle kendini herkese sevdirince Musa'nın peygamberliği ile yan yana duran bir yalnızlığı var cenazesinde bile. Hikâye olanlar dile dolaşanlar var, acındığı için sevilen, perişanlığıyla yüz bulanlar var, bilir gibi söyleyen, bilmez gibi susanlar var, bildiğinden susan da var, boşa ağlayan, boş yere ağlamayan var... ne çok şey var derken, arkaya bakıp bir belki ince uğultu ile bir âsa, bir değnek, birkaç kitap var, mağara var, duvar var, "İniltilerini duyuyor musunuz?" diyen var. Duymadan "Evet," diyenler var. Aslında ne تنها bir yer burası. Bir söz, bir hakikat bütün dünyayı, milyarları dolaşıyor da ne bir sahip, ne bir göğüs kafesi buluyor sığınıp saklanacak. Ne تنها bir yer burası, bir acı goygoycudan, bir dert kendi derdini unutmak iste-

yenden, bir düşünce kendi düşüncesini sağlamlaştırmak isteyen, bir hakiki söz onu sade ezberine almak ve heybesine kendinin olarak katmak isteyen başkasına rast gelmiyor. Aramak, sahibini aramak ve onu teselli etmek için değil bulup rast gelip kendine mal etmek için bir gayrette olmaya hitap ediyor. Bunca doğan, söyleyen ıssızlığını ve yalnızlığı alamıyor toprağın, kabirler de, ah kabirler de olmasa, dünyanın tutunacak tek taşı da olmasa daha da kayardı her şey muhtemelen.

Kır böcekleri, ardıç kokuları, bal ve akik sarıları

Bir şeyin bir ilk öğrenildiği, göze görünüp içe aktığı yer vardır. Buna tanıklık etmeyene bu söz ile de anlatılabilir. Birinin taş duvardan öğrendiğini başkası derste öğrenebilir, köpeğin gözlerinden öğrenip ezber ettiğini öbürü bir mısradan duyabilir. Sesler ve görüntüler hep anlatır çünkü, yeter ki tanıklıktan kaçma, duymadım görmedim deme. Kendi günahı gibi geri kalanı da sorulmayacaksa insana belki tanıklık etikleri sorulacak anca. Dünya çok ıssızken binlerce yıl önce, taşların, kayaların, vadilerin ve diz boyu otların arasında karşı kıyıları uzak, söz cesaret hükmündeyken, insan kader ve tanrı ile iç içe ve tabiatın her sözü toprakta, taş yalakta, damlarda, otların üstünde birikirken bunlar hep hakikati tutmuşlar. Şimdi maazallah bir peygamber gelse en imrenen o olur herhâlde zeytinlikte, Celil kasabasında İsa'nın çarmıha gerildiği güne. Olacağı olan inanç bitti, zaten "Daha ne mucize ne peygamber yok size," dendi, mesafeler kısa, etraf kalabalık, bir şeyin anlatılamaması yüzünden içte büyüyen şişkinlik ve katmanlı rüyalar yok artık. Bu son sıra geçmişin ezberini şimdinin memnuniyetinde ezmede artık. Son niha-

yet değil de arkadan gelen, ya da gelmeyen de sıra bekleyen demek. Şimdi o ayaklara boca edilen sümbül yağı kimdedir? Yakup ile kıyaslanan zaman nerdedir?

Kar serçeleri, taş bülbülleri, kiraz kuşları

Şimdi bir peygamber gelse de bir ayet okusa bin tane de dinlemek, bir doğruyu söylese “Öyle değil aslı budur,” diyenleri iştirmek, bir şifalı içecek sunsa birden içine birisinin zencefil de ilave edip “Böylesi daha faydalı,” dediğini dünya gözüyle görmek, duymak zorunda. Peygamberliğin bittiği yerde ne başlar? Hiçbir şeyin yetmediği insana kitap yeter mi? Şimdi gelse bir peygamber, o daha ağzını açarken birisi tükürük elde etek belde devrin en hikmetli ve güven dolu sözünü söyleyiverir, bu günün soru soran insanının sorusunu, şu hikmetli sorusunu sorar: “Ne diyorsun sen, kime göre, neye göre?” Ya, peygamberliğin de zamanı var, öyle firavunun yılanı çevirdiği âsa ile cebelleşirsin de bütün bir geçmişin ve kâinatın, Harun’un diline, Davud’un sesine, Eyüp’ün kabuklarına, Yakup’un gözyaşlarının içine baka baka “Kime göre?” diyen devir canlısına ne diyebilirsin? Buna dünya artık taş kesilir, torunundan azar işiten bir dede gibi bir âsâna, bir yere, bir göğe bakar da bakar, âmâların neşesini anlar, delinin kakkahasını, ölünün tebessümünü, ölüsünü gömenin hafifliğini anlar, bir ağırlık ve bir fazlalık kendini du-

yarsın. Zaten odur ve o kadardır. Sen de gider ve vazgeçersen bir ağırlık daha kalkar ve dünya daha kolay döner, daha kolay.

Ezan çiçekleri, mercan köşkler, bal petekleri

Atlas'ın ahmaklığı ile dünyayı başının üstünde, Prometheus'un dağlarda zincirde, Zeus'un tâ nerelerden güzel kadın görünce başının dönüp aşağılara indiği, kulelerin dikişli taşların anâsır dizildiği, yol olmasa da yol bulanların olduğu, bir hakikatperverin bir taşın yanında ötekinin kıyıda durduğu, kıyıların ve denizlerin dağların ve ardlarının bilinmediği ama bilinmediği hâlde bir yerlere uzandığı zamanlar, otların yana eğilir yatarken bile bir mağruriyetle yattığı zamanlar, çünkü dünyanın ipliğinin pazara, şeytanın sancağının da pazarın ortasına dikilmediği zamanlar, zamanın genç hâli, kendini o vakit beğenmediği ama kağşayınca eski hâllerine ve eski biriktirdiklerine bakıp da "Bir vakit ben böyle miydim," dediği, etrafın da vakit o vakit iken yani güneş tepede, sular berrak ve o henüz o iken sesini düğümleyip oturanın da şimdi dönüp "Evet, o güzeller güzeli sendin, nasıl güzeldin bir bilsen," dediği, dönüp de "Niye vaktinde bildirmedin peki?" denilemeyen zamandan, çağın gizli, tanıkların suspus olduğu zamandan, yani yaşanan zamandan, meçhulden, yani geçen zamandan elimize dört beş kitap, etnog-

rafya müzesinde kemik kalıntıları, bolca çanak çömlek, harabeler, taşlar... hâlâ arkamızdan çalan geçmişin ıslığı kaldı. O berrak kafa da ufalandı. Kelle gezdirmenin adı hayatta olmaya kadar uzandı. Devir üstümüze devrildi. Bunlar değil mi, dansözün sözüyle Yahya'nın başını kesti? Bize miras kalla kala bu kaldı.

Turnalar, arı kuşları, sabunotları

Dünyanın umrunda olmadığını anla, anla ki acıya eğilmiyorsa kendi de acı çekmediğindendir. Nasıl ki kurumuş kertenkeleye bile kendisi de kurban edilmeye götürülen İsmail acıdı ancak. Ve o kurumuşa bir damla su ihsan etti kendi pınarlarından. Hiçbir pür neşe eğilip bakmadı bir büzülüp kıvrılmışa, biraz öyle durup sonra karışmak var dünyanın tozuna, külüne toprağına. Acıyan da olmadıysa bir ve bir tanık orada oluşuna işte yok oluş, işte unutulmuş, hiç yeşil yaprakların arasında gezinmemiş, hiç güneşlenmemiş gibi. Derin acı bu yüzden zor, İsmail bulmak zor. Ama İsmail bile her şey bittikten sonra önünden geçiyor ve bir “Eyvah,” diyor. Kendi bıçağını gördüğü için başkasına eyvah diyor. O eyvah ona bir iz, gökte bir iç çekiş bırakırsa işte o da onun sesi oluyor. Ancak bir çok büyük öbürüne eğilebiliyor, çok büyük herkesin kaçtığı yerde nerededir, kimdedir? Artık büyükler küçük görmek istemiyor.

“Allah vaadine ters düşmez” vaadi vaat, sahici vaat. Peki. Ama bu sahiciliği bilecek göz kimde? Gözü de veren O. Burada, dünyada yani her şey var ama her şey hayal. Her şe-

yi verdi ama bir hayal verdi. Orada da verecek, yine bir hayal verecek, her şey bir hayalden bir başka hayale devrilecek. Kim “Bütün bunlar yine hayal,” diyecek? Buradaki hayalin misline cennet mi denecek? Bir seraptan bir seraba, bir susuzluktan bir su içiyor zehabına gidilip gelinecek. Yokluk, büyük sonsuz unutuş, kâinatın kendini unutuşu, derin karanlık sükûnet neredesin, kaçınıcı katta neredesin, bana unutuşu özletip kendimi her şeyi ile hatırlatacak yerde misin?

Aksöğütler, süpürge çiçekleri, buhurumeryemler

Derdi söze hapsedilebilir olan daha dertle tanışmış mıdır ya da o seven, her şeyi alabildiğine seven ama sorulsa neyi sevdiğini söyleyemeyen Fuzuli'nin sarhoşluğuna bir an için yanaşmış mıdır? Yürürsün belki ama hep eğilerek, buna yol almak dendiye de kendisi şimdi hangi yol kenarındadır? Yolun olmadığını hem de alınamadığını duymadık mı? Bununla yürümek ve eğilmek her ne yapıyorsam yaptığım işe sırtımı tam eğemedi. Gelmişken ağaçları ve koyunları da suvaracağım bir bahçe gibi, gelmişken diye yapmak ve “Ya gelmeseydim bu ağaçlar ve koyunlar?” deyip de dünyanın bütün ağaç ve koyunlarının bütün şu ama tam da şu an vurulan kuşlarını, ezilen karıncalarını ve güzel kokulu otlarını, “Vuruldu,” deyip yürüyüvermek dönüşü aynı yere çıkarmadı. Sulanmasa da birkaç koyun eksik fazla, yansa ya da kurusa da küller ağaçlara hep fayda, doğurmasa da o kadın işte doğuran şuracıkta. Biri gitse biri biter denen ve gidene giden, bitene biten diye bakmak söylemek arkasından hatta, kuşlardan, kadınlardan, çobanlardan ve keçilerden biri olmak, dünyanın otağındaki şeylerden biri olmak, denmemiş

mi zaten insana da “Tanrı’nın sürüsü” diye işte onlardan biri olmak, en sevdiğin koyunun da sadece onlardan birisi olması ve alınivermesi zamanı gelince ve ne olursa “Zamanı gelmiş,” demek güzelce, bilgeliğin de buna sadelikle baş eğiş olması ve az ağlaması diğerlerinden, görmüş geçirmiş olmanın artık ağlayıp akıtacak şeyleri azalmış ve sertleşmiş olmak olması, derin değil de sert, bilen değil de artık sormayan, şaşırmayan ama susan, bilemeyeceği bilgisi ile terbiye edilmiş ve terbiyesinden artık yüzünü acıdan başka yerlere çeviren ve bakmayan, insan değil mi zaten olmakta olanın içine katılan ve bu katıldığı yerde ne ise o olan. Genç ağladı ihtiyar sustu, yeni gören bağırdı, önceden gören “Buranın işleri hep böyle,” dedi, peki genç yaşlıdan ne öğrendi? Burası hep böyledir, göreceklerin hep bunlar ve böyleleridir, bil ve alış dendi. Alış ki yapacağın yoktur, alış ki elin kolun sana sade yükür, alış ki gözün bir dert kapısı ve manayı sezdirenen ama çözdürmeyen bir kuyudur, alış ki bütün bu dağlar ve taşlar neye tanıklık etseler ve bastığın her yer ve geçen piknik yaptığın ağacın altı aslında bir kabir ise de “kim bilir kimin?” dediğin anda işte senindir. Bütün bu tanıklıklardan suçlu çıkacak olan uzandığın ve söylediğin, şikâyet ettiğin ve olmaz olsun dediğin anda sensin, elbet sen ya kim? Dünyayı kime şikâyet edeceksin, koyunları öldüren mi sürüteceksin, her şeyin bir sebebi varmış ama Hızır ile gezmiyorsun ki nereden bileceksin, beterinden sakınmak için ölenin bile ardından öldüreni öveceksin, ervâhileri ürkütmeden sen de suspus öleceksin.

Çoban kaldıranlar, erguvâniler, ah o kuşlar, kuşlar

İnsan kitaplı insan ise her kitaplı peygamberin yakınıdır da. Çepçevre dolaş İsa ile yan yana yürüyecek nerde? Ne çok Ömer var adı olan yani ve de Ali. Bir Yahuda yok ismen yani, bir de Muaviye. Oysa etraf adını anmadığı ama bu el ele verdikleri ile gani. Gerçek zaten şu adı anılmayan ama işitince uzaktan bir gizli âşinalık, eski bir yâren gibi tanıdık mı tanımadık mı diye göz kırıştıırılan değil mi, değil mi, değil mi?

İsmail bile yaşlı hâli ile doğuran Sara ile alay ederken insanlaştı, birden inenlerden oldu. İbret bu mu, ne olsun ol bir inip bir çıkmak bu mu? O dağdan dağa gezerken ki yukarıya ait hâl bir sinsi duygu ile dağılıp çalınan mı, tekrar meleşin olan mı? Güzel değilse de bir teselli mi yoksa böyle diş tırnak el ayak yaşamış ve debelenmiş olup da inenlerden olmayan görmemek? Kötü ve kötüye devrilmeye hazırlığı görmek insanın tesellisi mi? Zavallı ruh, bir çala yükselsen de sonra altına serili hazır toprağa, gene buraya düşeceksin, topraktan çıkıp gene toprağa gömüleceksin. Dallara takılırsan nerde kaldığını bilen olmadığından çok bilen ve görül-meyeni görenlerden bilineceksin. Sırrın saklandıkça sen de

ona kapanacak sırrını sevecek, başkaları sevsin istemeyeceksin. İçeriye dışarıyı hele kendini hiç açık etmeyeceksin. Dalarda saklı sesler, meşe yapraklarının büklümleri, bir yaprağın rüzgârda peşe takılıp takır takır gelmesi anlatacağı olmasından mı?

Dere kumruları, saksaganlar, akleylekler

İnsan tabii belirlenmişlikten kurtulmak için cennetten inmiş, yani cenneti reddetmiş, insan olmak bu mu yoksa reddetmek yani. Şimdi de yapabileceği en büyük şey reddetmek mi olacak, cenneti bile. Âdem; akli ne kadardı ve korkusu, iknaya çalışılan oydu ve diğer eskiler. Arkalarını dönünce de unutulardı, ellerinde kırmızı, mor, lacivert renkte iplik, mesh yağları, yunus derileri, yün ve pamuk. Tanrı'nın ikna etmeye çalıştığı zamanın insanlarıydı onlar, helâk olsalar da ne fark eder. Hiç değilse bir lav sağanağı, bir çekirge fırtınası, bir kapanan ve açılan berzahlı sular görürlerdi önlerinde. Gazap sahici, bela şedit, muhatap belli idi. Her şeyi ilk gördüler ilk duydular ama sonrakilerdeki korku ve büyülenme yoktu onlarda. Musa'nın elinde levhalarıyla dağdan ışıltı ışıltı bir yüzle indiğini göre göre dönüp arkalarını uyurlardı. Anlaşılan levhalar ve diğer her şey bütün bu büyümlü zamanlar bittikten sonra yerleştirdi inancı da korkuyu da. Kim kimi yakından gördü ise bir şeye tutmadı, yanında olan biteni bir tarih bir kutsal sayfa sanmadı. Korkmadı Süleyman'dan, Davud'dan, ne olsa belki Zeus'u görmüştü iki nesil atası. "Tan-

rı, tanrılar, yine onlar,” deyip taşa verdi arkasını. Peygamberin arkasından hemen miras kavgası, cenaze kalkmadan daha kim geçecek telaşı, dün kâinatın kimin olduğunu öğrenmemiş gibi. İmana daha yüzyıllar, inanılacak şeyin de iyice gözden kaybolmasına demek ihtiyaç var. İşte inanmak da hiçbir şey görüp bilmeyene kalıyor, araya yüzlerce yıl sokuyor ve yüzlerce kafa bir o yana bir bu yana eğip büküyor ve binlerce yıl önceyi şimdiki hülyasına yakıştırıp kabul ediyor. Kurallar belli, tarih ilerlese de zaman ve kurallar bunlara uyanlara ve hep utananlara değil, arkasına kaldırıp atanlara değişiyor. Yoksa ince un ile tahıl sunusu pişiren kadın ve onun zeytinyağını tutarkenki özeni ve yedi bin yıldır sabit kalan utancı ve korkusu şimdi başka bir kadında hâlâ yeni.

Zakkum kokuları, ökseotları, akşamsefaları

Taş başka iki taşın üstünde heybette, toprak koyu sarı renkte, neyi ararsan var, neyi ararsan yok. Gün milâdı bilmezken bir milâttan evvelin sabahı, dert yine insanın kalbinin kökünde, sular durgun bazen bir ışıltı geçiyor üzerinden, toprağın daha vakti var yer ona serin, gök Herakleitos ne derse desin kendi renginden emin, ister kızıl isterse hatta densin gök yerde siyah bir zemin. Havsala kendi kırıklığına düğümliyor ve insan kendini suçlayarak gidiyor, sonu yok şimdilik bu mavi mor bazen ağaran kubbenin. Tanrı'nın insana karışmaması değil insanın insana karışamaması acı olan. Ne kadar birleşirse değil mi yüzyıllardır akraba olunamadı, Âdem kimin kardeşi bulunamadı. İnsanın hep acelesi var, işler yetişmiyor, hatta gerçek iş nedir bulunamıyor. Tanrı'nın vakti göklerden geniş, insan da bir boy atıyor ama ne yana dönse olmuyor. Mısırlar boy verdi, ayçiçekleri yüzlerini hürmetle döndü, begonviller salkım salkım kime sarılıp da tırmanacağını, en yukarıyı görüp güneşi alacağını bildi, açtılar kapandılar, işleri bitti. Sen, öğrenmedin ama gördün, kendine kendi benliğinden bir kısa tanıklık ettin. Bin

kere dönsen şaşıracağın bir yolu yine kaybettin. İyi ki her şey bir kere, sen de her şeyi sadece bir kere yanlış ettin. Yapamadın, yine yapamayacağın yerde tuhaftır tecrübeliydin. Tecrübe hataya mani değil hatayı tanımaya imkân imiş, ama sen hata yapmasan da ne yaptığını aslında bilemeyeceğini öğrendin. İnsanın kötüyü tanıyıp iyiye âşinalık tesis edemeyecek yaradılıştta olduğunu bir ara sezdin, sonra o da geçti, eski vehmine yerleştin.

Tepeden yuvarlanan taşın yol alışı, öğle güneşi, sıcak, darlaşan ikindi, hayat bazen işte bir hışırtı, bir kuşun iç çekişi, uzaktan bir kanat sesi, acaba o çobanlar, bir zamanda dağdan dereden kayarak geçenler, yerde bir kiremit parçası, birinin yere düşmüş bir parça anısı, kimden kime bir hayal olarak kalacak. İnsan kendini kime ne olarak bırakacak?

Çalı bülbülleri, kumkuşları, kervan çullukları

İnsan kan dökücü ve zalim ama dağın taşın istemediği iradeyi aldı diye sağa sola çalınlanmış. İnsan anlamadığını alır, anlayıp kıymetli bulduğunu da almaz. Bu yüzden adam olmaz. Melek, boşa üzülme, insan bir şeydir zannetme. Sana verilmeyen iradeyi senin de olsa kullanabilirdim zannetme. İrade babanın arabasıdır, alır almaz kaza yaparsın. Böyle hem sözde iraden olup hem de “Teslim” dini ile kolay yaşanabilir sanma. İnsan şeytan ile uğraşmaktan daha Allah’a hiç sıra gelmedi. Hiç yakınlık kuramadan Allah’a inanan adam güneşe tapandan hâllicedir sanma. Şeytan ile güreşte hep yerde, az ileri gittiğinde abisinin koşuda avans verdiği sonra iki adımda geçtiği gündeki gibi hep geride. O yüzden belki de hep tanıyıp her günü beraber geçirdiği için hayranlığı da aslında şeytana. Olsa ah, tam onun gibi olabilse, o da yok. Şeytan, ah ne güzel yerde, hem imanı var hem gününü yıl etmede. Gizlisi saklısı da yok, herkes ne ettiğini bilmekte.

Yelkovan çiçekleri, üvezler, zemberek otları

Şerefli olduğu ve diğerlerinden yukarda olduğu söylene söylene büyüyen insan ailesinin güzeli ve akıllısı bir seme toraman oğlandan farksız. Yani daha sokağa çıkmamış, şöyle bir boy insanlar, kediler, ıhlamur ağaçları, atkestaneleri, keçiler, ateşböcekleri... ile yan yana durup kendine bir an bile bakılmadığını sezip dünya ıssızlığı ile tanışmamış. İnsan da ilk kan dökücü değilmiş, melek sordu, “Yine mi ondan?” “Evet, yine ondan.” Bıkılan, belli ki sonu bilinen, toprağa bakınca gene türediği görülen bir faydasız ot, debelenen ama ağacın kabuğunda iken çok yükseklerle tırmandığı ve yeşil tüylü gövdesine ve kıvrılıp bükülme yeteneğine hayran bir tırtıl, suda parlak ve dipdiri dışarıda gevşek ve solgun bir balık, ayak ayak üstüne atan, söyleyen, coşan, az ötede her şeyini inkâr eden ve yanındakine bile bakmayan bir kalp sahibi, ruhu da var diyorlar, işte yine ondan. Çağırıp duruyorlar, tâ öte tarafa gitmiş ama fincan tıkırtısına geri seğirtiyor ve yalan söylemeye devam ediyor. Herkes birden asılsa şimdi yine de yalanın çivisini sökemez dünyadan. Hiç dağa taş, kuyulara yalan söylenmedi, hep gizli olan ve acı olan fı-

sıldandı oralara, atıldı kuyulara, saklandı dağların arkasına. Sen de bir hayalin içinde varsın, aynı hayali bir daha görürsen kendini tanır mısın, bu bendim der misin, yoksa onu o unutuşta kendini kendinden bir kabuk gibi ayırıp da bırakır gider, en kötü hatırandan uzakta yeni bir yaratılış dedikleri yerde durur musun?

Su turnaları, çapkınlar, baştankaralar

İnsan zayıf, güçsüz, izansız yaratılmışsa buna yaslanıp yaşamak mı gerek? Ağaçların altından sözsüz geçmek, üstüne akan çam reçinelerinin akıttığını toplayamamak, gece öten kuşa derdini, yavaşça suya giren ördeğe suyu sormamak ne zor. Bir kâinat aptalı geliyor mu diyor şu iri taş, çam bana mı silkelendi? Yabani naneler otların arasında ısınmış kokusunu yayarken arı ile sözü koyultmuş. Bütün tabiat dağ taş kurt kuş arkamdan mı konuşuyor, “Konuşun,” mu diyor hem de “Konuşun, nasılsa anlamaz, duymaz, rahatça söyleyin, istese de paylaşamaz.” Koca ceviz ağacına çıtırtı der, göle durgun, ineğe munis, koyunun yanında durup bir poz aklını beğenir, azcık puhu kuşuna şaşar, onu da sabah namazından sonra geri yatıp uyuyunca unuttur. Ya dünya işte böyle, burası esiyor, orası da mı öyle? Benden memnun musun, söyle.

Her deliyi iyileştirmeye yani uyuşturmaya yani rüya görmez, ses duyamaz hâle getirmeye çalışıyorlar, velilik havalanıyor. Her havalanan ruha hemen ateş edip yere düşürüyorlar. Her su perisi kız kadın ve ana olmaya bu kadar heveste,

dipte kayalıklar mercanlar boş duruyor. Dağlar çobansız koyunlar bile başsız, Toptaşı'nın delileri, deli-veli tâbir edilen mahalle divaneleri bile unutulmuş bir zanaat gibi kayıpta. "Hikâyelere inanın," dendi. Bu söze iman edene, her hikâyeye ve şiire inanana şimdi inanan nerde? Hikâyeler ondan bir parça olarak değil uzaktan, başkasının anısı olarak seviliyor. Acı başkasının ise ders ve ibret, başında ise bela telakki ediliyor. Hangi acı yukarı taşımak için hangi başa konacak, başın üstü sürekli düzeltiliyor, derdin yuvası bozuluyor.

Kum zambakları, kar sümbülleri, çan çiçekleri

“Yalnızlık Allah’a mahsus”; bu yüzden mi kendini ona benzetirken, o en ince soluğu bulmaya çalışırken en benzeyecek yanın yalnızlık olması gizli bir suç? Yalnızlık da Prometheus’un, giyotinde başı kesildikten sonra seyreden kalabalığa işte bu kafa yüzünden diyenin, atın boynunda ağlayacak kadar merhametli olanınki gibi bir suç. Kimse haddi aşan bir merhamet, haddi aşan bir yükseklik, haddi aşan bir aşkınlık istemiyor. Peygamberin öğüdü “Orta kırat” yukarıda da çağlıyor. İstemiyor, cesaret edip isteyen “Ruhundan üflediğin yer bende dolsun ve ben onunla havalanayım,” diyenin balonu söndürülüyor, zihni ve kalbi yakılıyor. Dünya, orta hâlli dünya, insan aşağı seviye, palamutlar eh taze işte, bunlarla oyalan, “Allah bir” de geç git işte. Sıcak kızdı, karınca gerindi, bardak terledi. Mürdüm eriği büsbütün renginde mi acaba, gelincik balığı çakarların arasında uykuda mı acaba, dedem öbür tarafı çok methederdi, umduğunu buldu mu acaba? Tabiat zaten seni bir anne gibi uyutur ona uy, bir işten yorulunca öbürüne koyul, yaşlılıkta vakit çabuk geçer, çocukluk zaten rüya, yetişkinken bir sağa bak selam verir gi-

bi bir sola, yaptıysan üç beş hata işte ömr-ü aziz, kaç kuru yük gemisi geçti önünden, kaç şarkı dinledin, hep sen inerken açtı hava. İnsan hakkında ne anlatılabilir faraziye ve masaldan başka? Masallar seyreldi, efsaneler kısaldı, tüm evliya, tüm hüner sahibi anlatılmaya kalktığında işte şu dağın ordaki mağarada. Evliya Çelebi ile Eflâki Dede ve benzerlerinin bütün suçları masal anlattıklarını ve abarttıklarını baştan söylemeleri mi yoksa?

Kandil çiçekleri, gülibrişimler, melekotları

Gerçek de gerçeği söyleyebilme kürsüsündekinin hikâyesidir neticede, o kürsüden inince hikâye yani gerçek değişir, an değişir, toz incelir kalınlaşır, acı artar ya da eksilir, bir perde incelir ya da kalınlaşır, bir anlayışsız ve kindarın dilinde hikâyeler ancak katılaşır, yoksa değil mi, her hikâye çözümlür ve seyrelir. Kendi uzaklaşırken ona bakılan maviliğin rengi açılır iz incelir, “Bir şey yok,” der gibi uzaklaşır. “Bir şey yok,” en kırık sözlerinden dünyanın tepesinde asılı duran. Bir şey yok, anladım, senden bana bir şey yok. Yok demekle arkasına bakılmıyorsa, bari yok olalım, işte bizim hayat da şurda duruyor, küçültüp katlayıp kaldıralım. Kalın durursa olmaz, o kadar yer yok. Ölülere yer yok kemikler kayıpta, eski acılara yer yok unutulmada, yer tutmasın diye bir ömür iki dizeye inmiş, sıkışmış, arada anılmada, onu da yine unutulmak üzere bir şair anmada. “Ben kendimden yana değilsem kim benden yana?” diyen Hillel’in üzerinden yüzyıllar döndü. Bize de her şeyin söylenip yapıldığı geçmişin üzerine her şeyi biliyor gibi yapmak düştü. Bir soru kaç kez sorulursa duyulur, kırık söylenişte deli olan insan bin so-

ruda ne olur? İnsan iŖte, ağacın altında dünya glgeliktir diyerek zamanda uyuyor. Deniyor ki boruyla uyanacak, uyan-sa peki sana anca rüyasını anlatacak ve kısa, kısacık bir rüya anlatacak. Onlar bak neler diyorlar, neler bekliyorlar sen hiçbirini görmedin, bilmedin. Onlar baŖka arayacak sen ayrı söyleyeceksin. IŖte öbür dünyaya uyandın, hayırdır inŖallah.

Çayırdgmeleri, şobanpsklleri, karakavaklar

Dert kime anlatılır? Kalbin nispeten dertsiz bir bölgesine mi? Onunla dertleştikten sonra peki, komşudan, şikâyet ettiği evine tekrar dönmüş bir kadın gibi yine kiminle ve ne şekilde oturulur? İnsan kendini kime şikâyet eder? Tıp şifa hakkında fikri olmamanın yemini mi? Yılana el basmış, yalana baş koymuş, Hipokrat'ı da tanık tutmuş. Daha ne yap-sın, yıllardan bu yana yutturmadığını bırakmadı. İnsan renk renk ilaçlarla oyalandı, tavizsiz doktorlar, sedye tekerlekleri, büyük boy filmler ve oradaki bir lekeye “İşte bu” diyen gözü kusurları keskin gören, karaciğerindeki lekeye işaret eden-le baş başa ama kısaca baş başa kaldı, bak doktor senin sus-mandan da sözünden de bunaldı. Seni sıkıcı ve manasız bul-duğunu hissedip biraz daha ufaldın, sen gidince yemeğe gi-decek bir taş seviyesi, bir boş lâf, bir çiğ gülme ona çok iyi gelecek. Kendini tekrar edince çalıştığına sevinilen bir ma-kine gibi sevinecek. Sadece tekrarlar için hep başka eller, gözler aranacak, bu geçen günkü ısıtıp getirmişler önümü-ze denmeyecek, başka fırının ekmeği başka lokantadakine “orijinal” diyecek. Dünkü dünya bugünküne yeni ve ıstırap-

sız, yeni ahmak akıllı görünecek, bir devrin bütün ahmakları yan yana durup geçmiş ahmaklara gülecek, her cehennemlik başka cehennemliği çok kolay tespit edecek, sadece ama sadece iyi hep gizlenecek, ayrı yol tutanın nereye gittiği hiç bilinmeyecek.

Bilgi mi aramalı öğüt ve teselli mi? Şimdi bildiğinin binlerce fazlasını bilse insanın varlık seviyesi değişir mi? İyi şiir bilen peygamberi küçümsedi, dili zengin ne işitse kuru dedi, övgüye öğünlük doyan öğleden akşamı zor bekledi. Bilgiyi bulduğunda estetik zevklerle tıka basa dolu bir mirasyedi gibi kendinle taştın ve ruhun seyreldi. Sen Musalarla yapılmışa hayranken Musalar senden uzaklaştı, Polimnia'nın başı daha eğildi. Ruhla selamlaşmada gök tesellisinin en fakire inmesi gibi bilgiyi zenginlik sayman ruhu incitti, sofrayı tümünden boşaltmadan bir yudum su boğazından inmedi.

Anber ağaçları, çoban dikenleri, su sümbülleri

Şimdi soluk sarı bir akşamüstü, ağustosun desem son günü hani eli yumruk yapıp da temmuz ve dönüp aynı yere ağustos dendiğinde ikisi de otuz bir gelen ayların daha sarı, daha sıcak, daha solgun olanı, işte o sivri ve tekrarlanan yer ağustos olanı, bir büyük öğüt tavanda dönüyor,

Ey Türk genci,

Sen ne zaman gerçekten öleceksin, buhran ne, kıpkızıl yanmak ne, ne zaman bileceksin? Ömrün başkasının solgunluğundan sâri bir hastalık gibi kaçmakla geçti, umutsuz olduğun hâlde umut satanların yanında dolaşmakla geçti, yüksekte, yüceden, heybetten, fedadan korkmakla geçti. Ömrünü bir gecekondu gibi tek kat üstüne kurdun, "Benim ayağım yere degecek" deyip gemiden kayıktan, zevrakçeden bile uzak durdun, sağlığı kaymaklı yoğurtta, tadı tahin pekmez kaşıklamada, acıyı başkasında buldun, ekşilik ve kekrelilik pancar pezik turşusuydu sana, dünya bu, sofrası da bu deyip uzandın ona da, adın da kanaatkâr oldu, dünyaya bir şey vermemeyi kanaatkârlılığınla perdeledin, vermeme-

nin utancını bile böylelikleeledin. Düşünsene o gizlice ama pek sevdiğin Avrupa'yı, nice genç kıydı canına, asarak, vurarak değil, yaşayarak kıydı canına, Absent yeşili, afyon kızılı, şarap buharı, bira buğusu deyip geçtin, Allah sevmez harımı deyip çay üstüne çay içtin, Allah'ın ahmak sevdiğini söyle kimden öğrendin? Acıyı Beethoven çekti sen üşenmezsen dinledin, can pahasına yazılan şiirleri ruhuna bakılmaz kızlara serpeledin, gezdin gördün, "Kemikli koyun eti gibi yok," dedin. Sıkıntılıydın belki ama elin hiç silaha uzanmadı, boynun bir ipe ulaşmadı, çıplak, avizesiz oda lambaları boşa bekledi bir haysiyetli yürek, bazen hani durup dururken bir avize sallanır ya, "Hadi" der gibi, o sallanırken sen böyle sabit ve hatta onun salınışından bile korkulu, o avize sana nasıl baktı "Tepeden bakma" tabiri bunun üstüne çıktı, bir avizeden yayıldı da gene bir insan kapıp kendine söylenmiş kendi söylemiş yaptı. Elinde terazi ile gelecek ile tanımadıkların ile kalbin yaşamla dopdolu boğaz boğaza olmakla idare edebilmeyi tartıp kefenin idareyi görünce sıçramasını dünya bilirlilik, ahret güvenirlilik iki cihan kimyası, beton ve demir sıvası belleyeni yüksek perde belledin, tepede yalnız duran ama kokusunu cömertçe saçan iğdeye ihanet ettin, faydasız bir yiyeceğe, kimsenin duymayacağı yerdeki kokuya hayret ettin, hayat hayret edileceği yapmaya gayret etmektir, bir iğdeden bunu bile öğrenemedin, hırssız ve munis sokak köpeğinin siyah burnu, parktaki minderde beşi birden uyuyan kediler, şu martının kiremidin altındaki evi senin elindekilere rağmen duyduğun kaygılara set çekmedi. Set kalbinle senin arandakiydi de zaten bir vasıta bulup bir türlü binip de gidilemedi. Baş suya eğilmeyince, ne dediğini dinlemeyince, taş bir sade kuru taştan sayılınca ve diken değdiğinde hatırlanınca, iz ve ima arayan, kendi ayıbının izini süren kalmayınca, bu sürekle avı sade izleri süpürmeye yarayınca, bir şeyleri üzerine alınan olmayınca eşya konuşma-

yı ve işaret vermeyi bıraktı. Köpekler yağmurda kendilerini sakınmadan yatmalarıyla akılsızlığa, çiçekler hâlâ açmalarıyla tabiat memurlarına, ayetler hep kendini haklı ve umutlu bulmaya tevdi edince yüzyıllarca başkalarıyla konuşmuş, anlatmış olanlar artık sükûta gömüldü. Ne bir rüya görülür, ne görülen umulur oldu. Derler ya hani “Bir inananın yaptığı gerek diğerlerini de kurtarır,” diye, kimse diğerini kurtaramadı, kurtlandırdı belki de. Bilgisi ile zeki ama varlığı ile ahmak insan varlığından habersiz yanan otlar, kokular arasında yine de sermest kaldı.

Çalı gölgeleri, taş yoncaları, mührü Süleymanlar

Zaman, hayata atılma ve adapte olma, bir kızın ya da oğlanın gönlüne girme zamanı, öyle dediler ve kâğıtları itelediler. Gencin önüne bir kâğıt gelir, hayatla anlaşma kâğıdı, yol yasa bu denir, birlik edip dirlik kurmalı. Açık renk ve akışkan kanın rengi koyulaşır ve bir kıvam kazanır ilkin, çirkin bir sözü ilk kez duyanın ve muhatap olanın evden çıkma temizliği zedelendiği gibi kan kirlenir ilkin. Genç bu kâğıda baktıkça, onu makul ve kabul edilir buldukça ya da “Ne yapalım, dünya bu, başka türlü ekmek yok,” dedikçe ve bu söz ile tüm buğday başaklarını kuruttuğu ve başlarını eğdiği an gerçek ve temiz lezzetteki dünya kısılır. İşte bu karanlık akit, akılla ve tedbirle imzalanıldığı düşünülen aslen şeytandan mühürlü anlaşma imzalanır. Yedinci mühürü insan kendi göğsüne basar. İstinat duvarları dikilir, düşünceler perçinlenir, muhit ve mecra hazırdır, girilir. Delilik, korunmasızlık ve safiyet ve “Hayır” demek dışarıda soğukta bırakılır, arada çıkıp da “Öldü mü?” diye bakılır, içerde sıcakta dostlarla yuvarlak masalarda, yuvarlak sohbetle-

re girişilir.”Allah bize lütuf verdi,” denilir, belki sade müh-
let vermiştir.

Hölderlin, hangi taş ezdi seni tadın böyle güzelleşmiş?

Kuş iğdeleri, diken ardıçları, kevenler

HAYIR DEMEDEN İTİRAZ

Gece ilerlemeye başladıkça sırtımdaki ter miktarı arttı. Işığ, yan odanın da ışığını açayım dedim, açamadım. İçimde kesik kesik soluyan benliğimden vücudum kurtulmak istiyor, bunlardan kurtulmak için kim kimin içine daha yerleşirse atmak için birbirlerini delice hırpalayıp duruyorlardı. İçimde akşamüstü ağır bir sıkıntı ile başlayan hararet ruhumun beynime, beynimin benliğime, benliğimin şuuru- ma, şuurumun ahlâkıma, ahlâkımın irademe, irademin terbiyeme, terbiyemin anama sövmesiyle bir ağız dalaşına dönüşmüş, herkes aldığı yara ile işittiği ve söylediği ile başkalaşmıştı. Bu başkalaşmalarla herkes yerini ve kendini yadırgıyor buna sebep olana da derin bir öfke duyuyordu. Geceye doğru kendimde hissettiğim ağır aşağılanma ve değersizlik duygusu ve neyi niye yaptığımı bilemez olmakla su içtiğim bardağı sertçe sıkıp parçaladım. Sağ elim ve parmaklarımdan boşalan kan, içeri girdiğini tahmin ettiğim ince cam parçaları ve fazla olduğunu anladığım hâlde az hissettiğim ağrı ile geçip koltuğa oturdum. Elimi yukarı kaldırıp damlayanlara ve sızanlara ve birikip pat diye aşağı düşenlere bak-

tım. Kanım başka birininmiş gibi geldi. Göğsüme doğru ka-
baran yeni bir öfke bulutu hırıltısını salmış, henüz tüneli ge-
çen bir tren gibi buharı sıcaklığı ve takırtısıyla yol alıyordu.
Hızla geliyordu. O gelirken ben yerimde duruyordum. Aca-
ba yerim burası mıydı? Ömrümce hiç yerimde durmuş muy-
dum? Herhâlde ki her gelen beni bekler buldu. Bazıları ka-
çar buldu ise de bu belki hikâyedeki gibi kaçılan yerin ran-
devulaşılan yer olmasından başka değildi. Başkayı bir bil-
sem, bilsem ki başkası da var, bu olanlardan başka türlü ola-
bilecek de var, sanki ben de başkalaşırım gibi geliyor. Her
başka beni ilke taşıdı, her başkalık aynılığın bildik lezzeti-
ni yüzüme üfledi, hele kokusu, uzaktan gelen kokusu ile yi-
ne yine, yine o geliyor, benim hayatım geliyor dediğim hep
o geldi. Hep hayatım geldi. Hâlbuki ben hep öbürü gelsin,
gelsin artık istedim.

Eskiden bildiğin deliydim. Kurtulmaya çalıştığım bir de-
liliğim, kendimi akıl gösterme çabam vardı. Bana deli oldu-
ğum söylenince çatlayacak gibi olur, aklımdan eminliğimle
kendi içimde fır döner, yorgun bitap her anlamda tükenmiş
yine kendi içime serilirdim. Öyle bir serilirdim ki bu man-
zaranın hazinliği benim bakışımı kendimden uzaklaştırma-
ya mecbur ederdi. Öyle serilirdim ki yer üstümde gök al-
tımda kalırdı. Öyle sınırsız bir ağrı duyar öyle çatırdardım
ki kendi sesimden içimde kopan, düşen heyelandan yine al-
tımda kalan ben olurum. Kendimi kendi üstümden atan yi-
ne ben olurum. Aklım ve hayal gücümde başka hiçbir şe-
yim yoktu. Aklımın tekinsiz, hayallerin değersiz olduğu ba-
na hissettirilince, bazen ince bazen hoyratça söyleniverin-
ce işte o zaman bıçağı çekerdim. Hiçbir şeyi olmayanın tüm
tehlikesi ile bir saldırırdım. Çok kan dökerdim ama en fazla
kan kaybeden yine ben olurum. Bu kanı zaten kaybetmek
isterdim, bu kanı sonuna kadar sarf edip bitirmek ve bembeyaz
bir deride masmavi damarlarla öyle bir deniz canlısı gibi

yaşamış da hiç kalbi çarpmamış, damarlarında bir şey yürümemiş gibi ölmek isterdim. Buna duyduğum özlem kendimi sağa sola çarpmama sebep olurdu. Yanımda herhangi bir yerimden süzülen kana baktıkça ve artan miktarla kalp atışım, kendimi duyuşum değıştikçe, bazen damarlarım adeta hıçkırıldıkça, içimden kendim kadar bir şeyin çekildiğini duydukça son bir gayretle kalkıp insanın yalnız olmadığını söyleyen kim varsa birer tane de onlara sallayıp bu derin susuşlu göge başımı çevirmek isterdim. Göğün ben ne zaman yere uzanıp kalmış olsam sükûtu ile solgun ve parlak renkleri ile bana akıllı olmamı söylediğini duyardım. Ama o aklını hiç yağdırıp da, umursayıp da benim üstüme başka şeyleri ile eğilmedi. Hep aklının ve bildiklerinin takdirini bekledi. Ben en perişan hâlimle ona, göge bakıp “Sendeki feraset, bilgelik, öngörü, metanet...” demek zorunda, sürünerek de olsa onu eteklemek, övmek zorundaydım, çünkü o gökte idi ben yerde. O da kendini bana örnek göstermekten başka bir niyet taşımıyordu. Ben kimin örneğiydim peki, benden akanları onun yağdırdıkları ancak temizliyor başka yere taşıyor en kötüsü karıştıyordu. Ben kanıyordum, o temizliyor, üstünü örtüyor, tepeden bakıyordu. Gök bana hep tepeden baktı. Ben bazen ezilsem de onun yani göğün bunu da tabii karşıladığını gördüm. O hep bir örtüydü de ben hep örtülmesi gerekendim. O hep örterken bir tarafımı da açıkta ya da ıslak bırakırdı da yine görünürdüm. Öyle olurdu ki açık yerim ya da ıslaklığımı örtünmenin önüne geçerdi. Kimse örtülü yerime bakmaz da kalan yere müstehzi bir göz atar bu müstehzilik öyle hızlı bir bakış içerirdi ki bana fazla uzun boylu bakılamadığını hissettirirdi. Bu bakış bir yalan ya da dedikodu gibi tüm semayı sarar, bilmediğim göklerden de bana müstehzi yıldızlar, yalazalar, serpintiler ulaşırdı. O zaman ben bakışımı göge diker dikerdim, o ince köpüklü bulutları önümden, üstümden geçirir ve böylesini ba-

na gösterirdi. Göğü ben başka türlü görmedim. Ben başka bir gök görmedim.

Çocukluğumda sıkılır, sıkılırdım. Yetişme çağımda biraz daha başka türlü sıkılmaya, bazen sıkıntımından utanmaya, bazen de sıkıntımından gururlanmaya başladım. Çünkü önceden sıkılan bir bendim buna sebep sıkılmak utanılacak bir şeydi. Sonra sıkılanlarda bir hava ve başkalık olduğunu görece kadar etrafa açılınca bunu ben de bir eşarp gibi, şapka gibi taktım. Beğenmesem de, varlığından rahatsız olsam da, zevksiz ve ağır duysam da taktım. Sonra, işte sonra sıkıntısından sıkılan aksesuarını çıkardı, ne rahatsa onu giydi, ne makbulse onu taktı. Ben şapkanın kafam, eşarbin boynum olduğunu o zaman anladım. Her zaman işte böyle aptaldım.

Kendimi kabullenmekte zorlanmadım ama başka da hiçbir şeyi, hiç kimseyi kabullenemedim. Başka bir şeye ait en ufak kabulüm kendi reddim olacaktı. Hesabı buna devirmedim. Kendimi de hesaplayamadım. Sıkıntımı engin ve derin zannederdim. Bir zaman sonra baktım ki sıkıntım dünyayı kuşatacak ve başka herkesi de sıkacak genişlikte değil. Dünya o zaman başıma yıkıldı. Çünkü bazı başka sıkılanların sıkıntısı ve bunu dile getirişleri benim sıkıntımı tanımlıyor onu anlamlı ve önemli hâle getiriyordu. O zaman benimkinin sıkıntından çok bir darlık, benim hâlimin de bu darlıkta sıkışma olduğunu anladım. Dünya diye dar bir yere girdiğimi düşündüm. Bunu anlamak beni o kadar daralttı ki bu darlıkta artık ne bedenim ne varsa ruhum soluk alıp kıpırdayacak bir yer bulamadı. Soluksuz kaldım. Kendime uzun uzun baktım. Başkalarına uzun uzun baktım. Uzun uzadıya bakacak uzunlukta ve genişlikte fazla bir şey olmadığını yaşayanların ve yaşamının ince uzun dar bir çizgide arkaya zor dönülür ve görülür bir darlıkta sıkışmak ve güçle ve tek yöne iradesiz ve amaçsız bir sıkıntılı yürüyüş olduğunu iyi-

ce anladım. Kimse başka bir şey söylemesin. Söyleyemeyeceğinden değil; dinlemeyeceğimden.

Hayatı planlanana göre ve doğaya göre bir uyumla yaşamının yaşayabilmenin ön şartı olduğunu ben de gördüm. Ama bu uyum insanın içine yerleşmemişse, bayramla bayram şekerinin, kışlık indirimlerle boğazlı kazakların, masa örtüleriyle kahvaltı sofralarının, kandillerle kısa günlerde camilerin içinde erkenden yanan lambaların, tuhafiyelerle teyellerin, okşamalarla pire damlalarının, kadınlarla yıl dönümlerinin, berberlerle mizanplilerin, çocuklarla hayat bilgisi kitaplarının, sükûnetle tahta sandalyelerin, şiiirle durmaksızın yutkunmanın, tavuklu pilavla su muhallebisinin tabii yakınlığı gibi aynı dükkânda ve aynı muhayyilede yer almamışlarsa iplik arayan teyel gibi ömür boyu sökük gezmek, okşansa da kaşınmak, doysa da ağzının tadı hep eksik kalmak şiiir okusa da esnemek... tamlık ve uyum mıydı da ben buna bile uyum sağlayamadım. Deniyor ki ufalık bir şey insanın hakkından gelebilir. Ama insan da pek çok şeyin hakkından gelir hatta hakkına girer delik deşik eder. Yok olmak mı yapılan, yapılabilmiş olanları değersizleştiriyor. Yapılmış olan onu yapan ortadan kalksa bile varlığını sürdürmüyor mu, dünya ve akış artık bu olmuş olana göre en azından bir müddet devam etmiyor mu, hiçbir yapılan yapan isimsiz dahi olsa bir yerde kalıp birikmiyor mu? Tek gerçek nihayette kalmak mı? O zaman her şeyin kaybolduğu, yapanın yok sayıldığı yerde ne kalmış olacak en baştaki hiçbir şeysiz hâl ve o büyük, o dev kâinatın kâinatsız sessizliği mi? Karşılığı beyaz olmayan o büyük ilk âmâ'î mutlaka?

Hiçbir şey yerinde durmuyor, akan kan yerinde durmuyor, kanı akan yerinde durmuyor, kanın aktığı toprak yerinde durmuyor, akan kana edilen yemin yerinde durmuyor, akan kana dökülen gözyaşı deniyor ki çarçabuk kuru-

yor, peki kuruyan kayıp mı, olmamış mı oluyor? Her şey kuruyana kadar mı?

İnsan çocukken ve bir genç irisi iken yıldızlı göğün altında bir yaz akşamı başının altında taş, düşünmeye ve anlam vermeye çalışırken ya da bunlar fazla denirse bir ürperti hayali kendini yokladığında kendinde bir başkalık ve o an çiçekleri sulayan anneye karşı üstünlüklü bir sır duyuyor. Günlük hayata ait sohbetini edenlere karşı dolabında sakladığı lüks yiyecekleri iki paçasının arasında yedikten sonra çağrıldığı ve artık beğenmediği bu sofralara tiksintisini belli etmeden hazır bir ret cevabını cebinden uzatıp veriyor. Karşılaştığı ilk ve henüz taze garipsenmeleri pek hoş bularak inadında ısrarlı iken, düşünmeye çalışıp da göz ve zihinden geçiveren kimliği belirsiz bir iki hayaletle büyümüş ve büyüklenmiş iken, o zihinden ya da kalpten geçen hayalet bu kendini beğenmeye hazır iştahlı gövdeye yerleşmeye davranıyor. Ve zaten şekilsiz ürpertilerden ve vehimlerden oluşmuş bu toprağı bir düşünce ve evhamın çitle ri ile çeviriyor. Eski vehim yeni yerde yine eski ve asıl gibi duruyor. En erken o olgunlaşıp sarıyor, sarmalıyor. Sabah, kalkar kalkmaz günü ve güneşi, yadırganması ve sevilmesi gerekenler olarak küçümsetince, sofrada ekmek kırgın, yağ baygın, çay iki elin tutuşuyla mağrur ve sevinçten birkaç köpükle aydınlanmış değil kapkara görülünce günler de kararmaya başlıyor. İnsan küstüm zannediyor, küstürdüğünü bilemiyor.

Günler, güneşi görmezden gelince içim de bir kasım ortası gibi kısaldı ve yağmurun yağmadığı bir yağmur öncesi gibi karardı. Ben bu karartıyı önceleri üzerime alınmadım. Hava böyle zannettim. Herkes bu karanlığın ve kasvetin içinde zannettim. Gün kısacık bir şey, bir tuhaf aydınlık sonra yi-

ne alacakaranlık zannettim. Çocuk ya da bir genç irisi iken ben, üstümde parlak ama benim içime doğan kıpırtı ve gölgelerle çeşit çeşit evhamın solgunlaştırdığı sarımtırak günler olurdu. Şimdi uzandığımda eskiye, sarı ve solgun günler görüyorum. Hep bir sonbahar ve ayva sarısı sanki kulağımın arkasında duruyor. Çocukken insan ne kadar üzüleceğini bilmiyor. Elde toprak kokusu, ağızda dibi emilmiş bir hanımeli, bu sanki bir zaman değil de sadece bir pozmuş gibi geçiveriyor. Ve sanki insan hangi pozunu kendine yakıştırmışsa o poz hayatın duruşu diyorlar ya işte ondan oluyor. Yoksa duruş nasıl olsun, kaçılan zaman o poz o duruş nerde, güçsüz ve sinameki hâllerde, kendin dediğin yok da kendin diye gösterdiğin bir şey var. İşte şu kedinin hiç değişmeyen on beş sene giydiği ve hiç usanmadığı, görenin de çıkar şu sarı postunu şöyle renkli bir şey giy diyemediği bir şeyi oluyor.

Çocukluğumda tuhaf, çılgın bir neşem de vardı. Hayattan, başlayan ve biten günden tekrar başlayacak olmasından duyduğum derin bir memnuniyet vardı. Bir günün içinde rahat hareket ederdim. Bir gün benim içimde kendiliğinden kıpırdardı. Gün ve ben beraber yol alır ya da öylece dururduk. Ben günümde ayrı bir varlık değildim, sabahı da, öğle sıcağını da, uzun öğleden sonraları da duyar günün bazen bu uzunluktan sıkılıp gerneştiğini ve akşama kavuşmayı arzuladığını sezerdim. Akşam nihayet yaklaşıp gün kararınca fiskiyele, hortumlar, akşamsefaları ve cırcır böcekleri oh deyince, incir ağaçlarından gelen incir sütü kokusu ve yaprakların arkasından ele yapışan zambak, yerlerde ezilmiş incirlerden yükselen şekerli bir eyvah kokusu ve duvardaki yemyeşil yosunun kendini halı sanmasına kadar uzanırdı. Günün daha sabahtan, hatta uyanmaya yakın bir ağrı olmasına daha vardı. O vakit ağrı ile yeri belirsiz ya da tüm vücuda yayılmış bir ağrı ile uyanılır, gün öyle biterdi. Belki de bit-

mez de öndeki zamana uzanır, önüne gelen her şeye sarılırdı. Ama çocukken şimdi bana tuhaf gelen bir dostluğu vardı, diyebilirim ki her şeyin. Her şeyle birden nasıl böyle bozuşuldu, ne tuhaf.

Ocakta süt tam kabarıp taşmak üzere iken yetiştirilip karıştırılıyor bir daha da öyle kabarmak gücü cevalânı kendinde bulamıyordu. İçine konulan pirinç sütün inekle arasını açıyor, sütü evcilleştiriyor, ineği dışarıda bırakıyordu. Sütlaç, yayvan tabaklarda, buruşukluğu hüznü değil sevimli iken inek dışarıda kuyruğunu çevirip duran, burun deliğinin sol kanadı nedense hep nemlenip durandı. Fırın sütlaç ev işi değildi ama gelip de ondan bahsedene gizli yaşantısına dair başka soru sorulmazdı.

Çöl sonra büyüyecekti. “Vay hâline içinde çöl barındırının.” Yalnızca sobanın arkası ve battaniye ile değil, sokakla da dosttum. Dikenle ve mayıs başında kokusunu iyice salan zeytinin işe yaramaz kardeşi iğde ile, kaya balıkları ve karışık duran çaparı ile, lastiği hemen bozulup aşağı düşen çorap ve bağcıkları simsiyah lastik ayakkabı ile incir ağacı ve limon ile ekmeğin kabuğu ve sonsuz muhabbeti peynir ile ve sütün sezemediğim boyumu uzatmayan faydası ve içine konulan kakaonun hemen toprak toprak oluşu ile mübarek denen patatesin alamadığım duası ve çoban salatası ile... dosttum. Onlarla olmak sofrada, sokakta, ekmeğin arasında, ağaçta ve dolapta iyimser bir sözle, eş dostla çevrili, orta hâlde, bildiklerinle tasasız bir akış içinde olmaktı. Hayat yaşadığımı bilmeden, belki zaman zaman bir ışık ve başkalık sezerek ama genelinde gördüklerine şaşmayarak her şeyin her şeyi kabul etmesi idi. Sütün köpüğüne, yağın tuzuna, etin kavrulduktan sonraki kendinden memnuniyetine boca edilen bir sürü patatese ses çıkarmaması ve onlarla da olmaya rıza göstermesi, çiçeğin açacağı ve büyüyeceği vakit saksı-

sım ya da ekildiği yerin bir harabe oluşunu kendi adına bir eksik ve tepinip yapraklarını dokeceği bir Şey olarak duymaması beni sonraları çok dşundrd, hatta kederlendir-di. Çünkü en güzelin ve olağanüstünün o olduğunu, perişan bir teneke barakadan bozma evden fışkıran çiçekler olduğunu gördüm. Onun gibi olamadım. Yoksa evet, o kadarını bildim. Buna bildim değil de görüp bakışımın uzandığı yere gidemedim denir herhâlde. O olmaya yetecek, olacak ve olacak Şeyi de buldum nice sonra, sade olamadım. Daha iyi dertlenebilecek kadar bildim. O, benim gözüme kendimi bir diken olarak hissetmem için sokuldu. Ben de onu gözümde bir diken duydum.

İlkokul ve yaşantısı bitip ben onun devamına srklenince gene sobanın arkasında, gene dertsiz ama hülyalı, gene ekmek arasında idim tabakta değil. Çatalla düşman, bazen belki kaşık. Bıaksa o iki sene evvelki koyunu kesendi, o kadar. Sofrada bıçak görmek yemeğin dehşetine ve yenileceklerin devam eden bir kurban törenine ilave idi. Yoksa o sofraya severek değil inleyerek gelmişe hâlâ bıçak sallamak olur değildi. Muhallebinin ve pilavın, salatanın ve zeytinyağlı fasulyenin her vahşinin takındığı türlü törensel kesilip bimelere buna da başka bir hava vermelerine aşinalıkları yoktu. Ama ben ekmek arasındaydım, bütün çocukluk ekmek arasındadır. Gezer, sofralarda oturamaz ve eline verileni kabul eder. Hiçbir tencerenin kapağını kaldırıp bakmaz, hiçbir salçalı sosa heyecanlanmaz. Başka yerde tat kalmayınca tat tencerede, o kapağın altında aranır. Başka kokular duyulmaz olunca tencereden kaynama buharının fıkırdattığı ve her fıkırtının kapakta lekeli gölgesini bıraktığı tencerenin soğanlı salçalı kokusuna “Oooh!” denir. İnsan işte bu kadar düşer. Düştüğü yerin, hâlin ve zevkin adamı olur. Normal seyir gösteren insanın gelip duracağı yer işte bir elinde ten-

cerenin kapağı, başı tencereye eğik hâl ve duyduğu memnuniyettir. Bazen aklıma geliyor da bunun geldiği yer aklım mı diye de aklıma geliyor da bize başka yer öğretmemişler, bahsedilen yer ise namevcut bir hayal sahrası mı diye yine aklıma geliyor da bu namevcutluk yüzünden mi bu olmayışın ve hayalin çölünde hem susuz, hem kum kırbaçı altındayım diye yine de aklıma geliyor. Aklıma geliyor ki acaba “Senin bunları yapacak vaktin geçti,” denmese, bu ortadan kalksa, çocukluk ortadan kalkar yani büyüklük onu yine iteler miydi, yoksa biraz da olsa yan yana bir devam hâli olur muydu diye yine aklıma geliyor. Çünkü ben bu balyozu yani kendi çocukluğumun benden uzaklaşmasını birbirini beğenmeyip ayrılma ve uzaklaşma ile yaşamadım.

Bir gün yine iştahla *Gizli Yediler Tor Kalesinde*'yi altıncı defa okumak için kitap biter bitmez başa çevirmek üzereydim ki hiç elimin değmediği “Son” yazan sayfanın sonrasına da baktım ve bu bakış neticesinde şu acı cümleyi okudum. “Bu kitap Milli Eğitim Bakanlığınca ilkokullara ve ortaokulların birinci sınıfına tavsiye edilmiştir.” Ben ortaokul birinci sınıftaydım. Yani aslında pek de ters bir şey yoktu. Ama vardı da. Bir şey ilkokula tavsiye edilmişse onun kuyruğuna takılıp “Ortaokulların birinci sınıfına da” demek ki, bu orta bire giden eblehe işaret eden hâl o kadar aşikârdı ki, ona şimdilik dokunmayın demek isteniyordu. Dokunsanız da faydasız diyordu, dokunmayın elinizde kalır diyordu. Bunu açıkça söylese, sırf ilkokullara dese kendimden böyle bir şüphe ve sıkıntıya düşmezdim. Ama orta bire gidip hâlâ bunları okuyan diyerek direkt beni özel olarak, parmağıyla işaret ediyordu. Bu parmak benim gözüme girdi. O parmağı nerde görsem tanırım. Belki o beni tanımaz. Herhâlde tanımaz. Belki gülümser, şakaydı ya da ne zamandı falan gibi bir şey söyler, yine gülümser. O gülümsedikçe sınıf at-

lar ben daha aşağıya yuvarlanırım, daha aşağıya yuvarlanırım ve o içimdeki soru yine tekrarlanır “Daha aşağıda kimse var mı?” diye.

O vakte dek her ânı geceli gündüzlü geçirdiğim kitaplar ve onlarla öldürdüğüm dünyanın şimdi aramızdan tren geçmiş gibi bir gürültü ve toz dumanla kararmış hâlde oluşuna ben de trene bakar gibi baktım. Tren geçti, dumanlar dağıldı, gürültü dindi. Sonra ben en yakınını trene bindirmiş de şimdi ne yapacağı, nereye gideceği belli olmayanın şaşkınlığı ile kaldım. Şaşkınlık da ne hâldir değil mi, ne hâl. Hemen kimse görmeden gitsin istenir de o bir sokak köpeği gibi dilini sarkıtıp kuyruğunu sallayarak yanınızda yürür. Yüzü de hep size dönüktür. Koşsanız gelir, kızsanız biraz geriden gelir, sevseniz bir daha ayrılmaz. Şaşkınlık bir daha ayrılmaz. Öyle ki bir kere gerçekten şaşırın ve hayrete düşen hele bu şaşkınlık kendisi ile ilgili ise bir daha tam bir emniyet ve güven duyamaz. Hep biraz şaşkın kalır. Ama hep güven ve emniyet duyanın alıklığı da yanına uğramaz. Hani bazı belalar vardır insana kendini emniyette hissettirir. En azından belaya uğramak bela beklemekten emniyetlidir, korkusuzdur, çekilmiş acının sünen tarafları bir yana bırakılacak olursa hiç şaşmamışın, hep şaşırtıcı alıklığı yanında bir vakit şaşmışın yediği darbe ile hem yerin ve hem göğün adresini tarif edebilmesi bunun izidir.

O gün şimdiki aklım olsa o yazıyı ciddiye almazdım, o gün yataktan çıkmazdım. Ama o gün başka günlere uzanır, o gün yaşamaktan kaçtığımı gelip bana başka bir suretle yaptırırdı biliyorum. Akıbet zamklı bir şeydir insana arkasından da, önünden de yapışır, aniden suratına da yapışır. Ben onları trene bindirdikten sonra kendim nereye gideceğimi de nerede duracağımı da bilemedim. Bir gidene bakışım kaldı. O şaşkın bakışıma hâlâ bakarım. Kendimi trene bindirmiş, kalanımla onu uğurlamışım gibidir. Kendinden ayrıl-

mak ayrılıklardan şikâyet edenin bileceği bir şey olsa hiçbir ayrılığa biraz melâl hariç fazlaca dertlenilmez. Ama işte bir alıklık çocuklukta kalmadı da çocukluğun sonundan sonsuzuma geldi yapıştı.

Gizli Yediler elimden gidip ben de onu uğurlayınca bir dalgınlık, şaşkınlık ve telaş ile ama pür telaş ile evdeki kütüphaneye koştum. Ya da koşmadım da bir seyre gittim. Umutsuzluk içinde sanki mesireye gittim. Kütüphanede gördüğüm, sırtları bazısının şömiz cildi ile parlak, bazısının cildi soyulmuş bordo, kırmızı, mavi hatta sarı renkte benim alıştıklarımından başka cüssede kitaplar yan yana öylece duruyordu. İsimler birbirinden farklı farklı, yazar adları anlaşılmaz uzaklıkta, içlerinden sarkan cildin rengindeki ayraç işi gören ipe rağmen tutulacak yanları yoktu. Bakarken bakarken Gorki'nin *Çocukluğumuz* kitabında karar kıldım. Adındaki çocukluk beni diğerlerinden sanki daha yakına düşeceğim zehabını vermişti. Kitabı uzanıp aldım. Parlak cildinin üst ve alt uçları yıpranmış, sayfalarından taze olmayan ama tuhaf hoşlukta bir koku geliyordu. Kitabı alıp ürkerek yine sobanın arkasındaki yerime gittim, uzandım. Korkuyla okumaya başladım. Başlangıcım korktuklarımdan beni emin etti, öyle emin etti ki başıma gelecek her şeyi beklemeye başladım. Sonraları, çok sonraları bir şeylerin hep o kadar da korkunç olamayacağı düşüncesi koluma girmişken hep daha ve akıl almaz korkunçlaşabilecek bazı hâller gördüm. Başımı kaldırıp baktığımda o anlarda gök her zamanki gibi durgun, bulutlar her zamanki süzülüşte, güneş hep o günkü ısısındaydı. Ne gök gürlledi ne hava birden buz kesti ne de ufacık bir şey, hayır, o içinde kımlıdayan neşesinde, şu at yine büzüşmüş derisinde susuz ve bitap, ölümler yine o derin sessizlikteydi. Sırlı sırrındaydı, bunu görüyordum da sırrı ifşa etmemekle sırrı bilen de

gözleri kederli ve ufuksuzdu. Sır kurtuluşa, ferahlığa ve artık öyle olmayacağına ait değildi. At boynunu çevirdi, güneş istifini bozmadı. Şu ottan gelen ısınmış koku bu güzelliği evet dağıttı, o da farkına varılmadan kayboldu, geçti. O ot da geçti. Ne kaldı peki? Geçicilik kaldı, geçenler kaldı. Bana bir resmigeçit kaldı. Hayat diye geçit kaldı, gireyim tünelime.

Gorki, pek çok isim ve ne dediği anlaşılmas hâliyle beni o eylül öğleni yattığım yerden yakaladı; öldüğü yerden yakaladı, mezar taşını başıma vurdu. Bu dirilik can mıdır? Bu ölümlük vefat mıdır, yürümek midir, göçmek midir, öbür dünyaya doğmak bu mudur, öbür dünyadan buradakini boğmak bu mudur? Bilmem ki söyleyeyim, acaba bilsen söyleyebilir miyim, insanın bildikleri söyleyebildikleri midir? Yoksa bilmek feryat mıdır, bilmek söze mi dökülür göze mi, gözden mi dökülür, bu dökülenler nerededir, birikir mi, kurur mu?

Gorki'yi okumaya başladığımda gözlerimde bir kararma ve duygularımda bir sağırlaşma aynı zamanda başımda bir uğultu hissetmeye başladım. Bu uğultulu uyuşma sanki birdenbire dünya değiştirmiş, başka bir ülkeye ve lisana başka bir aileye taşınmış ama taşındığımı benim bildiğim onların beni ve geçmişimi, geldiğim yeri ve hâli, eski neşemi umursamadıkları bir hâldi. Gorki'nin çocukluğu bir çocukluk anlatımına ve benim çocukluğuma hiç benzemiyordu. Anası babası ve çevresi, hayatı ve sonrası anlaşılmaslıkla örülü anlaşılmaslıkça ağırlı ve uzaktı. Benim daha önce okuduğum kitaplardaki her hayat balonda da geçse, denizaltında da, casuslarla, hırsızlarla, körlerle, yamyamlarla da olsa, ağaçların üstündeki evlerde de yaşansa neden bana tuhaf değil hep yakın ve güzel, ulaşılacak bir hedef gibi görünürdü de Gorki'nin çocukluğu evde, caddede, sokakta bu kadar anlaşıl-

mazdı? Anlattığı hiçbir cümle, söylediği hiçbir söz bana anlaşılır gelmiyordu. Yine de kitabı müthiş bir baş ağrısı ile bitirdim, sessizce yerine koydum. Başımı kaldırıp kütüphanedeki diğer kitaplara dertle baktığımda *Budala* isminde bir kitap gördüm. Adı bana diğerlerinden âşina, diğerlerinden yakın ve samimi geldi. Sanki aradığımı bulmuşum gibi gevşek, titreyen bir umutla elime aldım. Bu üstelik iki parçaydı. Yarısı daha kütüphanede duruyor, budalalığı katlanmış gibi bana, yukardan öyle bakıyordu. Bu bakıştan kaçarak elimdeki birinci cilt ile yine sobanın arkasına gittim. Okumaya başladım. Okudukça anlamayışım içimde anlamamanın artması diyebileceğim bilgi ve anlayış artmasının tam aksi kutbu diye tarif edeceğim ama bir şey tarif etmiş olmayacağım bir kalınlık oluşturuyordu. Anlamayıştaki derinleşiyordum. Akıl gibi ahmaklık da derinleşebiliyormuş, bunu merak eden karınımyarıp bu hiçbir şey bitmez çorak araziye gösterebilirdim. Sayfalar elimden devriliyor ben sözlerin, isimlerin, anlaşılmaz ifadelerin içinde bir kör gibi değneğimi önüm sıra sürüyerek yürüyordum. Kendim yürümüyor, değneğimi gezdiriyor, kendim görmüyor ona gösteriyordum. Birinci cilt bitince doğruca yerine bırakıp ikinciye aldım. Onu da biraz daha artan bir iç sıkılması ve karıncalanma ile okumaya başladım. Sadece bazı seyrek hâlde kitapta sözü edilenlerin de insan olduğunu, içinde debelenilen hâlin hayat olduğunu anlayabiliyordum. Derken olandan ziyade edilen söze dikkat ederek kendimi bu derin suda ayakta ya da yüzer tutabilmeyi aniden öğrendim. Bildiğim kelimeler ve sıfatların sadece onların üzerinde durarak meseleleri anlamaya çalıştım. Başladım da, bitiremedim de. Niye bitireyim ki, başladığım bitireceğim değildi ki, başlamak ölmek için yaşamak ve öyle kalmak için değildi ki. Başlamak her zaman bir feveran değil midir, başka türlü olamayacağından dolayı atılan adımdır yürümek değil, tutunmaktır, kola girmek de-

gil. Ama bitiş yol ister, hep gitmek ve gide gide bitmek ister. Hâlbuki insan zaten bittiği için başlar, çaresizlikten ve başka yol bulamadığından başlar.

Başladım. Bittiğim için başladım; başlar başlamaz enikonu bittim.

Kelimeler, içleri limon gibi dolmak, dokunur dokunmaz fışkırmak zorunda olan kelimeler ile anlamı kendim buldum. O kelimeleri kullanarak anlamı kendim yaptım. Kelimeler acı ise anlam daha acı oldu, tuhafsa daha tuhaf, neyse daha şey, şey ise daha ney, dahayı bilmezsem karanlık ve boşluk oldu. Oldu mu, oldu. *Budala*'yı bitirdiğimde kitapta başından beri aradığım budalayı bulamamıştım, ama kitapta bulamadığım budala şimdi evde sobanın arkasında duruyordu. Budala ben olmuştum. Kitaptaki arayıp da bulamadığım ya da nesinin budalalık olduğunu sezemediğim hâlin açık ve anlaşılır hâli bendim. O zamandan sonra, kasımdı on dört kasım, günler dar ve karanlıkla iç içe, ben daha iki ay önce neşeden dört dönen ben, elimde peynirli ekmeğim ve karar-mış lastik ayakkabılarımla şimdi, kapının önünde simsiyah bir ucube kaldım. Okuduklarımı anlamayışım beni de anlaşılmaz yaptı, okuyup gülemeyişim beni de gülmenin uzağına bıraktı, okuyup da hadi hadi diyemeyişim beni olduğum yere mıhladı, okuyup da bildiğime rast gelmeyişim beni bir tanıdığın tebessümünden mahrum bıraktı, okuyup da söylemek isteyip de söyleyemediğimi bulamayınca dilsiz ve söylenene mahkûm bıraktı, okuyup da nedensizce titremek beni gölgelerden ve seslerden ve anlayamadığından zangır zangır titrer bıraktı.

Bir sarhoşlukla içeri girdiğimi ve yine kütüphaneden Stendhal'in *Kırmızı ve Siyah*'ını aldığımı hatırlıyorum. Yine sobanın arkası yine anlamayıştaki derinleşme. Ama bir bu-

dala olmuş bir budala olarak kelimeleri olta yapıp anlam çıkarma ve karanlıklarda gölge takip etme hususunda da biraz aşinalık kazanma ile belli pasajlarda sanki diriliyor gibi olma ama yine sımsıkı oturmuş sersemlikte hiçbir bollaşmanın olmaması.

İşte böyle başladı. Bir şey böyle mi başlar, ben niye başladığımı bilmedim, niye bana “Başlıyor, ayağını denk al,” diye seslenilmedi, belki kaçırdım. Belki de bu bir kaderse kaçmazdım, hatta ondan hızlı davranıp koşar da başkasından evvel yakalayayım diye arkadan sarılırdım. İnsan bilmediğine sarılır bilmediğinden kaçar, sarıldığı bilmediği, bilmediği bilemeyeceği çıkar. Bu bildiklerini oluşturur. Bunlar arttıkça bildiği de artmış olur. Her tecrübe ne sandım da ne çıktı tecrübesidir, ne sandırdım da ne gösterdim değil. Şunu bilmek lâzım: bizi bilmeyen yok, bizi adam yerine koyan yok, her şeyin ortada, sadece bunlara sen ağâh değilsin. Ne taş sana dönüp bakıyor ne deniz ne gök ne mezar taşı ne şu çam ağacı. Herkes seni biliyor, herkes. Ama senin her şeyi bilmeye daha bir ömür vaktin var. Hadi doya doya bileme. Ya da bilememeye doy, bu daha makul. Değil mi, biraz makul ol. Ağlayarak da olsa biraz makul ol.

Kendimi bir çocuk olarak duymuyordum, bir genç de değildim, insan olduğumu da fark etmiyordum ya da bu ben-den saklanıyordu. Sobanın arkasından kalkıp okula gidiyor, çok değil biraz derslerime çalışıyor çok değil biraz arkadaşlarımla konuşup sokakta geziyor bazen biraz top oynuyor sonra elime ya *Goriot Baba'yı* ya *Ezilenler'i* ya *Parma Manastırı'nı* alıyor sobanın arkasında okuyordum. Arkadaşlarımla, benim gibi ortaokul birinci sınıfa giden arkadaşlarımla arasında bir söz arasında ya da elde çantada görülüp aynı şeylerle temasta olduğumu bildiğim kimse yoktu. Hâlbuki hepimiz aynı yaşta aynı sınıftaydık. Gerçi ilkokuldayken de ne

Sokak Çalgıcısı'nı, ne bu kitabı okuyan kötü bir çocuk olmaz denilen *Çocuk Kalbi'ni*, ne Baskan Yayınları'nı ne Milliyet Yayınları'nı ne *Gizli Yediler'i Afacan Beşleri'i* ne Jules Verne'i... yine kimsede görmüyordum. Ama şimdiki sanki daha gizli ve sırlıydı. Söylenmiyordu. Sadece solduruyordu. Bahar gelip soba kaldırılınca, soba boruları bahçede kurumlarından iyice silkelenip gazete kâğıtlarına sarılıp göz görmez bir yerlere saklanınca ve can eriği tuza değince, diş kamaşıp göz çileğe kayınca, kollar kısalıp dirsekten aşağısı hafifçe ürperince, sabah hem güneş hem serinlik aynı anda kucaklayınca, akşam güneş gitmek ay gelmek istemeyince ve ışık ikisinin ortasında kararsızca durunca bütün bu seyirlik ve hayatta olmanın tadı nisanı beklemeden çıkagelen baklanın üstüne yağın dereotu gibi her şeyi kaplayınca bazı yüzlere âşına bir dile gelişle göçmen kuş gibi gelip gene aynı sofraya konan bezelye tanışıklığında iri iri bakıyordu. Bu hayatı tanıma bakışı baklayı ve dereotunu, sultani bezelyeyi ve enginarın adının şehirde gezinmekle malta eriği olmasından gizli bir hoşnutluğu olan yeni dünyayı birden baş döndüren iğde kokusu ile dağdan yuvarlanmış ayının elinden kurtulmuş gibi yapan hünnapı hayatın özü ve mihveri yapıyordu. Hünnaptaki hava ondandı.

O yaşımın yazı uzun, tozlu ve sanki son yazıymış gibi geçti. Aylar geçti hâlâ temmuz, günler geçti hâlâ ayın yirmi sekizi, ağustos temmuzdan aylar sonra geldi, aylar sonra. Ama söylesen kim inanır? Bir elimde bitmek bilmez *Savaş ve Barış*, bir elimde kayısı, peşi sıra şeftali, dondurmalar eridi, limonatalar belki de fena değildi, ekmek taze, tereyağı kendinin farkında, bazıları denizde, kulak içlerine kadar kum, saç dipleri kum ama alacaklarını bu sıcaktan, kumdan, denizden ve orada olmaktan alacaklarını tahsile yeminli ve pür inat, soyulan derisinden gururlu, mayo izinden gayetle memnun, baktığı ve bakıldığı tek yere kilitli bir göç-

men kuş gibi varlık nedeni kuma yazılı gibi kumsalda eşindi. Karpuzlar sularını her yere akıttı, kavun çilekeş pütürlü derisiyle verebildiği tadı verdi, vişneier toz şekerle kaplandı, aman leke yapmasın diye bir eski günah durmadan hatırlandı. Bir lavaboya eğili baş mutfakta uzanan gölgelerle şeftaliden anca uzaklaştı, yıkanmakla kurumak çamaşır ipini görür görmez tatlıya bağlandı, incir iki ayrı rengiyle, üzüm şekil şekil ve renklerle ağustostan eylüle sarktı. Hadi sardalyede sıra dendi de “Yok, bu sene yağsız, nerenin bunlar,” diye ağzı hafif aralık kalmış balığa ve incecik iskeletine şöyle bir çatalla uzanıldı. Nar geldi, ayva geldi, başka bir koku geldi, yaz kokusu, patlıcan kızarmış sokak kokusu, toz ve asfalt kokusu, kum ve sıcak kokusu, güneş kremi ve istediği olmamış bir kızın geri çekilen arzu kokusu, teneke kokusu ve kahkaha kokusu eylülde seyreldi, uzun yola koyuldu, giderken geleceği kesin veya gelmeyeceği kesin olan gibi hiçbir şey söylemedi. Ayvayı ve narı romantikler ve kocakarılar sevdi ama pek de yemedi. Onu akıllı bir kız gibi yerinde sevdi, varlığından sevdi, kucağından değil. Resmini sevdi, hakkında konuşmayı sevdi, ama akli kayısının sulu ve kolay ağzı ile çilli yanağında kaldı. Nardan put olurdu, ayvadan şüphesiz iyi, mukavemetli bir koca, sonbahar bütün yazın uçarılığına böyle iki sert kabukla tamam dedi. İyi o zaman ayvayı koyun bari sandığa, dolaba, döşeğe, mübarek pek güzel kokar. Belki başka bir umut açar.

Eylül gene geldi, dediler ki, zaten hep gelir, yeniler bilmez. Bak önden gönderdi hediyelerini arkadan kendisi. Baştan pek tatlı ve hayal dolu, ağustostan kurtuluşu herkese anlatacak kadar emin ve şık. İşte günler hâlâ uzun, söz ve sükûn dolu ama kedersiz. Keder her şeyden kederlenebilecek hâle gelen için eylül kâmil bir zaman, çünkü güzelliğin doruğu. Olgun ruh en çok olmuştan ve bu terkten, hâlin kâ-

mil anından, zamanından en büyük ıstırabı duyar. Öbürü için hayır. Bunu acaba şimdi kim anlar?

Tekrar okula başladım. Yaz üzerimden yalnızlıkla beraber bir ezicilik ve sükûnetin hırpalamasını duyurmuştu. Rüzgârsız, kırbaçsız. Ayvayı zorla yemeye çalışıyordum. Ya boğazıma oturuyor, tıkıyor, ya içindeki taşları tıkr tıkr ediyordu. “Bul ekmek ayvasını da ayva nedir gör,” değil mi, evet. Henüz sobanın kurulmadığı ama havanın incecik bir ürperti taşıdığı ekim günlerinde elimde Turgenyev’den *İlk Aşk*, içimde sıkıntının sabra dönüştüğü bir ağrı ile ve anlamamayı kaderi olarak duyan, anlamayışı bir tavşan dudaklılık, altıparmaklılık olarak yaşayan algımla bekliyordum. Sabırla ve sıkıntı ile her yanımlı karıncalandıran bir sıkıntı ile bekliyordum. Sıkıntı içimde öyle genişlemiş, yayılarak her yanımlı kaplamıştı ki umutsuzluktan ve artık hep böyle birden başıma inen bu sıkıntı ve umutsuzluk balyozu ile yaşayacağımı düşünmekten bulunduğum yerde o yayılıyor ben kavruluyordum. Kütüphane klasikler denilen bu cildi güzel, şömizi parlak, kokusu çekici, kendisi hummalı kitaplarla epeyce doluydu. Bu kitaplar kütüphanenin görünür rafalarında sıralıydılar. Alt bölümlerde, kapaklı dolaplı yerlerde daha ince de olabilen karton kapaklı başka kitaplar vardı. Ben onlara çok seyrek olarak bakabilsem de hiç yanaşmıyor, hemen kapağı yüzlerine kapatıyor, bu suretle yeni hortlaklara mani oluyordum. Yavaş yavaş kış sokaklardan, ağaçlara onları soyup bir temiz sopalayıp neleri var neleri yok alıp bahçelere, balkonlara da vurmaya başladı. İçeri girmeye hazırlanıyor kapıyı bacayı dövüp duruyordu. Herkes bu hâle âşına, “Hadi sobayı kurun,” deyiveriyordu. Bunlara ben ilk kez dikkat ediyor zamanı ve bu devredilen alışkanlıklarla yeniden ortaya çıkanları seneye görünce artık tanıyacağımı düşünüyordum. İkinci dikkat senemde kestaneyi ve na-

rı, ayvayı ve koca üzümü, nemli sıcaktan arta kalan kurumaya dönük ılık ve tene değmez zarif temastaki eylülde görmüştüm. Artık eylül ekim renkleri ve kokuları ile bana eskisi kadar yabancı değildi. Sobayı tekrar kurduk. Yakmak, külleri her gün boşaltmak, odadan odaya geçişlerdeki tünel serinliğini ve ürperticiliğini yaşamak, buz gibi kullanılmaz bir odada bazen camın kenarında öylece durmak ve soğuğu iyice giymek, banyodan çıkınca ıslak saçların dibinden gelen donma hissini duyup sobanın yanına hızla seğırtmek, üstünde kızarmış kenarları yanık ekmeğe tuzlu tereyağı sürüp yemek, elde, tırnak diplerinde hep bir portakal rengi ve hafif kalıntıları taşımak ve turunç kokulu parmaklarla gezmek kendi vaktinin en sıradan hâli iken nedense sonradan hatıra hüviyeti kazanandı. Sessizleşen sokaklarında Beylerbeyi'nin, kapısı sımsıkı kapalı tuhafiyeci dükkânında içeriye soğukta müşteri dâhil kimseyi almak istemeyen kadının kalın örgülü kazağında, vitrindeki kadife örtüyü kesen tozda, fistolarda, düğmelerde, çıtçıtılarda, fermuarlar biliyoruz şuradaki çekmecede ama akşamüstü dört buçukta yanan lambada ve pek açılmayan kasada, tuhafiyeci kadının saç topuzuna birikmiş ve saçıyla beraber toplanmış şu durgunluk ve kıpırtısız sıkıntı vardı. İşte ben bu dükkânın önünden geçerken serin hava, saç topuzu ve sokakları süpürüp her yeri gezip yine bana gelen sıkıntı ile az ilerdeki, şu çeşmenin yanına gidip oturacak gücü zor bulurdum. Havuzbaşından yukarı çıktıkça, ahşap camiyi geçtikten sonra yukarı yeşil tepeye doğru gider sıkıntıyı aşağıda bırakabilmeyi ve tepeden eskiden olduğu gibi koşarak ve gülerek inebilmeyi umutsuzca beklerdim. Ama nefesim daha tıkanmış, çevrem kahramanlarla dolu ben pek zavallı kalırdım. Sonraları öğrendim ki hava koşacak kaçacak eğlenecek bekleyen ve beklenenler hariç ve kendini içine çekenlere böyle dar ve soluksuz az az vermiş kendini. Çünkü hayata ve onun içinde olmaya da-

ir bir izlenim bile pek de yaşanır şey değilmiş. Ben yaşayanlardan bunu öğrendim sonradan çok sonradan. Bunlar yaşadık gördük geçirdik diyor ama hiç soluksuz ve nöbette kalmıyorlardı. Tepelerde düzlükte, düzlükte havadardılar. Sağlık, mideni ve diğer her şeyini hissetmemek ama onların işlerinin başında olması demekmiş, yaşamak da, yaşadığının farkında olmamakmış, öyle dediler, demediklerinde de böyle yaptılar. Yoksa zaten soluk nedir ki kesilivermesin. Soluk sırf denizin dibinde mi kesilir bir müddet sonra, oksijen midir yaşatan insanı, herkes mi pozitif bilime böyle rabıtalı?

O zamanki ağrımın ve içine düştüğüm ağır sıkıntının açıklaması nedenleri benim bilebileceğim gibi değildi. Birden geçen kasımdan beri böyle olmuşum. Bunu bilemiyor sadece sıkıntının içinde yüzmeden duruyor, zor nefes alıyordum. Hava ağırlaşmış, ışık loş eski hayatım ve neşem bana artık çok yabancıydı. Böyle uzun denemeyecek bir sürede nereden nereye göç ettiğimi de yeni ikâmetgâhımı da bilemiyordum. Geldiğim yer sık sık aklıma geliyor bazen bisikletle deniz kenarında gezsem de, dondurma yesem de, sabahleyin erkenden fırının önünde ekmek getirecek kamyonu bekleyip gelenlerden ikisini kucaklayıp eve götürsem de gezdiğim de yediğim de beklediğim de o eski âşınam değildi. Ben sıkıntımı bisikletle gezdiriyor, beni boğana dondurma ikram ediyor, taze ekmeği sabahtan önüne koyuyordum. Bunlarla ya o besleniyor ya da hem yiyip hem gezip bunların bir şey olmadığı duygusu ile bisikletimi, Beylerbeyi-Paşalimanı arasındaki sahili ve dondurmayı, fırını gözümünden düşürüyordu. Birkaç kez elime eski okuduğum kitaplardan aldığımda *Afacan Beşler* ve *Gizli Yediler*, zencefilli çörekler ve parolalar, o kedersiz ama heyecanlı hayat hem korumalı hem kendi içinde serbest hayat, annelerin yemeğe çağırışı ve erkenden yatılan huzurlu yatak şimdi bana bakıp bakıp bir şey söyleyemeyeceğim yakınlıkta, o derece içimde ama

terk edilmiş kıpırtısızlığında geliyordu. Tekrar içine girmek isteyemeyeceğim kadar onu zaten içimde buldum. Sonra bu içinden çıktığım havuzun yine kenarında durdum ve o gün anladım hatırası olmak nedir, hatıranın kenarında durmak nedir. Bir daha anlamak istemeyeceğim kadar anladım.

Kitapları adlarına göre seçiyor ama o ad ile kitabın anlat-tığını bir türlü birleştiremiyordum. *Babalar ve Öğullar, Sefil-ler, Fareler ve İnsanlar, Gazap Üzümleri, Vadideki Zambak, Ölü Canlar, Kamelyalı Kadın...* Bu isimler nerdeydi sayfalar süren anlatımda benim okuduklarım nerdeydi? Okudukla-rımdan bana akan sıkıntı ve tarifsiz bunaltı hâlâ pek seyrek dikkatimi çeken bir olayda, bir sözde, bir harekette dağılı-yor sonra bulut gibi gelip başımın üstünde duruyordu. Ders-lerimi ve okul arkadaşlarımı, hatta oradaki yaşantımı bura-daki sobanın arkasında başlayıp benimle her yere gelen ama kimsenin görmediği tuhaf evcil bir hayvan gibi yanımda ta-şıyordum. Okulda bu gizli bunaltımı ve sıkıntımı kimseye hissettirmemek için düz, tatsız ve sade bir duruşla duruyor, pek çalışkan olmamakla beraber ne arkadaşlarımın ne öğret-menlerimin dikkatini çekecek iyi ya da kötü bakışları üzeri-me sarkıtacak hâllerden uzak duruyordum. İlkokul arkadaş-larımı görmek benim için daha zordu. Onlarla olduğumuz ve birlikte geçirdiğimiz zamandaki şen ve hareketli hâlimi benden bekliyorlar, eski şakalarımız, oyunlarımız ve Bey-koz'a kadar gidip gelirken yapuklarımıza ait hatırlatmalar ve gülüşmeleri yeni planlar takip ediyor, bazen de daha yakın olduklarım neyimin olduğunu soracak kadar beni korkutu-yordu. Bu soru en korktuğum şeydi, çünkü cevabım yoktu. O hâlde neydim, rüyada mıyım, hastalanmış, bilmediğim bir şey tarafından sokulup zehirlenmiş gibiydim. Bütün gayre-timi bana bunun sorulmayacağı hâlde olmaya harcıyordum. Ama bu o kadar zor ve yorucuydu ki en iyisi bunu pek seyrek olarak yapmak deyip daha ziyade yalnız kalmaya, hele

eskilere hiç görünmemeye çalışıyordum. Yeni okul arkadaşlarım beni böyle biri olarak tanımış ve tatsızlığımdan, kuruluğumdan ve yavan tadımdan çok da rağbet görmediğimden zaten rahat bırakılmıştım. Mahalle arkadaşlarım yeni okullarında yeni arkadaşlar edinmişler beni zaman zaman dürtmekle beraber çok da rahatsız etmiyorlardı. Bazen cumartesi sabahları eskiden olduğu gibi bisikletlerle tepelere çıkmaya çağırdıklarında onlarla gidiyor, tepeden kendimizi aşağıya kadar bırakırken çok kısa bir zaman diliminde de olsa eski ve uzak hâlimi en azından bir başkası olarak dahi olsa seyrediyordum. Yol üstündeki pastaneden açma, peynirli pide, üzümlü ponçik, ayçöreği ya da acı badem alıp soluk soluğa ve tam doymayarak yerken bu soluksuz hâlde kimsenin benimle enikonu uğraşmaması ve hep uğraşacak birini bulmasını azad edilmiş bir suçlu gibi yaşıyordum. Konu komşu, evimize girip çıkanlar ise beni akli başında adam olacak bir çocuk olarak pek methediyor ve kendi ellerindekinden veriyensin ediyorlardı. Evde ne akıllıdan ne ahmaktan sayılan bir kabullenilişim vardı. Okuduğum kitaplara pek de dikkat etmiyorlar, bazen bir göz ilişirse “Sana göre mi onlar, sanki bir anladığın var,” deniyor ve geçiyordu. Bir başka sefer “Tadını alacağı vakit okumazlar, sonra da okuduyduk diye gezeler, her şeyin vakti saati var, nasıl olsa daha buraya çok döneceksin, erken başlayan ya geç bitirir, ya başladığıyla kalır hiç bitiremez. Hem bitirip ne yapacaksın, insanın yapacağı okuyacağı hepi topu ne var da hepsini şimdiden bitirmeye çalışıyorsun. Sonraya sapıklık kalır ancak, tövbe estağfurullah,” deniyor, ama ben yine hâlimle kalıyordum. Bu sözler de bana âşına ya da beni ordan alıp buraya koyacak şeyler değildi. Söyleyen rahatlıyor, söyledik, kırk kere söyledik deniyordu. Ama bilinmezdi ki söylemek hiçbir şeydir. Ben o sözden anlıyor olsam zaten o sözlerin muhatabı da olmazdım. Ben bunu da bilmiyor, söyleneni de anlayamıyordum.

Bir hoşnutsuzluk seziyor, bunu yine gizlemem gerektiğini hissediyordum. Elimde *Ölü Canlar* ile bahar geldi. Kiraz çiçeklerini gördüm, hâlsizce de olsa çiçekten koparıp dibini derinden derine kokladım ve bu koku ve çiçeğin çok narin dokusu beni anlayamadığım daha doğrusu artık anlatacayacağım şekilde aniden şiddetle ağlattı. Neden ağladığımı bana anlaşılır değildi, bunu bana kimse sorsun istemezdim ama bana ve içime değene, bu yeni gelene büsbütün yabancı da değildim. Kendimden bir ürperti duydum ve bahar sabahı upuzun bir gün çiçeğin kokusu ve burnumun nemi göz pınarlarımda tuhaf bir hassasiyetle örülü kaldı. Kendimle gözlerim, çiçekle burnum ve beni talihime rapteden bu göz-yaşı ile kendi kendime sırlandım.

Bahar ve yaz başlangıcı böyle sisli ve buğulu bir tüneldi de ben içinde türlü değişik duygu ve ürperti ile yürüyordum. Kalbimde ince bir çarpıntı hiç eksik değildi. Okuduklarım, oradaki hayatlar ve kahramanlar, iklimler ve içecekler, ölümler ve verilen sözler şimdi haziran başında Beylerbeyi'nin bu sakin sokağında sabah yürürken ve uzun öğleden sonraları hele akşamüstleri içimde koşturuyor ve beni yürüdüğüm sokaktan, kuş sesinden, sokak satıcısından gelen her sesle sanki uykudan uyandırılıyormuşum gibi sıçratıyordu. O hayatlar ve bütün anlaşılmaz konuşmalardan sonra evdeki anlaşılır konuşmalar beni iyi etmiyordu. O da öbürü de gerçek değil gibi geliyor, kendi ayak seslerimden, yaprak ve dal kıpırtılarından bana bir iz taşımalarını bekliyordum. Kendi kendinin varlığını adımlarıyla, yürürken çıkardığı seslerle, ayağın altında çıtırdayan dal parçaları ve kurumuş otlarla, elini yanağına değdirmesi ile hissetmek ve elinde bundan başka bir delilin olmamasını o yaz ilk kez hissettim ve bu beni büsbütün korkutup sindirdi.

Başkaları tarafından da görülüp görülmediğim hep merak

konumdu ve en şaşıtığım şey mesela fırıncının ben kapıdan bir hayalet gibi süzülürken bana gayet sıradan dönüp “Evet, evlat, bak bunlar, bunlar taze, yiyecek çağınız,” demesiydi. Ben yavaşça taze olduğu söylenenlere fırıncı ile aramda bir hilâf olmasın diye yaklaşır bir iki şey alır parayı uzatıp son anda “Gel bakalım, şu köprünün altında olanlar, o kadının hâli, sen nerdeydin, o adam kendini asarken sen de sobanın arkasında olan biteni izliyordun, şimdi de sokağa çıkmış, üzümlü kek yiyorsun,” diyecek sanıyordum. Kek bardak şeklinde, yağlı kâğıda sarılıydı ve ben dünyada değer verecek bir onu bulmuştum. Kâğıdını sıyırırken ve ilk ısırma-ya hazırlanırken kıyamaz ısırmadan bir parça koparıp suçluluk duygusuyla ağızıma atardım. Üzümün tadı bende kalır, yağlı kâğıdı uzun müddet elimde tutardım. Bu keke düşkünlüğümün bilinmesinden ve bu suretle elimden alınmasından duyduğum korku sebebiyle iki seferde bir ya yanına aslında sevmediğim bir şey daha alıp keke aşkımı gizler, ya içeri girince ona hiç bakmadan bir ayçöreği alır çıkardım. Buradaki tek ince umudum iki gün sonra doğrudan keke uzanabilecek olmamdı.

İçime çektiğim havayı hissediyordum, burnum yanıyor, havayı adeta gözlerimle bile görüyordum. Bir sürahidenden bardağa su boşalırken ben bu suyu tek tek görüyor rengini duyuyordum, sesi aklımda kalıyor, son şıprıtı içime damlıyordu. Sözü havada bana yönelmişken görüyor ve isabet etmesin diye hafifçe kenara çekiliyordum. Deniz kenarları, suyun her hâli beni uzun müddet oyalıyor, günün içinde bir sağa bir sola çekiliyordum. Elime aldığım ve uzun müddet elimden bırakmadığım kitap arkasına saklandığım bir kalkan gibi olmuştu. Bana ilişilince onu daha yukarı kaldırıyor, sözü onunla uzaklaştırıyordum. Daha doğrusu söz, kitabın kalın cildine çarpıp geri dönüyordu.

Okula tekrar başladığımda sınıfı daha gürültülü, arkadaşlarımı sanki yaz onları birer film yıldızı yapmış gibi buldum. Kimse hâlimden memnun değil, ama hâlimden de haberdar değildi. Hâli ve mevcudu arasındaki farktan haksızlığa uğramış gibi bahsediyor ama bahsi belli başlı bir şeye değmiyordu. Buna rağmen herkes birbirini anlıyor ve hak veriyordu. Sanki yaz boyları uzatan, teni kızartan, dişi parlatan yaz başka şeyleri de nasılsa değiştirmiş ama sanki bir şekil verememişti. Okuyup anlamamaya alışkın olan bana ne dediği, ne istediği ve arzuları çok net ve sade olan arkadaşlarımdaki bu değişiklik hem bir merak hem de korku vermişti. Bir anlaşılmaz ile daha karşı karşıyaydım, yine belli etmemeye yine hâlimi muhafaza etmeye mecburdum. Ama muhafaza edeceğim şey de silikleşiyordu. Kim gibi olacaktım,... gibi mi, ...? gibi mi, yoksa arkadaşlarımdan... gibi mi? Hepsi evde yatakta ve sokakta sınıfta ve bahçede bir tuhaftı. Tuhaflığı hâlâ anlayabiliyordum da aksi nerde bulunuru bilemiyordum. Sokaktan yokuş aşağı yürürken, fırından bir şey alırken ve sınıfta otururken kendimi tuhaf hissetmeyeyim istiyordum, kimseyi de tuhaflığı ile duymak istemiyordum. Annemin arkadaşları, komşular, yaşlılar dükkân sahipleri, hele fırıncı, yoğurtçu, tüpçü... hiç tuhaflığı olmayan insanlardı. Şimdi bu sene bizim sınıf tuhaflıkla dolmuştu. Üstelik bunların tuhaflıkları benim okuduğum kitaplardaki gibi altı üstü dolu, ne olduğunu anlamasam da başka bir şeylerin ve daha büyük bir şeylerin kıvranışında olduklarını artık sezebildiğim kişilerin tuhaflığına hiç benzemiyordu. Genelin tavrına bir alışılmışın dışında gevşeklik gelmiş, ağızlar alaya ve gülmeye hazır bir bükülüş ve kaykılıştaydı. Bana yaklaşıldığı vakit yine kaykılarak yaklaşıyor, gülme de yedekte ve püskürmeye hazır tutuluyordu. Daha büyük bir dert ve anlamayıyla tuzla terbiye edilmiş gibi olan ben nasılsa bu püskürmelere ür-

kerek ya da geri çekilerek değil kendimden benim de beklemediğim ve nerden edindiğimi bilmediğim bir karşı duruş ve karşı alayla kendimi gerdim. Gerdim de göze girmedim, gerdim de ötelere, önlerine geçmedim. Ne oldu tam da bilemiyorum, sanırım insandan tiksintimin ilk tohumu atıldı. Hatta atılır atılmaz boy verdi. Ben bu boyu ve ekileni zamanı ve hâli ile bildim, tanıdım. Ara oldu. Benimle onların arasında ben ve onlar denecek bir ara oluştu. Artık karşı karşıya olduğumuzda tam yüz yüze değildik, arada ara vardı ve bu malûmdu. Aranın ne olduğu ve onu neyin oluşturduğu meçhuldü. İnsan olmakla olmamak, katil olmakla kedi seven olmak, cinnetperver olmakla olmamak arasını hep o aranın oluşturduğunu ve başkaları ile bir arası olmayanın olanla bir olmayacağını bildim. Çünkü hep o araya ve boşluğa ya her şeyimi düşürdüm ya hep orda yüzdüm, ya bakarken her şeyle bir uzaklık ve ele geçmezlik duydum ya kendimi içerde değil hep bakışsız bir kıyıda buldum.

Dersler tahammül edilmez değildi; sokak, kıyılar, çöp tenekeleri, sokak köpekleri, fırın, çam ağaçları, günde iki defa gidip gelen vapur, gazete bayii... bunlar tahammül edilmez değildi. Bisikletim de iyiydi, köşede tek başına limon satan yaşlı adam da, annemin arkadaşı Saliha Hanım da fena değildi, akşam saat altı, yedi de iyiydi, on bir iyi değildi, hiç değildi. *Madam Bovary* acaba nasıldı? Görünüşe göre iyi değildi. Ama kitaplarda neyin iyi geldiği pek belli değildi. Kocasısı da iyi değildi. Kimse iyi değildi. Belki hiçbir şey iyi değildi. Şu üzümlü kek, gerçekten, galiba bir o iyiydi. Yarına kalmayıyla da iyiydi, sabahtan tezgâha konuşuyla da, içindeki üzümün de hâli keyfi iyi görünüyordu. Anlatılanlar, övülenler ve sergilenenler içinde hep ölmüşler iyiydi. Domatesler, dereotları, turplar, kuzu külbastı ve pirzola, kuru kekik ve nane, Saliha Hanım'ın rahmetli kocası İsmet Bey... bunlar iyiydi. *Çılgın Kalabalıktan Uzak*'ta iyi kimse ve hiçbir şey

yoktu. İyi olmak için domates olmak gerekliydi. Ama onlara bu bilgi ne kadar uzaktı.

Kendi içimle sarmalandığımı, yalnız içime neyin yerleşip, ne şekil aldığımı bilemediğimi hatırlıyorum. Okul, sokak, fırın ve sobanın arkasından ibaret hayatımda aslında bu birer hayalet gibi görüldüğüm, yürüdüğüm ve durduğum yerlerde hayalet ben miyim, bir hayalâtın içinde miyim onun da farkında değildim. Tek fark ettiğim koltuklarımın altındaki hava, sobanın çıtırtısı, sabahları külden ve odun kokusundan gelen geniz yanıklığı ve üzümlü kekin yağlı kâğıttan sıyrılırken çıkarttığı ses etmeyen soyuluştı. Bunlar emin olduklarım ve bildiklerimdi. Kitaplarda geçen, Kazancakis'in anlattığı, çok sıcak bir günde tozlu topraklı ada yokuşundan manastırı soluna alarak yürüyen, küfür eden, şarap testisini ağzına dikip koluyla ağzını silen adam, ayakkabıları ile toza toprağa attığı tekmeler, bağlanmış atlar, onlara bakan eşekler, arkadaşlar ve düşmanlar, başa gelenler ve çılgınca istenip de elde edilemeyenler, gemi güverteleri, Şolohov'un anlattığı adamların votka içişleri, yere serilişleri, zayıflıktan ölen atlar, makarlar, çiftlikler, tundralar, bozkırlar... okuldan, arkadaşlardan daha tanıdık ve anlaşılır olmaya başlamıştı. Onları, dertlerini, partilerini, kayıplarını anlamıyordum ama gülmeleri, küfürleri, hareket etmeleri bana onların yaşadıkları hissini veriyordu. Okuldaki arkadaşımın gülmesi ve koşması onların canlılığına delil değildi. Ne olduğunu bilemediğim can orada yoktu. Mezarlığın yerini sorana sınıfımı gösterebilirdim. Bu yalan ya da yanlış adres değildi. Ama acaba soran kimdi?

Okuldan sonra öğle sonları evde örtüler, danteller, vazolar, düz ve çukur tabaklar, çorba kâseleri, salata tabakları, goblenler ve kadifeler, güneşlikler, storlar, ecza dolabı, dikiş kutusu, koridordaki yol halısı, kapıdaki paspas, dörtlülük takımından ikisi kırık yeşil su bardakları, soba ve maşası her

gün yeniden seyrine, dokusuna renk ve desenlerine baktığım bu eşyalar, soğukluğunu elime alıp alıp tattığım bu hareketsizler bana da bir hareketsizlik verir, eşyanın durgunluğunda ve sabrında sabitliğin solgunluğunu ve inadını hissedirdim. O vazodaki inat, kıvrımlarını dışa büküşündeki vişneçürüğü patlayış bir kiraz çiçeğinin patlayışından ne kadar farklıydı. Evde her şey yanardağ püskürtmüş de bir çılgın öfkenin bir cehennem kalıntısının şimdiki yerleşkesiydi de vaktiyle delirmişliğin sükûneti ile öylece duruyordu, öylece. Delirmek suskunlaştırıyordu herhâlde, gerçekten delirmek. Gerçekten delirmişe yaklaşılmazdı da herhâlde. Şu vazoya da belki bu yüzden bir şey koyan görülmüş değildi.

Mart sonu gelip günler uzamaya başlayınca, soba eski önemini seneye sarkıtınca beni bir yaz sıkıntısı alıyordu. Okulun kapanmasına seviniyordum ama açabileceğim başka bir şeyim yoktu. Beni en korkutan şeylerden biri de yazın hep plan mevsimi olmasıydı. Hep bir sorusu vardı, nereye, ne yapılacak, kimle, gidilmiyor mu, neden, kayık, vapur, ada, deniz, piknik, şişme bot, bermuda, yok mu senin terekli şapka, bugün nereye, yarın nereye, dün nereden, peki haftaya, olmaz yaz geçiyor ama. Yoksa yaz okuldan iyiydi elbet, mokasen ayakkabının sesi de lastiğiyle değiştiğinden yumuşamış sokaklar nihayet rahat bir nefes almıştı. Kediler bahçelerde ortancaların altında yatıyor, akşamüzerleri girinerek ve acele ile yürüyerek günün açığını kapıyorlardı. Görülmeden çiçekler sulanmaya kalkıldığında fırlayıp kaçışları bütün günün sefasına zehir saçıyordu. Hanımeliileri, yıldız çiçekleri, patlamış ortacalar, narin akşamsefaları, çit gülleri, yolun öbür tarafındaki tepede sapsarı katırtırnakları, bir sürü yabancı ot ve şuursuz çalı sabahın kızgın ama bunaltmayan sıcaklığında öyle durur, sabreder ve kendi kendilerini resmederlerdi.

Bir de sorulmasa, “neden” diye, bir de sorulmasa. Neden ha, neden?

Sonraları öğrendim cevabını şairden:

Bilmem

Bilmem

Bilmem.

Cevabı olmamak beni mahvederdi. Soruları da beğenmezdim ama asıl beğenmediğim bir soruya beğenebileceğim bir cevap verememek beni mahvederdi. İçimden cümle ve anlamlı bir bütün olamayacak bazı haklılık parçaları sıralar ama kendime dahi kâfi gelmezdim. Kötü bir soru ile baş edememek hâlimi bana sunardı. Bu hâli kabule mecburdum. Kabul demezdim ama aptal bir çocuk gibi onu ister istemez arkamda gezdirirdim. Rahatlık bana sanki bu sorularla benim tatsız bulduğum şeylerin övülmesi ya da teklifi ile karşılaştığımda onları değersizleştirebilirim yanıma gelecek bir hâl gibi geliyordu. Bazen kitaplarda bunu seziyor ama bu hâle neyle nasıl gelineceğine ait kuruntu sahibi bile olamıyordum. O zaman bu haziran sonundan eylüle kadar bahçeyi, sokağı ve fırını onların anlatıp beni kuruttukları ve tuhaf-laştırdıkları hâle karşı nasıl savunacaktım? Huysuzluk, aksilenme, etkisiz ters cevap, kaçma, yabanilik. Bütün bunlar karşı tarafı püskürtmek içindi ama püsküren yoktu; rahatlamak içindi, ama rahatlık yoktu. Bir horgörü ilk kez o yaz üzerime oturdu. Gelişini ve yerleşimini, kendine yer açışını ve bazı şeyleri kaldırıp atışını gördüm. İçime bakmaya alışmıştım. İçeriye çok kalabalık gördüm, gördüm de bir şey yapamadım. Memnun olmasam da o kadar yalnızdım ki horgörünün beni haklı çıkararak bir arkadaş gibi gelip bana taşınmasına biraz da memnun oldum. Her şeye karşı artık onunla beraberdik. Beni destekliyor, doğru buluyor ve daha sivri duygulara beni hazırlıyordu.

Liseye başladım. Kendi içimde durmadan bir dalgalanma ve kendi içime çarpıp durma sesleri içindeydim. Seslerim hep bunları duymak ve anlamlandırmak için dikkat kesilmiş kulaklarımla kendime dönük ve çıt çıkmasından hoşlanmayan bir dehlizdeydim. Bazı dergiler elime geçmiş hiç âşinası olmadığı bazı şiirler okumuş ve onların sesini duyabilmiş-tim. Ne dediklerine tamamen uzaktım ama şiirden bana ulaşan ses içimden bir şeyleri yırtmış, ben de bu sesi duymuş-tum. Acaba bu sesi bilen var mı? Asıl sormak ve duymak istediğim hiçbir şeyi kimseye sormadım. Bana da hiç asil söyleyebileceklerim sorulmadı. Bu ne demek? Bir yırtık bir kişinin içinde olan ve onun duyabildiği midir? Sonra bazı başka şiirler okurken de bir kopma hissettim, kendimi boşlukta sallanır başı dönmez, korkmaz çünkü korkacağı her şeyi yitirmiş yine de çok ağır bir keder içinde duydum. Bunlar anlayarak değil sesi duyarak, dizeleri duyarak ve o ne dediğini kestiremediğim günlük hayatta olmayan göklerden, bakışlardan ve susayışlardan bahseder ve aniden biterken oldu. Klasikleri okumaya hâlâ devam ediyordum ama Faulkner'ın kitaplarında şiir okurken düştüğüm kuyudan ve ürpertiden ne dediğini anlamasam da gidip gelen sallantıdan bazen de aniden ne olduğunu seziverdiğim suskunluklardan ve etrafında hareketsizce dolaşılan muammalardan üzerime dökülenleri anlayabiliyordum. Anlatanın belirsiz anlatışı gibi belirsiz bir anlayışım vardı. Kederine ortaktım ama keder tam nerede bilemiyordum.

Lise, öncesinden farklı değildi ama bu farksızlık o kadar rahatsız ediciydi ki, bunu yok saymak ve bir olmayan icadı için türlü şey ile yamanıyordu. Bunlar benim derdim değildi. Suskun olmayan hiçbir derde zaten yakınlığım yoktu. Derdi taşlaşma ve gömülme olarak anlıyordum. Konuşunca, yemek yiyen hasta gibi iyileşecek demek oluyordu. İyileş-

ne sevinilir ama bir gerçek dert konuşmaya başlayınca sanki değerini ve ederini terk etmiş oluyor öncesi için de şüpheler doğuruyordu. Dili çözülen dert, anlatılabilir dert, hele anlaşılabilir dert, dert değil sosyalleşmenin bir başka yoluydu, bir tür tavlaydı ya da dama. Oyun açılana dek bir ıknıp sıkılınyor sonra dökülüyordu, tâ ki yenilene dek. Yenilmeye üzülmeye yok muydu hele, işte o sıkıntılı bir kedinin sırtını kabartarak sürünmesi ve ellenmezse huysuzlanmasıydı.

Liselinin derdi dünyada en belli edilen, yüzde en uzun süre sürünen ve en konuşkan dertti. Hâlimden en taşan, ayak-kabının altında tıkırdayan, kravatın ucundan damlayan, eteğin belinden iki yana bombelenen bir dertti. Yani bir kusurdu, hâlbuki dert kusursuzluktu ya da bunu özlemektir ya da damlayamamaktı, bombelenmek ama içe doğru bombelenmektir, yer gök yıkılsa ses edememektir. Ben bunu bir kere bildim, tekrar bilmeye, başka bilmeye razı değilim. Bildiğimi unutmaya razı değilim. Her şeyi unutsam bir gün, ama her şeyi, derdin ne olduğunu, bunadığı hâlde bir çocuk şarkısını banyoda yıkanırken hatasız söyleyebilen yaşlı bir kadın gibi hiç ama hiç unutmayacağım.

Okulun bahçesi ve kantini, öğretmenler odası ve merdivenler, sınıf, çöp kutusu ve kalem kokusu ile müthiş büyüklükteki bir arı ordusunun uğultulu vızıldamasını kesilmeden hep sanki başın üstünde dönmesiyle, teneffüsleri, zilleri, şakaları, marşları, karneleri ile çok iz bırakacağı söylenen bir soğuk damgaydı yalnızca. Bir sığırın kulağındaki damga, onda ne kadar iz bırakırsa okulun izi de bir sakalet, kalıcı bir deformasyon vermesi ile öyle bir izdi. Aslında sığırın damgadan haberi yoktu, sorulsa yerini gösteremezdi. İnsan da okulunu, tahsilini böyle bir damga olarak taşır. Sığırdan en büyük farkı kulağının yerini söyleyip gösterebilmesi ile bu damganın gururunu taşır. Bunu bilmesem ne olurdu san-

ki? Bu ize ve ömür boyu sürecek damgaya bakıp benim diye sevinmek için de başka sevinç bilmemek gerekliydi. Ben bunu da orada olmayı da dert edinmedim; başka dertler vardı. Buna dert zaten denmezdi bir vızıltıydı okul, her şeyin herkesin en tiz ve en ham sesiyle durmaksızın uğuldadığı bir yerdi. Tebeşir bile vızıldar geldiği yeri utandırırды, sünger elden, kayar tırnak tahtaya sürter cızırdardı, öğretmen zaten durmaksızın vızıldardı, öğrenciler sızıldanırdı. Acımanın ve merhametin, güler yüzün ve ihsanın, gerçek minnetin ve saffetin uzağındaki bu yer ne eker ne biçerdi ama bir tarlaydı yine de. Tesadüfen bir şey düşer irileşebilirdi de ama bundan ne tarlanın, ne sahiplerin, hatta düşenin haberi olmazdı.

Okuduklarımla aramda entelektüel olmayan, duygusal olmayan, ilmî hiç olmayan, zevkli olmayan bir ilişki vardı. Ben kitaplarda, yaşadığım hayatta ve yaşadıklarını söyleyen, canlı oldukları iddiasında olanların hayatında olmayan gizli ve gerçek şeyleri bunlar her ne olur olsun görüyor, haberdar oluyordum. Yani işin aslından haberdar oluyordum. Bu haberdar olma hâli bir gizi öğrenmenin sevincini ya da bir meseleyi çözenin rahatlığını değil işlerin hiç de öyle olmadığını, olamayacağını bilgisini bana veriyordu. Perdenin arkasına saklanmış ve bildirilmeyene agâh oluyor gibiydim. Kitapları yazanlar ne kadar anlasam da, anlamasam da çevremdeki herkesten başka ve daha güvenilir ve emindiler. Üstelik kitapların arkasında ve önsözlerinde kendilerinden, dünya için ne olduklarından, kıymetlerinin büyüklüğü ve geç de olsa bu takdirin verilmiş olmasından, devirlerinin önünde olduklarından, zekâ ve dehâlarından, yetenek ve parıltularından uzun uzadıya bahsediliyor, cenazeleri bile anlatılıyordu. Her birinin ya heybetli bir sakalı, ya çenesinden sarkan bıyığı ya derinlere bakan, şu an yaşayan kimsede sahip olunduğunu görmediğim bakışları vardı. Bunla-

ra inanılırdı elbet. Tolstoy'a değil de kime inanacaktım, Faulkner'e değil de öğretmenime mi kulak kabartacaktım, istesem de olmazdı, olmadı. İstemesem ne olurdu, o istemeyen yine ben mi olurdu başkası mı, istemediğine göre sen çık başkası, isteyecek olan mı girsin denirdi, bilmiyorum. Belki de istesem de istemesem de aynı şey olurdu, zaten bir şey olduğu yoktu. Olmayacak ya da zaten olacak şeylere istiyorum ya da istemiyorum demek vardı. Ben de bunu istemiyordum.

Okulun dışında evim ve bahçemiz, bisikletim ve sokağımız sessizlikleri ve telaşsız hâlleri ile bana içinde kalmanın emniyetini yaşıtıyordu. Okul ise talep hâlindeki tırmalayıcılığı ve patırtısı ile içinde kendimi belli etmeden zor durup canımı dışarı dar attığım bir cendereydi. Okuduğum müddetçe hiçbir ânımda kendimi bıraktığımı ve oluşun içinde yüzdüğümü hatırlamıyorum. Hep katı ve tetikteydim. Oradan bir şeyin gelip bana yapışmasından, bir gülüşün yanığıma değmesinden, bir şakanın bana tebessüm olarak sirayet edip sürüklemesinden tedirgin, teyakkuzdaydım. Bazen ilkokulda olduğu gibi hafta sonları ya da öğleüstleri için bazı planlar yapıyor, seyrek de olsa içine çekileceğimi hissedemez yer altımdan kayıyormuş gibi geri çekiliyordum. Öğretmenlerim beni pek de umursamadıklarından ya fazla mahcup, ya aşırı çekingen ve içine kapanık, arkadaşlarıyla denklik kuramayan biri olarak tanımlıyorlardı. Bu tanımları yapan da bunları dinleyen de işittiğini de, söylediğini de arkasını dönünce unutuyor ama sanki görevini yapmış oluyordu. Bir başkasının başkası için merak konusu bile etmediğini görüyordum. Tuhaflik, bir komiklik ya da macera olarak aktarım olanağı sunan bir hâl yok ise o hâl ve kişi de yoktu. Daha doğrusu bu hâli ve kişiyi olduğu ile aktaracak bir lisan ve duygu geçkileri yoktu. İçinden bir şey duyan bile bunu ne olarak başkasına aksettireceği hususunda tam anlamıyla battaldı. Bu durumu ve kişileri yok saymaya

vardırınıyordu. Anlatılacak, aksettirilecek, eğlendirecek, öfkelendirecek, üzecek, anlaşılır olacak bir şey yoksa anlaşılacak bir şey de yoktu. Yani ben “Yokum,” desem bana kim “Varsın,” diyecekti bazen merak ederdim. İşin tuhafı ben yokum diyecek hâle kendimi daha yakın duymakla beraber yokum dersem varlığım ispatlanır korkusu da duyar, varım demeyi hiçbir şeyime yediremezdim. Kimsenin kimseyi incelemeye, incelese bir şey bulmaya, bulsa bulduğunu anlamaya niyeti yoktu. Bu niyetsizliğin dışı vurumu bana neşe gibi gelirdi. Hiçbir şeye eğilmeyen, eğilemeyen neşelenirdi. Buna rağmen neşe makbul bir şeydi. Demek ki eğilmek pek olağan bir hâl değildi, yokluğunun farkına kolay varılmıyordu. Hâlbuki neşenin değil kaybolmak azcık üstünden eksilse kıyamet kopuyor hemen tamlamanın peşine düşülüyor, olmadı satın alınıyor, yedeği tutuluyordu. Makbullüğünün derecesi sahtesinin bolluğundan anlaşılıyordu. Benim yokluğum aranıp da keşfedilmiş bir yokluk değildi, varlığım tespit edilmiş bir varlık değildi. Ben öyle duyuyordum ki varlığım yokluğumun ispatına yarayacaktı da, beni inceleyip “var gibi ama yok” denecekti. Okuduklarım nasıl ki vardı ama dünya ve hayat onların yokluğuna delildi. Ben onların varlığına şahittim ama kime bunu duyurabilirdim. Onlar bana bunu duyurmuşlardı da beni hayalet gördüğüne kimseyi inandıramayan hâlinde bırakmışlardı. Kitaplar, yazılar, deliller upuzun sakallar... Bunlar ne peki dense cevap vardı:

- Kitap başka, hayat başka.
- Öyle mi?
- Öyle.
- Niye?
- Öyle.
- Niye?
- Öyle, öyle.

Dehâ öyle demiyor, şair öyle demiyor, klasikler öyle demiyor, şömiz cilt öyle demiyor, maroken cilt öyle demiyor, ağlayan öyle demiyor, ölen öyle demiyor, ölemeyen de öyle demiyor, sırtını dağa yaslayan öyle demiyor, ağacın gölgesindeki öyle demiyor, kendini asan adam öyle demiyor, ter içinde hızlı adımlarla eve dönen kadın öyle demiyor.

– Ama öyle.

Safça bir kuzuyu otlakta yakalamış bir kurt ya da kargaya lâf yetiştiren tilki sanki biraz öyle diyor.

– Zaten işi onlar biliyor.

Kışın kısa günler ve soğuk elma ve mandalina ile birleşince bir koku ve rüzgâr bir sertlik, su ve mukavemet kazanırdı elbet. Ben tüm gizli muzdaripler gibi aslında iyi ve latif havadan korkardım. Seçenekten korkardım. Fakir seçenekten korkar, el atamama ihtimali olmasın ister. Muzdarip, hava kapalı ve karanlık, soğuk ve kamçılı rüzgâra binsin ister, seller aksın, buzlardan sarkıtlar olsun, kar en az bir buçuk metre olsun, herkes kendisi kadar çakılı kalsın üstelik bu anonim bir nedene bağlansın ister. Ben de kışın kısacık günlerde o günlerin bir şeye elvermezliği ile daha makul bir insan oluyorken nisan ile beraber her tuhaflığı, her “Hayır” ile her anlaşılmaz itirazımla bir arada olmakta zorlanışımı başlıyordu. Hâlbuki nisan tek başına gelseydi, arkasına takılan heveskârları olmadan ne makbul bir şeydi. Ama güzelliği yalnızlığıyla birleştirip şerli kitleyi ve yanma ekli bir dilekçe gibi yapışanları kendinden uzak tutmayı o da hemen her benzeri gibi pek de beceremiyordu. Ona yaklaşan kendi çirkinliği ile yaklaşıyor nisanın taze ağaç kabuğu, ot, serin hava, ısınmaya başlamış güneş ve erik baharı kokusuna kendi ejderha soluğunu üflüyordu. Ders kitapları ve masanın üstünde kenarları kıvrılmış defterler yaz gelip de gözümün önünden gidince ben de rahat bir soluk alıyor, boş kalan yerlerine bir ağaca

veya kumruya bakar gibi memnuniyetle bakıyordum. Uzun nisan, mayıs, haziran günlerinde Üsküdar'dan Beykoz'a kadar sahil çehre ve renk değiştirirken bütün bu müthiş emek bir bakış derinliği ile yapraklara, çiçeklere aksediyordu. Bazen Kandilli'de, Çengelköy'de, Kanlıca'da bir ağacın altında ya da vapur iskelesinin yanında hatta bizzat iskelede vapura daha saatler varken minik yolcu salonuna girmiş bekleyen yaşlı çehrelerde yüzün son alacağı aslî hâle yani iskelet hâline çok yaklaşmış hâlinin ve donuk bakışların perdeli buğusunu görmek, dizlere konmuş ellerin ince ama bazen şaşılacak kadar güçlü damarlı parmaklarından hâlâ cılız ve takatsiz bir deverânla akan mavi kana bakınca bu solgun veda bedenleri ve vedalı bakışlarla erguvan rengi ve yeşilin tazesini havada bir telaşlı civıltı, dallardaki kimliği belirsiz hışırtı, sessizce kısa süreliğine yanaşan vapur içimde hayata karşı derin bir hayal kırıklığı çarptırır. Sanki kalbimin zarı soyulmuş, yanmada ve ağırlığıyla aşağı doğru sarkmadaydı.

Genç olmamla insanlarla irtibatsız olmamı aynı nedene bağlıyordum. Yakınlık duyduğum insan bana uzaklık hissediyor, çiğ tadımdan kaçacak yer arıyordu. Benim yerlere serili, perişan ya da durgun hâllerini görüp biraz yanında sessizce oturmak istediğim insanlara yanaşabilme ihtimalim bu yüzden hiç yoktu. Bazen biraz uzun ya da dikkatlice bakışım bile rahatsız ediyor ve bakışımın tam tersi olarak algılandığımı hayranlıkla değil de perişanlığa perişanlık görüp bakıyor gibi anlaşıyordum. Bakışımın dikkatimden kaçışta bu kendini gizleme hâli vardı. Ne zaman onlarla emsal olabileceğimi de bilemiyordum. Kırk yılda bir hâlini yadırgamadığım birisi de bu sefer beni yadırgıyor, otuz yaşından evvel Dostoyevski anlaşılmaz ile başlayıp Gorki'den Marksizmden, Sartre'dan Camus'dan tüm kâinatı sustururcasına konuşuyor, kimsenin yanında edemediği rahatı benim yanımda buluyordu. Bu görüşmeleri tekrarlamaktan da

ben hazzetmiyordum, çünkü yine susturucu ve inandırıcı sözlerim yoktu, çatlarcasına da olsa kavga isteğiyle de olsa susmak zorundaydım. Okuduklarım beni konuşturmuyordu. Benim okumuş olmam başkalarını benim yanımda konuşkan yapıyordu. Üstelik bu konuşmalar okuduğum vakit hissettiğim, anlamadan da olsa dünyasını işittiğim belirsiz ve uğultulu ruhların içime akıttığı kederli, buğulu, sisli hâllere hiç benzemiyordu. Faulkner okuduktan sonra *Ses ve Öfke*'yi okuduktan sonra içimde dışarı taşımak istediğim tek bir ses kalmamıştı, kitap içimi süpürmüştü. Belirsizlikler ve etrafında sözü edilmeden gezilen acılar beni de içine çekmişti. Kitabın içine girebilsem onlardan biri olacağımı ve buna çok da zorlanmayacağımı hissediyordum. Bir tren garında da buz gibi soğukta durabilecek ve karın yükselişine bakarak dünyada olduğuma derin bir iç çekecek hâlde idim, en sevdiğim kişinin mezarına bakarak oturacak, gece olunca da mezarın yanı başında ceketimi üstüme çekerek uyuyabilecek gibiydim. Birisi gelse karnımın üstüne bıçakla adını yazsa ses etmeyecek, burnumu kesip boynuma assa öyle gezecek gibiydim. En korkunç itirafa da, en ağır cinayete de, en derin suskunluğa da, en hezeyanlı konuşmaya da hazırdım. Daha doğrusu hayatı zaten bunlar olarak düşündüğümünden bunların olmamasını yaşamın kıyısında bile olmamak olarak algılıyordum. Yaşadığına ait ipucu gördüğüm kimseler ve anlık görüntüler, önümden kayıveren silüetler normal diye adlandırılan evimden, okuldaki hâllerden ve kimselerden, onların anlatıp hedef olarak gösterdiklerinden, sokakta çoğu zaman gördüklerimden farklı bir terk etmişlik ve terk edilmişlik yaşayan insanlardı. Ama ben onları canlı, ötekileri hayalet olarak görüyordum. Bundan da emindim. Bu normallerin hiçbirisi Dostoyevski'nin, Faulkner'ın, Beckett'in anlattıklarından değildi, bunların hiçbiri dükkânda delikli peyniri kestirip kendi kızarmış ekmeğine ekletirme-

ye çalışırken sinir krizi geçirip sonra odasına çıkıp sakinleşmek için altı ay boyunca oturacak tipler değildi. Bunu yapan ne sahiciydi, o sinir ve o titreme ne gerçektir, altı aylık süre ne makuldü. Altı ay ne uzundu, yaşam ne uzundu, eziyet bitmemecesine uzundu, bu uzunlukla baş etmek ne ileydi ne ile, suskunlukların parçalandığı an hangi yıla rastlamıştı da daha yazılmamıştı, kar ne zaman erimiş, soğuk damardan ne vakit çözülmüştü, hayat sahiden yaşayana ve bunu bilene ne uzundu. Hayat bu hâli ile gerçekten sonsuzdu. İstasyonlardaki bekleme süreleri ve vapurun yanaşma hâli sonsuzdu, ağrı tüm vücutta, kan ağır, ufka bakma ve sancıyı görme süresi sonsuzdu. Bu bir şairlere mi malûmdur?

Yine bir mevsim döndü, bu dönenlerin benim hayatım ve üzerimdeki hâle olduğu bana pek bilindik değildi. Dönemi papaz eriği, çilek ve şeftali sanıyordum, değişeni ağaç yaprakları ve ıhlamur sanıyordum. Değişmeden kalanı çam ağacı sanıyordum. Akanı su, kokam leş sanıyordum. Yüksekliği Kandilli Tepesi, çukuru Taşdelen suyunun orası sanıyordum. Bu sanılarım o zaman sanı değil bilgi idi. Yalan ya da hayal öyle olmadığı ortaya çıkana kadar bilgi, gerçek idi. Sonra gerçeklikten ve geçerlilikten emekli ediliyor ve yerine daha genç ve sathî, hiç insanın benliğinde sallanıp yürek kabartmamış yeni sanılar zanlar geliyor, yerleşiyordu. Bunlar da yeni hayaller, oyalanmalardı, insan onları da kendinden emekli ediyordu. İnsan zanların, oyalanmaların ve zehhâpların devletiydi. Onları yaşatıp, işletip mevki sahibi yapıyor emekli ediyor, kendisi gün günden köhneleşiyor eski sarı bir binaya dönüyordu. Eğer ufuk sahibi ise elinden geçenlerin durdukları ve geçtikleri ve şimdi gittikleri yerde ne olduklarını biliyordu.

Klasiklerin yanına yavaş yavaş başka kitaplar da ilave etmeye o yaz başladım. Gidip içinde durup yadırgamadan ve

yadırganmadan kalabildiğim yer olarak birkaç kitapçı öğrenmiştim. Şimdiye kadar okuduklarım hep evdeki kütüphaneden alıp okuduklarımdı. Kendim kitapçıya gitmek, kitap seçmek, aralarında karar vermek hâlinde hiç kalmamıştım. Kararlarımı neye göre vereceğimi bilemiyordum ama bu bana bir heyecan ve fazladan ter veriyordu. Kitapçıda okuduğum yazarların tanıdığım isimlerin bulunduğu rafların önünde durup onların yakınlarına komşularına bakıyor, âşina olmadığım isimli yazarların kitabını elime alıyor, önünü arkasını şöyle bir karıştırıyor aklım keserse alıyordum. Bir zaman sonra hareketlerim daha serileşti. Kitapların arkasındaki serilerden, rafların üzerlerindeki tanımlardan da faydalanmaya başladım. Canetti'ye, Pavese'ye, Svevo'ya ulaştım. Aklım ve duygularıyla üzerimdeki perde ve sisle bir yoldaydım. Yazı onlarla sersemleyerek ve içimin her ne ise o benden sık sık uzaklaştığını, kendimle kişi olarak değil, yer, gök, deniz, toprak, ağaç ve koku vasıtası ile ilişki kurabildiğimi fark ettim. Beri yandan bir hayatın herkesle beraber içinde olup da böyle gizli bir yanı değil gizli bir bütünlüğü içinde sızıyla oturmak ve soru sorulup, nerdesin dendiğinde olunması gereken yeri bir eksik bir fazla ile söylemek artık bana tabii ve bir kader gibi gelmeye başlamıştı. Kader gibi gelmesi kaderi bilmekten değil kederi bilip gizlemektendi. Gizliliği suç ya da bir güç saymıyordum, sadece zorunluluktuktu. Gizli hayatım benim bütün hayatımdı, bundan el çektilirsem gidecek ve duracak başka bir yerim yoktu.

Ertesi sene sonbaharda yine okula başladığımda arkadaşlarımı yine değişmiş, yine bir başkalık içinde görmüştüm. Ama öğretmenler hep aynıydı, onların üzerinden geçen iki buçuk üç aylık süre bir öğleüzeri gibiyken arkadaşlarımdan üzerinden bir ömür geçmiş gibi oluyordu. Ömür ne kadar kısa ise üzerinden geçen iki üç aylık süre o kadar uzun ve

etkili oluyordu. On beş on altı senede üç ay epey bir yekûn tutup anlatılanlar bitip tükenmezken öğretmenler öğrencilerin yazın ne yapıldığı sorusuna “Aman, ağzım gözüm demeden tadilattı, kayınvalidenin hastalığıydı falan...” diyerek üç ayı bir gün veya bir günden kısa bir zaman süreci algısında anlatıyor hatta onda da anlatacak bir şey bulamıyorlardı. Onların anlattıkları zaman ve onda olan biten yapılan, görülenler değil, biteviye bir konuşmaydı. Bu konuşmaların edildiği vakit bu şikâyetlerin ve hikâyelerin oluşturduğu zaman düpedüz belirsiz bir geçmiş zamandı. Neyin ne vakit olduğu, hatta kendisinin ne vakit doğduğu hiç önemli değildi. Bununla ilgili konuşulabilecekler ve çıkarımlar önemliydi, zaten de hep yapılan buydu. Arkadaşlarım için bir gün, bir hafta sonu, bir saat elle tutulur bir zaman üstelik tutulamazsa büyük bir üzüntü iken öğretmenlerim için “Gelecek ay bir görüşelim” demek bir saatin içinden bahseder de denileni kırk beş dakikaya sığdırır gibi basit ve vakte yedirilir bir şeydi. Ben ise bir ayı da, bir günü de gizlenerek ve kendimi zamanın içine sezdirmeden yerleştirerek bunu da bir buharı yavaşça bir odaya sokar gibi hafifçe iteleyerek yapardım. Aya güne bakar baksa görür görse sevinir ya da üzülür, üzülse üzüntüsünü, sevinse sevincini koyar bir yeri olmayan ben kendimi sezdirmeden bir yere idareten koysam ona da bir şey diyemez de nihayetinde koymuş olurdum. Benim daha çok fark ettiklerim mevsimler, meyveler, ışık ve loşluktu. Sebzelerin nahifliği, sululuğu ya da sert mukavemetli oluşları bana mevsim fikri veriyor, kereviz ve lahanadan, kalın pırasa ve karnabahardan uzun ve sert kışı anlıyor ve boyun eğiyordum. Gevşek kiraz ve kayısıdan, kabak ve bezelyeden bir yumuşaklık ve savunmasızlık duyuyor, koca karpuzla bile ordan oraya atıldığı, yuvarlandığı için aklı oturmamış bir genç irisi gözümüle bakıyordum. Sağma soluna vura vura hakkında konuşulmasına gösterdiği tahammül ve o cüsse ile bir

türlü çatlamaması aklının azlığına delil gibi geliyordu. Karpuz olsam neler yapabilirdim diye uzun uzun düşünüyor, karpuzun çaresizliği ve iri ahmaklığı, suları gibi benim de üzerime akıyor, çekirdekleri üzerime yapışıyordu. Kışın sokaklardaki duman kokusunun isin pasın ve çamurun kederlilere ve yalnızlara iyi gelen yanı bana da pek derinden bilmesem de kıyıda olsun bir yatıştırıcılık veriyordu. Herkesin içinin kararması, herkesin yerine çakılması muzdariplere teselli demek doğru ise de daha doğru olanı güneş parıltı etraf cıvıdarken hissedilen umutsuzluğun ışıktaki hâminden kaçınmak olduğuydu. Bunu ışıktaki görmek, havayı içine çekerken soluk borusunun tahriş olmuş gibi yanmasına ve o tuhaf yutkunmaya sebep olurdu. Boğazdan geçmeyen bahar havası. Boğazdan geçemeyen bahar havasını en çok nisan sonlarında duyardım.

Büyüdüğümü fark ediyordum ama büyümüş hâlimi ne yapacağımı bilemiyordum. Etrafımda duyduğum sözlere, hayata verilen çeki düzene bir mana veremiyordum. Kitaplardaki gibi “On yedinci dereceden memur Pyotr Aleksandrovich Mihaylovski, her günkü gibi masasının başına geçip çaycağızından geniş bir yudum aldı,” dendiği gibi acaba ben de geniş bir yudum mu alacak ve aynı masaya oturmakta otuz üç yıl istikrar gösterecektim, hem de korkulu ve tedirgin bir istikrar. Bilemiyordum, otuz üç yıl ve memurluk ve istikrar dünyama bigâne idi ama adamın oradan kalkınca yaptıkları, parayı cebine atışı, karısı tarafından aşağılanması, akşam içtiği içkiler ve sabah ölmek için iş yerinin kapısına gelişi, onu görenlerin boş ve gelişigüzel sözleri benim anlayabildiğim şeyler olmuştu. Perişan olmayı, ölene dek içmeyi ve ağlamayı, intihar edip hayattan aklanmayı, sonunda intihar edecekse otuz üç yıl bir masada oturmayı anlıyordum. Onun yani oturan masanın gerçekte bir idam sehpası olduğunu ve altından çekileceği ana kadar dirsek dayanacağını sonra asıl işi-

ni yapacağını anlıyordum. Masalardan hem korkuyor hem mest oluyordum. Eşya ve işlevler gözümde yer ve kimlik değiştiriyordu. Masa dirsek çökmekti, halı yumuşak sanmaktı, lamba karanlıktan kaçmamak ve ışık altında gözlerini kısmaktı. Yorulmak çaresizlik, görmek bakışsızlıktı. Anlamak sızı duymak, ağlamak kanamaktı. Bunlara sebep en çok şiir okurken hem sancılı hem rahattım. Rahatlığım anlatılanların ve simgelerin benim algıma yakın ve uçları dışarıda sınırlarla yazılmış olmasındandı. Şiirlerde sözü geçen her şey bakıp da görülmeyen ama asıl olup bitendi. Gören bîtap, merdivenler, sokak lambaları, masalar ve bardaklar, tozlar, şişeler, atlar ve arabalar şahitlikten yorgun anlatacakları bitmişçesine bir durgunluğa gömülü ama etraf şen, bilinmez ki etraf niye şen vakit sonsuz bir kederle örülü de etraf bu keder imgesi bu kederin sebebi insan niye şen? Dünyadan keder akıyor, keder sapsarı bir su olarak akıyordu. Simgeler ve izlenimler beni keşif sahibi kılmıştı. Faulkner, hele Rilke, Celan, Trakl ile seslere, sağır görüntülere, âna ve ışığa tutulmuş hâlde idim. Bazen bir sebeple konuşur ve normal hayatın seyrinde giderken bir söz sarf edince ettiğim sözün kulaklara zıt gittiğini ve kendine yer, bir oyuk bulamayıp kırılıp düştüğünü görürdüm. Söz âşinalık ve ezberdi. Ezbere edilen söze ezbere verilecek bir cevap memnuniyeti ve rahatlığı, onu hafifçe yerinden kıpırdatıp geri yerine koymak hayranlığı getiriyordu. Uzaktan ve yabancı bir yerden taşınan söz, ifade ve duyguya kapı hemen kapanıyor, yüz geri edip gitmesi bekleniyordu. Bazı bir şey diyecek olsam ya sessizlikle ya tanıdığım yanına çekilerek uzaklaştırılmaya çalışılmakla mukabele buluyordum. Anlamıştım ki dünya paylaşılmış. Kimin hangi parçayı elinde tuttuğu, onunla ilgili ne bildiği ve tuttuğunun ne değerinde olduğu diğerlerine malûm değildi. Kulak duyduyuyla mamur, göz gördüğüyle mağrur, beden gidebildiği yer ve gerilebildiği kadarıyla mağnumdu. Parça parça olan ül-

keler, nehirler değil, ayrı olan diller değildi. O kalın çizgiler, kahverengi yükseklikler ve sınırlar coğrafi haritaya ait değildi. Her şey böyle aşikâr değildi. Her ruhun vatanı var, onu bulmak ve oraya ne kadar çorak ve uzak da olsa gidip yerleşmek, oranın lisanını öğrenmek zorunda, ne denildiğini anlamak, ağıtları çözmek zorunda. Bu yolculuğa çıkmak zorunda, kendi vatanında ölmek zorunda. Ölebilmek zorunda. Ölmeyi kolaylamak zorunda, ölmeyi anlamak zorunda. Tamam da, nasıl yaşanacak, nasıl yaşanacak, nasıl yaşanacak, böyleyse neden yaşanacak, neden yaşanacak, ölebilmek için mi? Ölebilmek için yaşanacak. Yaşayabilmek ölebilmenin, yerinde yurdunda ve kendin olarak ölebilmenin yolunu açarsa yaşanabilmiş olacak.

Nasıl yaşanacağı, neyle yaşanacağı benim tek derdim oldu. Dertlerin en temellisi, dertlerin en tedavisizi, tedavisi ölüm olanı, çaresi ölüm olanı geldi beni buldu. Bulduğuna da memnun oldu ki, bir daha hiçbir yere gitmedi. Ben hiçbir yere onsuz gidemedim. Nereye doğru hafiften kıpırdasam onu bavulumla serili, nereye uzansam onu az evvelden gelip yanı başıma serili buldum. Cam kenarında iken ben, o koridorda, masadayken ben, o çekmeceye, olur da gülersem ben, o genzimde idi. Bir şeyi sevecek olsam, o itirazlı olandı, otursam bahanesi olan, yatsam uykusu kaçandı, ben acıkırken o ağzını siliyor olurdu, ayakkabımı giyerken çekeceği sallayandı, ben başlarken kitabı bitiren, çıkarken inendi. Nasıl yaşanacak o biliyordu, yaşayamayarak diyecekti, onu da demiyordu.

Sürünmeye başladım. Nasıl sürünülür tarif etmek istemem ama gerçekten iyi bilirim. Sürünmeye başladım. Ayaklarımın üzerinde değil de eski dilencilerin deri çantalara girip ellerindeki fırçalarla yol aldıkları gibi duyuyordum kendimi. Dilencilik ne tuhaftı! Birinin bir şey verebileceğini ummak, ondan hayır beklemek ve onunla doymak ne tuhaftı! Çok para-

sı olduğu söylenen dilenciler bile bu yüzden mi hep açtı? Dilenciye azcık bir şey uzatıveren ne doyuracağını ne doyacağını bilerek o sonsuzluk hareketine neden uzanır? El neden almak öbürü neden uzatmak ister ve bu çaresizliğin hareketi insaniyetin işareti olarak neden sonsuzca yinelenir? Herkesin aldığı ve verdiği ile daha acıktığı bu sofraya neden kurulur? Herkesin kendi fikrine daha inanarak doğrulduğu tartışmalar neden yapılır? Geldiği dünyaya gideceği dünya kadar yabancı bir ruh niye çırpınır durur? Çırpınırken batması ile çıkması aynı kıyıya ise kime üzülmür? Üzüntü bir ruh büzüşmesi midir? Zaman ve iklim değişince açılır mı?

Mart ekime, kasım ağustosa ekleniyordu. Tabakta bir turşu dilimi, bir kavun dilimi görüyordum. Turşuyu belki de bütün görüyordum. Masada ekmek kırıntıları, sürahi yarıdan fazla yükünü atmış, ekmekliğin ağzı açık, bir mutfak bezi kimselerin sevmediği kokusunu kendi içine çekmekle ömrünü geçiriyordu. Fırın, bir iki yüz derecede, bir içinde tepsileri ile durgun ve sessiz, mutfak radyosunda şarkılar programında Nesrin Sipahi Servet Efendi'nin Sûzidil Ağır Semai'sini okuyordu: "Yandıkça oldu süzan kalb-i şerer feşanım"; tahta kaşık, bulaşık teli, camın kenarında yarısı kalkmış macun, çaydanlık ve eski tahta tabure çit çıkarmadan dinliyorlardı. Bulaşık teli biraz kendini belli etmeden gıcırdatıyordu galiba. Şarkı bitiyordu aynı makamda Tamburi Ali Efendi'ninki başlıyordu: "Kani yad-ı lebinle hûn-i dil nuş ettiğim demler", o da bitiyordu. Şarkılar bitiyordu da her şeyin bitmesi ne zamandı, tabure artık çatlıyordu, derisi çatlaklarla doluydu da neden kimse ona acıyıp hadi yeter demiyor, çatlakları hayta süsü sayıyordu? Şu duvar var ya şu adamın yüzü, hani sorulsa nemdi, nemsizlikti, soğuktu, rüzgârdı, hani sorulunca söylenen var ya, işte o olunca söylenmeyen, varsa ve gerçekse ve çatlatansa, işte onun hakkında o her şeyi gizleyen hakkında ben her şeyi bilmek istiyordum

da bildiğimi taşıyabilecek miydim, bildiğimi ne yapacaktım, bilerek mi taşlaşacaktım, bunu hiç bilemiyordum.

Gün güne ekli mi, günler günlerin içinde yavaş mı, bir-birinin devamı mı, her gün ayrı bir ömür mü, galiba bunları ayrı ayrı duydum ve yaşadım. Bazı gün tek başına başka her günden ayrı başka her günden uzun ve apayrı bir ömre ait gibiyken, bir başka gün öbürünün gecedен bıraktığını devralıp sündüren, inceltip kopararak bir bağımsız güne hazırlayan yapıdaydı. Saatler eşit değildi, günler eşit değildi, 1988 yılının Ağustos ayı ile bir başka ağustos aynı uzunlukta değildi. 21 Aralık hep en uzun gece değildi, hatta hiç değildi, o takvimin uzunuydu, milâdî bir uzunluktu, dedemin en uzun takvim gecesi bile değildi, dedem en uzun vakti kendi en ıstıraplı gecesi yaşamış, münecimbaşı Hilmi Efendi de, Fuzulî de onu doğrulamıştı. Beylerbeyi-Üsküdar arası yürüyerek bazen bir gün, bazen 40 dakika sürerdi. İkisi de doğru değildi de bu süren neydi, bu arta kalan nerdeydi?

Büyüyordum herhâlde, hâlbuki ben küçüldüğümü ufalandığımı duyuyordum. Artık bana çocuk muamelesi yapılmıyordu, hem de ne zamandır. Ama ben buna yeni dikkat ediyordum. Çünkü bir genç olmak genç ölen için ne kadar ifadesizse arkada kalana bir tamamlanmamışlık veriyorsa herhâlde ben de bakana bir tamlıktan uzak genç hâli aksettiriyordum. Genç tehlike demektir duyuyordum, gençlik tehlikeye maruz kalmaktır diyorlardı ve belki bu yüzden benim genç olmamama ses edilmiyordu. Tehlikeli durmuyordum anlaşılan. Dışarıya şimdilik bir tehlike işareti vermediğim aşikârdı, kendim için ne kadar tehlikeliydim onu da bilmiyordum. Yaşadığım günler bana tehlikeyi de selameti de tanıtmamıştı. Tuhaf bir soluk soluğa hâlim ve günlerin, resimlerin, ânın ve sözlerin beni durmaksızın ezişi vardı. Sembol-

ler ve izlenimlerden hep bir sır fısıldanıyorsa ürperti duyuyor, her dize ile malûm hayatın sadece bir görüntü olduğu ve gerçeğin sırrı bilenlerce pay edilen bir acı tat olduğunu seziyordum. Kalbimde hep bir eziklik, her merdiven basamağı, her yerde duran dal, kıyıda bağlı kayıkların durmaksızın çalkalanışı, ağ kümeleri, teneke kutular, fırının duvarında asılı eski bir resimde buraların eski hâlini gösterir o başıboş çeşme, tek başına yapayalnız bir mezar taşı ve kurumuş sarı otların arasından aniden fıskırılmış mosmor çiçekler, o solgunluklar ve durgun karşı kıyılar toprak tepeler, toz rengi bir dünyada tek başına kıyıya yakın duran bir mezar taşı bana sıcak ekmeklerden daha sahi geliyordu. Ben sahi'yi mi arıyordum, hadi buldum mezar taşını ne yapacaktım? O taş bakıp bakıp taştan evvelki hâline mi varacaktım? Hayır, bunu ne isteyebilir ne becerebilirdim, ama bir mezar taşı, buranın, yani dünyanın yusuvarlaklığında Üsküdar'ın Beylerbeyi köşesinde sapsarı kurumuş otların, tozun, toprağın ve mor çiçeklerin arasında, o durgunluğunda dünyanın, bana tüm dünyayı resmediyordu. Ona bakınca ben, görmediğim ve merak ettiğim bir şey kalmıyordu.

Dünya ona inanmazken ve onun gerçek dünyası bilinmezken hakkında konuşulanmış. Ve onun hakkındaki en derin söz o hiç bilinmez de rüyasına yatılı iken söylenenmiş.

Sis dağılmaya ve dünya biten bir aşk gibi gerçek yüzü ile ortaya çıkmaya başladığında artık ne şiir yazılabilmemiş ne hatta okunabilirmiş.

O efsunun içinde kalmak delilik, sise dalmak ve öyle görmek cinnetmiş ya da gençlik.

Bunu yaşamak olarak anlamış, anladığından geri dönemeyen kendine sırtını dönenlere yüzünü dönse de artık sırtını dönmüş olacaktı. Çünkü dünya dönüyormuş. Nereye dönsen o da döndüğünden sen artık hep sırtını dönmüş olur-

muşsun. O dağlara karşı iken sen sulara karışırsın, o suların kararmış yüzüne dönerken sen kuru toprakla bir küser bir barışırsın. O ağaçları yerinden söker, nehirleri azdırırken sen sanki bir trende dünyanın en tepesinde ıssız tundralarda kızıldan kahveye, susuz sarıdan ince bir maviye kanayamayan bir damar gibi uzanırsın. Desem ki, keşke diyebilsem böyle böyle hayat geçer, gider, biter. Hayır. Bu, zihinde bir andır, daha öğle olmadan gelir, deler, daha saat bire on vardır.

Sokağa çıktığımda gördüğüm satıcılar, caddeler ve kadınlar, adamlar, gençler ve çocuklar annemin babamın bir hedefe, manaya yönelik gerçekçi ve ne dediği niye dediği anlaşılır sözleri bana acı vermeye başlamıştı. Ne olduğunu niye olduğunu bildiğimden bilmediğim ve anlamadığım galip gelmişti. Denir ki insanın içindeki savaş, kurtla, kuzunun mücadelesi falan nasıl kazanılacak sorusunun basit de cevabı varmış aslında: “Kimi besler, yedirir içirirsen.” İşte bu hâlle anlaşılıyor ki ben de topallığına, körlüğüne, anlamayışlarına rağmen bu sakatı besleyip bu hâlden onu dışarı çıkardım, büyüttüm, yanımda gezdirmeye başladım. Sonra, hep sonra da o beni. Hani bastonun gereksiz bir alet olduğu, kırk yılda bir belki işe yaradığı ama bastonun bu sayede her gün dışarı çıkıp, üstelik kendini faydalı ve olmazsa olmaz sanarak gezdiği söylenir. Üstelik çoğu kişinin onu taşımayı da bilmemesi ile baston şöyle bir önden tutup sürüklenen ve hakikaten gezmeye, göstermeye çıkarılmış bir görüntü, arkasından da gerçeklik alır. Ben de içime attığım bu yarıdan fazlası sakat dünya sanat ve yaşama algısını işte o hâli ile büyütüp semirtip dışarı çıkarmış, beceriksizlik neticesinde bir süs ya da aksesuar olarak da bürünemediğimden önüm sıra sürdüğüm bir baston hâline getirmiştım. Faydasına inancımdan elimden de bırakamıyor, yerlere kapaklanacağımı sanıyordum.

Gençlik içime bir zehir gibi aktı. Yaşıyor olmak, hayat bana bunu enjekte etti; hep eder mi, işi gücü bu mu, kuduz aşısı gibi, mutsuzluk aşısı gibi, içine hayatı kaçırıp sonra da işte yaşatmamak, ne olursa olsun yaşatmamak, ne tuhaf. Bazen iyiden iyiye yalazlanmış denizi görürüm, neden ve nasılsa hiç kirlenmeyen beyaz gömlekleri, masaları, pembe, beyaz şarapları, yüzü yanağı ıslak meyveleri, kimselerin elini uzatmaya tenezzül etmediği masa süsü gibi duran daha neleri. Gün bitmez uzar, akşam masalara alazlanır, sohbet palazlanır, hesap şaşırtmaz, pantolon buruşmaz, kadınlar şişmanlamaz, dişler sararmaz, arabalar bozulmaz, saçlar bazen hafifçe alında, eh olur o kadar, şurdaki ne Japon gülü mü, maşallah Allah övmüş de yaratmış, kenarda da bak begonviller, sakız sardunyalı, Yunan adasından gelmiş seramiklerde yıldız çiçekleri... müzik tamam bir şeye benzemez, çünkü hüznün yakışmaz buralara hafif bir mutluluk ve romantizm ile piyanonun içine kaçmalı değil mi? Evet ve süresiz inlemeden biteviye hep memnuniyeti ve peynir tabağını işaret etmeli, ekmek zaten az yeniyor ama bak sofradaki çiçek de gerçekmiş, her şey kaliteli her şey, bak zeytinyağında yüzenlere, taze kekik ve balsamik sirkeye, şu köşede tabiiliği simgeleyen bodur yeni dünya ağacı, yanında hazır bekleyen Endonezya yapımı hasır sepet, işte böyle böyle dünyayla barışmalı, pizzayı calzoneyi aracı yapmalı, hamuru soğutmadan kıvırmalı, çünkü dünya bu vaatlerinde kısadır, hemen dalmazsan seni yine dışarıda bırakır. Ben hiç o cevvalikte olamadım, bu akşamın gecesine sabahına sahibine yalanına kafa yormaktan sofraya uzanamadım, gerçek mi değil mi bilmem. Artık da ilgilenmem. Anladım ki gerçek, yalanın sofrasında da yer alabilecek bir yeryüzü bitkisidir ve kendinden mesul değildir. Peynir kendine bakar şaraba eğilmez, su kendini kıpırdatır rakıyı temizlemez, zeytin kırmızıbiberin acısını, balık tuzun zehrini, ekmek nohut mayası-

nı bilmez. Hayat iç içe, ama aslen kimse kimseye karışmaz ve kimse kimseden mesul değildir. Kim az evvel bir kahkahadan içeri girdi, kim avurt arasına saklandı, iki kaşın arasında gezen gölge kimdi, kimindi, o yutkunan neydi o yutulan bilinmez, nezaket bilmeye manidir, isteğe de, kaldır hafif kaşını bu olabilir ama indir hemen yeniden, kaşın yeri hayret değildir, ibret de, ufak bir “Değil mi?” ya da minicik bir şaşkınlıktır. Bu yüzden belki de sırf bu yüzden her şey bizden gizlidir. İnsan kendinden gizlidir, insan zaten kendinden gizlidir.

Galiba büyüyordum, belki de büyümüştüm. Bir çocuk olmaktan neydi hatırımda kalan? Bazen bana bunu tuhaf bir ıslaklıkla hatırlatan şeyler var, gözlerimin, burnumun, ellerimin, ayaklarımın yürürken ve koşarken, bir yere oturmuş sallarken altıma toplarkenki hâlleri ile birikmiş anıları var. Bir zamanlar çocuk olduğumu onu zamanını ve kokusunu biliyorum. Neler duyduğumu hatırlıyorum. Ezilmiş incir ve ısınmış ot kokusu biraz da beklemiş su ve sanki şurdaki ekmeğin yarısı, bunları alıp çocukluğuma gidebilirim ve yerimi hiç şaşırmadan bulabilirim. Bir oyuk gibi duruyordur eminim. Bir büyük âfete ve devrilen zamana kadar benim çıktığım oyuk olarak kalacak bunu da biliyorum. Ama genç olmaya ait ne bir yerim, ne kokum, ne oyuğum var. Gençlik yoksa bu mu demek, yersiz yurtsuz koksuz bir oyuğa kıvrılmadan çocukluğun yaz güneşi çekilince çöken sis mi demek? Her şeye böyle bir sis perdesi ile bakıp da ağamamak mı demek? Genç, yaşlı birinin imrendiği bir ilkbahar mı gerçekten de? Kavak yeli mi, söğüt dalı mı, ince taze filiz mi, seyrek ve titrek bir meleyiş mi, ince damlalı geçiveren bir serpinti mi, gülüşü içten ve neşeli mi, acaba ağzı kendinin mi?

Yoksa parlak ama sert bir ayaz gibi donduran bir ışık mı?

Yoksa her şey yapabilir sanılırken kendine yönelmiş bir bıçak mı? Genç, güzel parlak bir günde kapkaranlık bir yerde daha saat öğlen on ikide lokantacının pek övdüğü kaşar pane ile içkisini içen ve kendini kendine zehir olarak sunan mı? Öğlen üstü olup hava akşama döndüğünde evine varan ve sıkıntı ile yatan gece onda yıllar geçmiş gibi kalkan ve sabaha kadar dört dönen mi? Her şeye rağmen aynada iyi görünen mi? Ayna kalbi bu kadar bilmeyen mi?

Dans edene genç denir mi?

Gülüp eğlenene, o havuza girene?

İştahla oturmuş yiyene, çocuklara gülümseyene?

Ders ve ibret bilene, hikmetli söz dinleyene?

Genç denir mi geceyi sevmeyene,

Sağını soluna oturtup bir temiz dövmeyene?

Genç denir mi gençliğini şiire ve karanlık meyhanelere gömmeyene?

Gömdüğü nedir bilmeyene, gömüp geri dönmeyene, mezarını bilmeyene

Genç denir mi siste yürüyüp kaybolmayana,

Kendini görüp irkilmeyene?

Genç olduğunu bilene

Diriyi bırakıp ölüyü sırtlayıp gelmeyene

Kendi gençliğini vurup öldürmeyene

Genç denir mi?

Gençken ölmeyen ve ömrünün geri kalanını bu ölüyü sürüklemekle geçirmeyen yetişkin olabilir mi?

Gençtim. İstisnasız her gün öldüm. Ölümüm bana sırlandı. Ölümü de ben yıkadım, mezardan da belli etmeden hortladım. Dirilere saygısızlığını bundandır.

Yükseklik, yüksekliğin gerçekte ne olduğu ve nasıl elde edildiği bilinmiyorken para eder. Sonra, çok sonra bunlarla paranın bir arada anılamayacağı anlaşılır. Her şey onun ne olduğu bilinmiyor ya da yanlış biliniyorken kıymetli. Buna sebep her şey gençlikte, her şeyin cahili ve cesaretlisi iken yapılır. Şimdiden sonra ben neyi nasıl yapayım ki, yapmayı bildikten sonra nasıl, niye yapayım ki? Artık yapamam, yapmış olanların yaparkenki kafalarındaki zihinlerindeki bulutları, uyuşmaları görmeyi bilmeyi severim, bunlar dağıldıktan ve gerçek parıl parıl aşikâr parladıktan sonra yapmak değil seyretmek zamanı gelmiştir. Genç konuları bilmediği, kahramanları tanımadığı için seyre hiç dayanamaz, aklı fikri oyuna katılmadadır. Katılıp da oynayacağını, oyunu değiştireceğini, diğer oyuncuları etkileyip başkalaştıracığını düşünür. Düşüncesi bu kadardır ve bu ona çok büyük gelir. Genç bu yüzden hâlâ çok küçüktür. Güngörmüş ona tahammül eder, akil olacağı bilmezden gelir, rahatına düşkün eyyâm-cı yeni bir şey görecekmış gibi yapar, bezgin gözlerini kapar, iyi niyetli safderûn faydasız akıllar verir, dost cesaretlendirerek en ağır yaralanmayı hazırlar, kazıklı dost daha derinleri ve yangın yerlerini överek çıkışı güç ya da imkânsız hâle getirecek bölgelere bilet alır, yangın yerinden çıkmış olan fırınlanmamış görmeye dayanamadığından isi ve karayı över, kazıktan kurtulan kazığını yağlar, ipten kurtaran daha sağlamlını arar, yangından kaçanın elinde her an kazağın içine atmaya hazır kor parçası vardır. Kenarda duranların içinde bir tek gençler bunları görmezler. İçeriye de dışarıya da görmezler. Göz çok sonra kullanılacak bir şeydir. Atla da gör. Atlarken görme, atlamadan görme, atla da bir gör, biz de bakalım. Böyle değil midir? Değil midir? Böyledir.

ÖYLE MİYMiŞ?

Russell'ın eşek kadar *Batı Felsefesi Tarihi* diye bir kitabı var. Okuyup da Allah'ın ezası Batı Felsefesi'ni şöyle içinden tereyağından kıl çeker gibi çeksem, anladığını anlatanın önünde diz çöküp ondan aldığımı, nerden ne alacağını bilmeyene şöyle bir iyi yedirsem, olmaz mı? Olmaz, yediririm de yedirmediğimi ne yapacağım, bunu yiyip, bununla semireni ne yapacağım? Bunu yiyen bundan evvel neler yemiştir, bundan sonra neler yiyecektir, bunların ortasında ne yapacağım? Maharet, bilmeyene bilen görünmekmiş anladım da bilmeyenin bilene bu hâlde sunacağı neymiş? Bilmek, bilmeyenin ne bilmediğini bilmek orayı maden gibi işletmekmiş, hayat yine aynı lezzetsizlikte de olsa becerip yiyemeyene göre bir varyet imiş. Bilmemek ayıp değil, biliyor görünmek görülmezsen günah değilmiş.

Diyorlar ki Batı Felsefesi tarihine ahlâksız ama ahlâkçı Russell en adam olanları koymamış da cüdamları koymuş. Yani mihengi kendi yapmış. Aslında herkesin yaptığını yapmış ama koca kitap yüzünden çıka çıka Russell'ın adı çık-

miş. Birinin adının çıkması başka adların çıkmasına mani olduğundan illâ bir ad çıkarmış, ad zaten boşuna çıkarılmazmış. Ad da her şeyi gibi dünyanın sulanınca çıkarmış.

Bunların felsefeyi oluşturduğu dünyanın da kutbu, gavsı olsa olsa ben mi olurum demek istemiş, ne yapmış? Ne yap-sın, dara düşünce “Herkes yapabildiğini, kendine yakışanı yapar,” deyip savuşmak iyiymiş. İşte o da öyle yapmış, her vardakosta gibi hedefi vururum, o da bana yeter demiş ama kalan sağlar, vurulmayıp kalanlar her zaman her durumda işi bozan işte onlarmış. Kalan sağlar bizimmiş de, biz kim-mişiz? Aksi gibi kim olduğunu da insan ölünce bilirmiş, sa-ğa sağ olduğunu ve henüz hareket, oluş hâlinde olduğunu bilmek yetmeliymiş.

Zaten Batı Felsefesi’ni bilmek için Hıristiyan dinini ve ah-lâkını öğrenmek gerekliymiş. Öyle Weber’in *Hıristiyan Ahlâ-ki ve Kapitalizmin Ruhunu* okumakla bu iş oldubittiye gelmi-yormuş. Yüz yirmi sayfa ile bu iş olmuyormuş. Hâlbuki kitap kısa, az çok anlaşılır, ama alan da kaçan mı, olmuyormuş iş-te. Harf devriminden bunalan eslafımız yeni ve lezzetsiz harf-leri çarçabuk öğrenmek tam anlamı ile sindirmek için Latin alfabesini mürekkeple kâğıda bir güzel yazıp bir bardak suya da bohçalayıp atar harflerin hepsi suya mavi siyah akana ka-dar bekler, bir solukta içermiş. Beklermiş ki sabaha her şey ezberinde, zahmetsiz “yâ Lâtif Celle Şanühü” içe sinmiş ol-sun. Yok, ağızda bir mavilik, midede yanma yeni harfler bir türlü içe sinmemiş. Dünya bu, “Hurma dalını salla, başına insin meyveler” diyen kitap işte yine sanki ihtiyaç sahibine imdat etmemiş. Her şey için Meryem mi olmak gerekli imiş? Hâlbuki Meryem olsan yesen ne ve hatta yemesen ne imiş.

İncil’i iyi bilecekmişsin özellikle Markos’u, bazıları da asıl Matta’yı diyor, bazıları da o eskidendi şimdi Luka, hele Yu-hanna diyorlar. Hâsılı İncil’i iyi bilecekmişsin.

Öyle kiliselerin girişlerinde satılan misyoner baskısı hafif, kısa metinlerden, yirmi beş sayfaya inmiş Meister Eckhart'lardan, on altı sayfalık Augustinus'un *Itiraflar*'ından, rahibe sözlerinden falan değil, papazla birkaç kere konuşmuş olmak da bir şey değilmiş.

Zaten buraların papazı cahil olurmuş, kendine el vermezmiş. Asıl papazın iyisi en son 1960'larda Karaköy'deki kilisede görülen efendi imiş, bir de daha eskiden Adalar'dan birinde böyle bir ilim sahibi varmış. Gerçi 60'lardakini 20'lerden gelene söylesen yüzüne gülermiş. Dünya işte, önden giden arkadan gelene gülermiş, bir bildiği olduğundan mı, nelerin gittiğini görüp kalanla eğleşecek olanın hâline mi, işte böyle bir hâl imiş. Demek dünya gülünecek yer, yaşananlar bir müstehzi nazar bırakıp terk edilecek şeyler imiş. Öyle ya hayatı kim ölüden iyi bilirmiş. Derler ki zaten her şey 17. asırda bitmiş, 18. sürükleyici, 19 mukallit, 20 maskara, Allah korusun ilerisi sefalet fidanlığı, esfel hazırlığı, yangın yeri depoluğu, Lut toprağı imiş. Gelecek kuşaklar, sonraki asırlar öncekilerin güvencesi imiş. Gelecek bu yüzden sevilirmiş. Şimdi feryad etmeyen kendisine sopa atan zamanın ileride görüp çekeceklerini bilirmiş, bilir de bu sebepten sesini kısarmış. İnsanın güvencesi daha kötü olmak kaydı şartı ile yine insanmış. Seylâbeler hâlinde gelen kötüye bu yüzden çok da el sürülmezmiş. İyi ise yine bu sebep hemen kötü edilmeye, örnek oluşturup meydanda sergilenmemesine çalışılan bir Doğu klasiği, bir tragedya kahramanı, bahsedilen ama neyse ki kimsenin tanımadığı bir eski adammış. Yer kaplama teorisine göre bir iyi milyonlarca kötünün, yüz binlerce vasatın, binlerce vasatın vasat olduğunu keşifle o süründen ayrıldım zanneden başka sürünün yerini kaplarmış. Dünya, güzel ve paylaşımaya açık dünya öyle arazi kapatanları sevmezmiş. Baksanıza bir Bach'ın dünyada tek başına kapladığı yere, her büyük âyinin sonunda, her kilise vitrayının ışığı

ğında, her iyi olmak isteyen müzisyenin bağırında, her kötüden kaçanın cesaretinde, her hüznü odada, her armoni kitabında, yağmurda, karda, ağaçta, otta, hatta bir point d'orgue suskunluğunda dünyanın hep sesi ve varlığı duyulmuş. İyi, tek başına ormanlar kuran bir sarıçam imiş.

Şimdiki papazlarla bizim imamları yan yana oturtup konuşursan maç falan konuşur, Kurtuluş'taki kokoreççiden bahsederlermiş. Bunu da olgunluktan, barışseverlikten sayarlar, öyle gösterirlermiş. Dişe diş gelecek bir şeyi olmaya barış imdat edermiş, barışı onlar çağırmazmış, kavga bile edemedikleri için zaten kıvrışır dururlarmış. Kavga bile edemeyenin barışında barış ne ilk ne son çare imiş. Buradaki barış, cehaletin ve hımbıllığın kıpırdatamazlığı hâlindeki hasır iskemle imiş. Oraya çöğdürölüp oturulmuş.

Bizim ahalinin hassaten öbür dünyaya düşkünlük gösterenleri nasılsa İncil'i iyi bilirlermiş. İsa onlara göre iyi adammış, bir de Hıristiyan olmasaymış. Gerçi kendinden sonra geleceği adıyla müjdelemiş ama işte silivermişler ellerinin tersi ile bilgi zaten ona ihtiyacı olmayanda kalmış. Lâzım gelen başının üstünden atmış. Sonrakini bilse peki, kim ortadakinde dururmuş, tam ve kâmil edecek olan gelecek denildiği hâlde "Bize bizim yarımımız yeter, Allah yarattığını bilir, nereye hangi yurda kimi niye kondurduğunu bilir, sen karışma, konsil Allah'tan büyük değil ya" dense, diyen mi, bu hâlden cayan mı bilen imiş? O büyük muzdarip berhayat iken, "Yok, ben öyle der miyim, desem sen bilmez misin?" diye yanıp yakılsa da insan değil mi, arkasından hemen dolabı çevirmişler. Olanlar olmuş, kanlı İsa put olmuş fresk olmuş, güzel vitraylı gotik katedrallere süs olmuş, kolye olmuş, mum olmuş. Arkadan gelen azizler hep yüksek yerlere avam-ı nasdan kaçıp yerleştilerse de devir turizm devri olunca avamın teleferiği ile feniküleri ile oralara da gülef gü-

lef adam taşınır olmuş. Hakikaten “El necat-ı min el-avam” imiş. İsa yine de yumuşak başlı, mazlumca ve pek genç ayrılmış buralardan. Halk zaten bir tek perişanı, genç öleni, hak etmediği hâlde çok çekeni severmiş. Halkın gözünde birinin elinin ürettiği ile kazandıkları bile harammış, yapıp ettiği ile ortaya gelişi bile çığlıkmış. Halk nasılsa hakkı değil diye hak etmeden elde edene ses etmezmiş. İyiye iyi derse kendi vasatlarına artık diyeceği kalmayacağından ölse iyiye hakkını vermez, ortayı iyice ortalara çeker ona bakıp bakıp kendini seyredermiş. Ülkemiz iyiye değil kötüyü keşfetmeyi keşif sayar, kötünün kötülüğü herkes tarafından ikrar edilince de başka kötüye geçermiş. Neyse ki bolmuş.

Koca Galip'ten ahmağa “Hoşça bak zatına” sözü kalmış.

Başka dinlere mensup olup da bu işlerden el ayak çekenler yine en çok İsa'yı severlermiş, İsa'ya kendi derdi yettiğinden ahaliye söyleyeceğini söyleyip “Beni de sevin, kurtuluş budur,” demiş daha da fazla ditmemiş. Üstelik şeria-tı da yokmuş. İnsanın ne olsa bildiğini okuyacağını, onun da anca zulüm olduğunu elbet bilmiş. Yahudinin dini kural ve hukuk saymasının üstüne biraz ruh serpelemiş. Ama elbet dünyada “Ruh, merhamet...” diyenin başına geleceklerin ibret tasviri olup, bunları bir balıkla doyurduğuna suvardığına, gözlerini kulaklarını açtığına da bin pişman gitmiş. Kolay değilmiş sinirli sert Musa'yı sevmek, hâşâ sümme hâşâ efendimizi sevmek de seviyorum dense de öyle pek kolay değilmiş. Hadisteki gibi hem çoban hem sürüden olmak da kolay değilmiş. Efendimizi sevmek aslında zor değilmiş de izin kolay değilmiş, öyle kendi kendine sevmek, olmuyormuş. Sevmenin şartları varmış. Kalbî, birebir sevgi zormuş, evinde oturduğu yerden sevene de fark ederlerse söz çokmuş. Başka sevenlerin “Sevebilir” ya da “Sen mi?”

nazarı araya dikenli çit germiş. İsa'yı seven yine kendi mecrasında yaşayabilir, bir yandan da İsa'yı sevebilirmiş, ama diğer peygamberleri sevmek için onun kokusuna ve boyasına boyanmak, hâline tavrına bürünmek gerekli imiş. Güzel mi, güzelmiş ama işte bu iş Almanların yabancıları sevip yanlarında istememeleri gibi bir şeymiş. Yoksa "Bu dine ana tarafından girdin girdin yoksa yok" denen Yahudiliğin adı çıkmış, bizim dine girermişsin ama ne olsa eşikte durulurmuş. Eşik, merdiven, seki, binek taşı... bir türlü çıkılamazmış. Eşikle yetinmeyene ya da sade bahçede durmak isteyene hemen baş dönmesi, yuvarlanma, kuyular, çukurlar... gösterilirmiş. İman zaten çok güç hâlle tutulduğundan çit dese kopacağı korkusu ile yampiriden durulurmuş. Ahali bunu da Allah korkusu sayarmış, kendine ve aklına, imanın inceliğine duyulan tedirginliğin adı Allah korkusuymuş. Allah zengin ve verecekleri olan olduğundan kaybetmemek için susta durulurmuş. Kimsenin alacağından vazgeçememesi öbür dünyayı da şimdi su havzası ilan edilmiş ileride kıymetlenecek bir arsa gibi hayale tuttururmuş.

Kendi toprağının kokusunu içine çekip buradaysam buranın mahsulü olayım, at ise üstümde gezinen arpa, tavuksa darı sunayım, bir al yanaklı için elmaya durayım, diyenlerimiz yine de varmış. Ama şöyle bir kendi dağlarında ve yaylalarında gözlerini uzatıp da bir boşluğa, uzaklığa kendi kitabıyla baş başa kalmak yetmezmiş bize, bizim dinimizin selameti için öbürlerinin neden ve nasıl ziyan olduklarını anlayıp anlatmak gerekirmiş. Kendi inancını, tabiatı, şiiri, duyguları, medeniyeti bazen çok şiirsel ve hakikat kenarında durup seyrederek bir öte dünya bilgisi ile donanmış hâl ile resmedebilir, insana derin bir his, kalbî bir duyuş sezdirebilirmiş. Ama kendine verilmiş olanı bırakıp da Hıristiyanlıktan, tahrip olmuş Incil'den, konsillerden, handiyse Celil ka-

subasında zeytinlikte çarmıha gerilecekken elbet gerilmeyip ama onlara öyle gösterilen İsa'dan... bahsetmeye başlayınca İsa'nın da sanki asıl çilesini başlatırmış. İnsana ölümün bile kurtuluş olmadığı bilgisini veren de bizâtihi ve lizâtihi bu imiş. Hıristiyan teolojisini, İncil'in tahrip usullerini, içinde olup da sonradan çıkarılanları hüvesi hüvesine bütün Hıristiyan âleminde iyi bilir hemen öğretecek şekilde de özetlermiş. Bu esnada concrete, abstrakte, de pase... demeyi de ihmal etmezmiş. Kendine verilenle yetinememenin, aslında onun kendisini kanatlandıramamasının ve uçarken etrafa gülümseyip konamamasının telaşesi ile bir kanatlı kümes hayvanına döner alçak dallara bin bir yaygara ile konar, aşağı bakarken de başı dönermiş. Ama yukarı hiç bakmazmış. Böyle yüzey araştırması ile yonga topladığı boş arsada kendinden evvel bir benzerinin saçtığı taşlarla beş taş oynar dururmuş. Bu hâl ile başka hususlardaki bakışını ve inceliğini de zedeler, inanılmadan ama tam da kenara atılmadan bir tuhaf eşya gibi beklermiş. Müstağnî, reddiyeci, tam kucaklayıcı, bilmediğinden ve kendisine verilip sınanmadığından baş çeviren bir sükût edeplisi, ilhamî bilgileri ve duyuları ile bir Mezopotamya bilgisi olacak ve kendini kurda kuşa bile dinlettirecek iken kendine verileni hesabı verilecekler arasına katar, hafifleyecekken yükü, yakıtı artarmış.

Kendisine verilen ile başkasına verileni ayırt ve sükûtî ah-lâk hep eksikmiş. Buna sebep bizde hep orasına bak, burasına bakma, orasını ye, burasını ayır, dediğini yap yaptığını yapma... usullü tedbirler bir esma sureti ile çekilir, âlim görmekten de korkulurmuş. Bizde ilmin sadece hülâsası kıymetli imiş. Bir yudumda içilecek ve tadı da acı olmayacak ilme amenna denirmiş. Âlim ile şerbetçi meslektaşmış. Bu yüzden bizde münevver değil müdevver varmış. Önceden inşa olmuş binalar bu görme ile ve görmeye ilaveli bol sulu samanlı harç ile hemen yıkılmış. Binalarımız gibi ken-

di iç binalarımız da eften püftenmiş, hiçbiri nesillere devredilemez, oğul-uşak babaninkini onu toprağa verdiği kazma kürek ile vakit geçirmeden devirmiş. Kimin kimin oğlu-kızı olduğu bile yazmasa belli değilmiş, kimse çıktığı eve benzemezmiş. “İnsan yaşadığı yere benzer” şair sözü imiş, bizde insan yaşadığı yeri kendine benzetirmiş. Sular kirlenir, coşkunluğunu bırakır, yeşil, taşa kıraça dönermiş. Bunca sene, bunca yüzyıl nerden geldik, nerden bittik, aslımız ne neslimiz ne diye kıvrışanlar Heidegger’in atma, fırlatma teorisi ile soba gerisinde, kalorifer altında mayalanmış hamur gibi gevşeyip rahatlamışlar. Sanki kimseyi Allah yaratmamış da Heidegger fırlatmış. Herkes mi bu kadar fırlamaymış.

Günahın yer yüzüne nasıl indiğini herkes yalnızca kendi başına anlarmış.

İlâhiyatçımızın yarı ömrü İsa’yı aslında teslisçi değil vahdâniyetçi göstermekle geçer, felsefecinin ise tamam ömrü Nietzsche’nin “Tanrı öldü” derken aslında Hıristiyanlığın inandığı tanrının öldüğünü söylemeye çalıştığını ispat ve ikrar etmeye, antik felsefenin Yunan’da değil Mısır’da başlayıp, Hz. Süleyman’ın çocuklarının Pythagoras’ı yirmi üç senede nasıl ihya ettiklerini anlatmakla felâh bulmuş. Her dini eritmezse sanki üzerine dökeceği kendi imanı kuru kalır, dışında takırdar, damağını yırtarmış. Kendi dininden ziyade diğer dinleri ihyaya memurmuş. Bu gayretle kendini ve kendininkini adeta ihmale vardırılmış, “Aman bizimki yazılı, el değmemiş, muhafazada, karışık dolaşık da değil amma şu kefereyi bir düzeltebilsem” diye dertlenmedeymiş. Dünyanın seyr-ü seferine ve yazılı kaderine, olana ve olmayana, olmayanın da olan olduğuna inanı yokmuş, bu suretle kendinden de bir peygamber meydana getirmeye ve kendini yardımcı saydırmaya gayrette olduğunu bilme-

sine nasılsa imkân yokmuş. Yazılı olanı sayfada arar, yürüyene bakmazmış. Bizde aslen başkasının günaha girmesine mani olmak isteyen, sözün yola koyucusu varmış. Günaha girmekten çok günaha girilmesine mani olmaya gayret dinin direği, gözün ferî imiş. “Ne yaptın?” sorusuna cevaptan ziyade “Kimlerin neler yapmasına mani oldum, o arada da işte benim de vaktim geçti ama bunları tutup getirdim” demek içtihatmış. Mani olmak müçtehitlik mertebesine varmış. Kimseye kendisi, kalbi, iki eli, ayağı yetmez, hat-ta onlarla ilgilenmez ama başkasını doğrultmaya düşkünlük gösterirmiş. Kendini bilmez, başkasının zahirini elif ten ye’ye bilir, kendine bakan bir tuhaf dilsiz karartı, yine başkalarının gözünden akan birkaç resim, hatıra, söz, bulan-tı... görürmüş. Bunun adı da benliğin kırılması, körlenme-si, kendini başkasının varlığında eritme imiş, lakin bu erime daha kendinden ve varlığından habersizken başladığından eriyen benlik değil bildiğin dil, ilik, kemikmiş. Bu harabezardan bir benlik dumanı, ruh sisi yerine sakatat kokusu gelir imiş.

Hıristiyanlığı bilmeden Pascal’dan, Leibniz’den ne anlar-mışsın, Spinoza’nın dediği sana malûm mu olmuş, onun çektiğine agâh olabilir miymişsin, hayatta anlamazmışsın. Kierkegaard kiliseye gitmesinler de dinden olmasınlar diye Kopenhag’da milletin önünü keser de yalvarırken bu yalvarışın gerçekte neye olduğunu sen mi bilecekmişsin? Günde dört saat Kierkegaard’ın yanında sen mi yürümüşsün, her şeye heves edermişsin ama heves alıklık olduğunu senden gizler alımlılık gibi görünürmüş. Gerçi her dinin âlimi Hıristiyan ise papazlardan ve kiliseden kaçanlardan, Müslüman ise “Karıncanın gözünü, yılanın ayağını, mollanın ekmeğini daha gören olmamıştır, ver hafıza yesin, ver hocaya yutsun,” diyenlerden oluşurmuş. Dini ve teni temiz görülen her ada-

ma nerdeyse, “Dindardır amma camiden kiliseden havradan hocadan efendiden kaçır, imanı tutar,” denirmiş.

Hıristiyanlık bilinmeden Dostoyevski de, suçluluk da, kurtulma da, vicdan azabı da anlaşılma. Dostoyevski’yi okuyan anlamaz da heyecana kapılır, görmez de siluet sezermiş. Bir derinlik, bir efsun sezer kendini de o yere, o resmin içine yerleştiriverirmiş. Dostoyevski’yi sevmesi de bundanmış. O da zaten ona yetermiş. Yetmek neymiş? Gündüzünü bilmeden gece gezmekmiş. Kendi kadarını bulmak zaten hakikati bulma hissi veren değil miymiş? Değil miymiş, o da mı değilmiş?

Bilmediği bir dildeki şarkının tanımlayamadığı hareket tarzını kendine yakın bulmak ve giyinmek gibiymiş bizimkilerin Dostoyevski sevgisi. Eli dolu görünmek için “Evrensel” diye bir söz çıkmış. Madagaskar’ın kakaosu Kanada’da serpişmiş.

Tolstoy da “Bir kocakarının imanına sahip olmak” istemiş. Bir ıssızda, bir unutulmuşta, bir eski kulübedeki zavallı acuzeciğin kimse hayatına, yediği kuru ekmeğe, lahana çorbasına ve lapasına, sobasının bitmez isine pasına, elinin yarıklarına... talip değilmiş de zavallılığın tüm bunların karşılığında ve karışıklığından uzakta bir imanı varmış, onu da ondan almak, kendilerine kendileri aynı kalarak aynından yapmak isterlermiş.

Tolstoy’u tarih bilen hakikat seven anlarmış ama o da bu topraklarda yokmuş. Ciddi mütefekkir adam Tolstoy severmiş, ama bizde ciddi ve mütefekkir adam roman sevmezmiş. Olsa ile bulsa hiç bir araya gelmez miymiş? Galiba gelmezmiş, gelen de sanki görülmezmiş. Olan, bilen, gören sanki bir görünmezlik elbisesi giyer sözü hissedilmezmiş. Buna dayanamayan masanın, sandalyenin üstüne çıkar ve o da yalana başlarmış; önce inandırmak ve dinlenmek için iken

sonra kendi inanır ve inanılacak şeylerini bu yolla kaybeder-
miş. Bir şey olmaya çalışır, olduğunun bir şey etmediğini an-
layınca kendi eskisini, eski hâlini aramak ile ömrünü tüke-
tirmiş. Eşeğini palansız dahi olsa bulamadığından Allah'ın
sevindirdiği kul da olamazmış. Ama bu kadar uğraşırsa ödül
olarak bazen eşek olurmuş.

Nedense bu topraklarda ne dikilse kuruyor, sulansa çü-
rüyormuş. Bu topraklar hakikat sevmiyormuş. Ülkemize
masal diyarı denmesi bundanmış. Ama bir masalcı edâsı da
yokmuş. Masalı hakikat tavrı ile anlatmak varmış. Tâ fi tari-
hinde koca Herodot tarihçidir, neticede yalancıdır ama gü-
nahı diyenlerin boynuna demiş ki, demeden evvel tabii şöy-
le yüksekçe bir taşa çıkmış, bir cephe almış, az kozalanmış,
sanki o pozunu kâinat gözünü açıp kaparken yani gündüz
geceye dönerken dev bir makine ile çekmiş. O da bilmiş gibi
bir akşam saati çıkmış taşın sekisine, belini bıknı da o kıvrım
kıvrım ihrâmı ile çaprazdan sarıp "Bu Anadolu'dan hiç-
bir şey olmaz, ot bitmez, ya da anca ot biter," demiş. "Ha-
kikat budur, ama yaşayın görün tabii, yaşayan görececek el-
bet," demiş, inmiş. Gören görmüş, geleceğin daha görece-
ği varmış.

Aslında ne masala inanacak safderûn bir hâl ne masal uy-
duracak bir ruh dünyası gerçekte varmış. Büyüğe saygı var-
mış, büyük anlatınca küçük de dinler tutacak yerini aramaz-
mış. Zaten büyüme bir şeyler uyduracak hâle gelmek de-
mekmiş. Gerçeği çarpıtmanın ülkedeki adı masalmış. Tols-
toy buna sebep kuru bulunurmuş.

Geçmiş zamanın muhayyile genişliği, az şeyin insanın
içinde büyüye büyüye, tekrar düşünce taşına bir masal gi-
bi katmanlanıp her seferinde ilaveler kazanması ile mev-

cutmuş. Çabuk gerçekleşen ve hızlıca gidilen yolculuklarda elbet evliyalar, şeytanlar, kapkaçlar, olağanüstülükler... olmazmış. Az gören ve yaşayan bu yüzden çok anlatırmış. Çok gören de sesini göze feda etmiş. Gerçek, en gerçek hâli ile ortaya çıkarken bir giyinmek, sarınmak ister buna ihtiyaç duymuş. Gerçeğin gerçeği göstermek ve söylemekten bir utandığı varmış. Yalansa çıırçıplak hızlıca her yeri dolaşır, çıplaklığı da doğallık sayılır, ayrıca beğenilirmiş. İnsan zaten anlamadığından etkilenirmiş, etki büyü demekmiş. Bir yaz akşamı kilise bahçesinde gezen ve o isli kokudan dışarı taşan ile bahçedeki biberiyeleri koklayan çocuk etkilenirmiş, papazı tanıyan, dinleyen değil. İnsan etkilendiğı her an yalnız, her an vüsatsız, felekşinâs imiş.

Riyânın kefareti ah vah imiş.

Herkes bu ülkede kendini dinlemeden ve bilmeden başkasını duymuş, ona uymuş. Başkasının neşesini bile kendine yormuş. Şu söylenmeden geçilirse yazıkmiş;

Bu ahali hiçbir işittiğini aslında duymamış, gerçekten tam bir ahmak mı bilinmezmiş ama onun hayatını yaşamış. Ama dünya bu, gece olur ortalık kararır, kim ne yapar bilinmez, sabahın tan yerinde hüthüt kuşu başlarmış, otlar silkinir, gece kapanan açılır, hiçbir şey bilmeyen sabah kalkınca öğrenmiş olur, dura dura sertleşir ya tükenir ya olur, gün güne gece geceye, örtüsüne bürünen gece kalkınca, dert derde ilave, üst üste yan yana konup artık böylece sonunda güzelleşince ve o da bir yol hâlini alınca, bakıp durup seyredince ve göğsünü genişletince, her gelene göğüste gene bir yer açılınca, yıllar yıllar sonra bir bakılırmış ki ahmak ile akıllı eşitlenmiş, çok gezen ile çakılı kalan aynı şeyleri görmüş, bilip anlar olmuş. Evet, öyle olmuş ve hep de olurmuş.

Tâ İnönü döneminde o sarı-bej dünya klasiklerinden yayınlanmış Platon'u, Socrates'i okuyanlar ya sonraki kitapları doğrulayıcı kitapsız peygamberleri okuyorum diye okumuş ya da "İşte dünya, biz girmeden binlerce sene önce bitmiş, bizi bir şey yapsın diye değil geçmişe bakıp ibret alsınlar diye göndermişler, denecek her şey denmiş, o uzun akşam Ege'de kıyıdan kıyıya her şey olmuş bitmiş. Biz artık şimdi ne yapalım, midye kabuğundan kolye, deri bileklik takalım, ayağımızda sandalet, banyoda doğal sünger keselenmeye mi duralım? Diyonisyen âlemlerde eğlence bitmiş, baş döneceği kadar dönmüş, yeni günah bile kalmamış işleyecek, akıl çalıntı, hikmet ödünç, günah taklit ve cezbesiz, secadeyi islatmayacak ya da ısıtmayacak bu alınla biz ne yapalım?" diye antikite sonrası dünyanın bakiyesine küsülü kalmışlar. Dünya her zamanki gibi aldırmamış, dağ olmanın tadındaymış.

Kitapsız peygamber meraklıları on binlerce olduğu söylenen kitapsız peygamberlere sayıca çok oldukları için acaba ben de içlerinde olabilir miyim diye daha muhabbette imişler. Üstelik bu eşhâs peygamber kimliği ile ortaya çıkmadıklarından epeyce zarif ve telaşsız adamlarmış. Tövbe estağfirullah u min el-nar normal peygamberden daha havalıarmış, yani Socrates'in son günü yeldir yepil koşan, hep soluk soluğa bir ömür süren Musa'nın yanında ince insanlara daha perdevaz gelirmiş.

Gerçi her şey kararında olsun, azanlar sararıp solsun, dünyayı kaçırmak istemeyenler ahreti de kaçırmak istemeyenlerdir, tanımak isterken perişan olanlardan Allah korusun deyip yol kılavuzluğunda dikensiz yol, çakılsız patika, zahmetsizce itaatkârlığıyla maruf lider arayanlar, namazı bile ağzını oynatmadan, ezberini zorlamadan uydum imama diye kılanlar eskinin ahret yolu tarifçilerine pek heveskârmış. Bunlar kitapsız peygamber sözlerinden âyet kırpar ha-

dis desteği ve istinadı kurar, çepçevre bahar içinde kalırlarmış. Ferhad ile Şirin'i beraber görürlermiş. Yunan ailesine anne-baba ve Arnavut'tan oluşan çekirdek kurum dendiği gibi her ikinin üçüncüsü olmaya da onlar taliplermiş.

Platon okuyanın bir tek ideler dünyası denilen, evvel görüp şimdi hatırladığına ait bir fikriyat sırasında uykusu açılmış. "İstedığın daha evvelden bildiğin ve hatta buna sebep özlediğindir" diyen bir önerme Platon'u başköşeye oturtmuş.

O da gene öbür dünya telakkisi ile bir uykudan uyandırır asıl uykuya yatırır. Uyanır sağına döner tekrar uyurmuşsun. Bunun adı "Patlıcan yattı kalktı domates" imiş.

Aklın fikrin buradan sonra daha iyi bir dünya bulmaktaymış. Bir türlü dünyadan geçemezmişsin, dünyadan geçen de öbür dünya için geçermiş, elini sürmeyen asıl süreceklerini düşünerek kamaşır, "Az durayım hele, öküzün büyüğü ahırda," diyerek nefsinin teskin eder, hem de olgun adam olurmuş. Senden bu yüzden nihilist olmazmış. Nihilizm kırk senelikmiş bizim memlekette, ama kırk senede eskimiş, Frigidare buzdolabı eskimemiş hâlâ taş gibiymiş ama nihilizm eskimiş, akli erenlere göre geldiğinde de eskiymiş, memlekete taze şey zaten gelmezmiş. Memleketimize hele eskiden gelen fikirler ve telakkiler askerlere dağıtılan İkinci Cihan Harbi'nden kalma donmuş etler gibiymiş. Yenmemiş mi yenmiş, ama yaramamış.

Bunalmak o yüzden pek kötü bir son ya da dramatik bir değişim ile sonuçlanmaz, her şey yapıştığı yerde, şekliyle kalırmış. "Ağla ağla, bunal bunal, sonu ferahlık" denirmiş. Ağlayarak dert dökülür, terleyerek mikrop kırılırmış. Öbür dünyayı kaybetme korkusu olmasa gene bir hareket eden olurmuş ama işte hareket, kendisi kıpırdadıktan sonra onun yerini alacaklar, öbür dünyadaki yerini de kapacaklar diye vazgeçiş anca incecik bir sızı gibi geçici bir düşünceymiş. Komşunun karısı kızı, baldan tatlı baldız gibi akıl bu ya ara-

da akla düşürmüş, ama akıl zaten şeytanın emrindeymiş, soluna tükürünce geçer gider arsızlığından ve kolay kabul görüşünden kovalanan kedi gibi hemen de geri gelirmiş.

Hıristiyanlık Batılı yazarın, filozofun kanında alyuvar, yüzünde burun, ayağında tabanmış, onunla koklar, onunla sıçrar ya da tabanları yağlarmış. Bakışı ve duyuşu, algısı, merhameti ve vahşeti bununla şekillenmiş. Sen elinde mevlit şekerî külahı ile ama mevlitten de bir şey anlamadan, külahın dibindeki lokuma bir an evvel ulaşmak için ters çevirir lokumu yer, şekerleri verecek çocuk arar, ihtiyar fakir fukaraya “Okunmuş, buyrun,” der, bu hareketle bile kendinle aranda bir sır peyda edeceğine ferahlarmışsın. Hayırlarını düşündüğünde bunu da sıraya sokarmışsın.

Hıristiyanlık aslı ve tüm hakikati, yani velev ki bu hakikat yalan olsun o yalandan intişâr edenler ile miti ve putu ile bilinmeden hatta onların önce doğru sonra yalan olduğuna iman etmeden ne klasik bir metne, ne Batı klasiklerine ve felsefesine nüfuz edilemezmiş.

Hatta kilisedeki vitraylardan bile bir şey anlaşılmaz, mimarî, o ezici, birbirine yığılan şeddadî binaları, bu kâinat düzeni ile yarılan mimarî anlaşılmaz, planlar sezilmez peşinden ot minder özlenirmiş. Sanki biz hiçbir şeyi doğru düzgün yapamayınca hep sayısız isimle övülmeyi seven tanrı bizi daha çok severmiş, biz yapamaz ama arkasından hemen “Sıbgatallah” deyince mesela beceriksizliğimiz yukarıya sevimli gelirmiş. Ama Haussmann denen adam diyelim onun şükrü, tevekkülü, Rabbim daha iyisini bilir, demesi pek kolay değilmiş. Tamam, kâinatın yanında bir şey olmasa da o da bir şehir yaratmış, o da övgü beklermiş. Hâlbuki oturan adam bir iş görmediği için göreni över, över ise bir kazancı olacağını düşünür, oturur, kalkar yan yatarken de tespîh etmeye devamda dururmuş. Aynada gözüne bakar, gözü vere ni över, denizler altında başka canlıların rızkı olmak için ço-

ğalıp duran ringa balığı sürülerine maşallah dermiş. Bir şey bilmediğine adeta şükredermiş, insan azgınmış çünkü, balığın nerden nereye ne vakit göç ettiğini bilen sanki kâinat-tan da pay alıyormuş, sanki önüne düşüp o götürüyormuş. Bu Platon'un "Pay almak" dediği gibi değilmiş, bildiğin ısırmakmış.

Kiliseler zaten insanı ezen yerlermiş, ruh kanatlanmazmış orada. Yedikule Camii'nin yandan çıkılan çukurluklu merdiveni bizzat sevabın kendisi gibi güzelmiş. Hıristiyanlık tefferruat, Islâm sadelikmiş, ama işte sadelik de pek az kimseye göreymiş, sadeyken kendini zengin ve vâsi duymak pek güçmüş, duymadan hele duyuramadan sadece Islâm ile göğüs göğse yaşamak pek Müslüman harcı değilmiş. Dişçi olmak bile herkesin harcı değilken dindar olmak kaç kişinin olabilirmiş? Allah elbet "Kitap herkese inmiştir" demiş. Ne deseymiş, Nietzsche gibi "Bu kitap herkesin ve kimsenin-dir" mi deseymiş. Elbet bilir de söylemezmiş. Ama insan işte hem bilmez, hem anlamaya yanaşmaz, hem de kendinin sanırmış. Nasıl olsa bilineceğini bilen tanrı bunun için eğilmezmiş. Kitab'ın senin de olabilmesi bir ihtimal, sen de esasında anca bir ihtimal imişsin.

Az yüksekte mesela Batı'da şehre, cadde ve sokaklara, bahçe planlarına bakılsa bu uzun boylu planlılık ve bu planlara duyulan skolâstik sadakat bir Doğulu'nun gönlünü buruşturmuş. Doğulu çünkü bir şeyi yaparken pişman olan, gece rüyasında vazgeçen, elde ettiğini lüzumsuz bulan iken bir yanda da her şeyin yerli yerinde olmasından huzursuzluk duymuş. Paris'te mesela o kilometrelerce aynı boyda giden binalarda "İnsan şaşar da bina şaşmaz" mı diye şaşar, tertipten ve göz alabildiğine uzanan mimarî ve barok bahçelerden bakıp bakıp da kendine ancak küçük bir köşe seçer-

bilir ancak onu beğenip değerlendirebilir, müziğindeki gibi bu üst üste konulardan başta duyduğu duygusunu ve ilk hayranlığını kaybedermiş. Eğri, çıkmaz bir sokağı, ot bürümüş nemli bir bahçeyi özlermiş. Katedrallerin güzelliği duaya mani imiş. Çok güzel bir şey yaparsan Notre Dame gibi anca seyirlik olurmuşsun. Fotoğraf çekildiğini bilerek ilâhi okuyan papaz ve seyredildiğini bilen rahibeler artık başka bir ses ve yürüyüş tutturur, gece başka bir uyku uyurmuş. O uyku için de papaz ve rahibe olmaya gerek yokmuş.

O çok Katolik İspanyollar tapasçıda İsa'nın türlü resimlerini asar, muazzebin bazı çehreleri kadehlerin ardından uzar kısalır bir başkalaşımış. Buhar, duman, küçük kahkaha, buz tıkırtıları, birbirine değen cam sesleri, "Jesus" diyen ağız dolu insanlar, orta yaşlı kadın bir istavroz çıkarır sardalyeli tapası da tabağına çekermiş. İsa bunlar için ölmüş. Belki sırf bu yüzden bile öldüğü kabul edilemezmiş. Ölmek sonradan vazgeçilebilecek bir şey miymiş acaba? Hangi intihar eden bu duygusunu aşağıda kalanlara bakıp da yukarı çıkınca beğenmiş ve değer bulmuş acaba? Hangi vahiy aşağı inince işte o "İnenlerden" olmamış acaba, bir söz gökтейken ve yerdeyken aynı mıymış, meleğin sesinde ve Hocapaşa'daki caminin hutbesinde aynı mıymış acaba?

Kırk peygamberin duası varmış mercimek ile bulgurda.

Eskiden dünya büyük hatta keşifsizmiş, "Ed-dünya" diyen ne dediğini bilmezmiş. Gerçi şimdi de bilmezmiş ama sırsız bilmezmiş, sır kalmayınca bildim zannedermiş. Aramadığına "yok" der, kötü esnaf gibi kendinde olmayana "Piyasadan kalktı demese de dünyaya gelmedi," dermiş. "Ne biliyorum ya da bilebilirim," diyenler hep eskilermiş. Kadın-erkek hep birbirinden olunca birbirini bildiğini zannetmek gibiymiş. Gerçi Yahudiler akılları çok olduğundan "Bildim,"

diye zaten ayıp bir Şeye derlermiş, evet, ona derlermiş, “Ya ne diyelim, Tevrat da oyle diyor,” derlermiş.

Eskiden dũnya bũyũk insan kũcũkmũŐ, neredensin denince sũylenene kimse agāh değilmiş. Bu yũzden de itibar varmiŐ. Şimdi her yerin takkesi ve kelinin, kelinin yaraları olan Sedd-ul acũz’unun bile gũrũndũęũ zamanda inandırmak da zormuş. Gerçeği sũyleyen kendi kendine konuŐanmiŐ artık.

– Eyũp sen misin?

– Evet, ben Bessiyeli Eyũp.

– Bessiyeli’den adam çıkmaz, hadi.

Ŗlmek, ah Ŗlmek elbet kolay değilmiş. Ama işte “Her işin kolayı var, zorluğun yanında kolaylık da var,” diyenler Ŗlmenin kolaylığını ŖęretmemiŐ. Ŗlmek nasıl bir Şey aslında bilinmemiŐ. Bir dũnya terazisi kefeye ağırlıkları bindirmiş, ağır gelmesi istediğine dirhemi, hafif çeksin dediğine ekiyi indirmiŐ. Beğenmiş mi, eh fena değilmiş. İnsan ahreti de dũnyayı anladığı kadar ve onun gibi anlarmış. Dũnya hadi kalendermiŐ, semeleri nasılsa yuvarlayacağını bende bakē değiller deyip biraz sopa biraz debelenme ile tekerler bırakırmış. İnsan da çok daha iyi yere gideceği dũŐũncesi ile ona ŐŖyle bir ağzının Őefilini gizleyerek bakar, dağını, taşını, ormanlarını, derelerini, karısını kızını... aslını bulacağı ebedē yurdu için sŖzde kũũmsermiŐ. Ama ahret tepsi de desen, kŖprũ de, mağara da desen karanlık da, yansıma da desen, altından akan nehirler de, hep gũlme de desen, Trophonius’un mağarası gibi bir daha hiç gũlememe de... bir muamma imiş. Bu yũzden insan buradaki kolaylıklarını oraya da sıvamak, kendi aklından oralara da azcık serpelemek ister, kararsızları bir karara taŐırmıŐ. Başına vura vura fokları Ŗldũrenler varken, bu gŖęũsleri elifine kadar açık İskeçe tavukları gibi kadınlar yağını eline ayağına sũrsũn de

büsbütün kayganlaşsın diye koca balinaları avlayanlar varken, hepi topu tatsız tuzsuz iki zina edenden mi hesap sorulacakmış, ağaç diken hümanist sınırlı oruçludan evla değil miymiş, devletlerin başı dururken sokaktaki dilenciye sıra mı gelirmiş, kalbi temiz fahişe koca parası ile besiyeye çekilmiş hanımdan iyi değil miymiş? İnsanın bir cehenneme yollamalık çan eğrisi varmış kendine gelene kadarkilere bakıp cehennemin “Daha dolmadım,” demesinin aksine “Doldu, doldu,” dermiş. Ama insan bu, bu nabızgir, bu avampere rest hem de bulunduğu bu sefalet fideliginde ancak kendi dediğini yine kendi dinlermiş. Dinler de bir serv-i sîmîn gibi kendi üstüne devrilirmiş.

Çok çeken için ayrı formül ve gerekçeli açıklama, sakat ve hasta ömür süren için ayrı, sefadan çatlayıp giden için ayrı, düşmanı yollarken gideceği yerde onu bekleyen cellâtlara güç kuvvet dilemeli, kalana da bir teselliye müteazzim dileklerle dilemeden kade-i ahireden doğrulmazmış. Bu gündüz sâim gece kâimler kimin nereye yerleşeceğini bilir etrafına da anlattıkça kargalı çınara dönerlermiş. Her şey ve her şey için işlerin başka bir yerde başka bir hesaba devrileceği ve anlaşılır hatta hayran olunacak bir nizâm ve ilahi plan ile açıklanacağı güne özlem varmış. İnsanın uğradığı en gadri yüksek şeyin bile sebebi görülüp aşikârlaşınca belasını artık kucağına alıp gezdireceği ve elinden tutup seveceği bir şey olarak göreceği ve artık böyle bir yüzer gibi yaşayacağı yere seccadeden ya da sedirden bakışı, akideli lezzette bir anlatışı varmış. Her şeyin iç yüzü anlaşılmadan öfkenin dinmesi kolay değilmiş. “Size akıl verildi” denen akıl ile kendi içinde ne yana dönse ya bu akıldan haberi olmayan, ya üstüne alınmayan, ya bu akılı beğenmeyen... bir dolu kalabalıkla karşılaşır, bir söz verse o sözden haberi bile olmayan derûnundaki başka türlü hâl ile insan, ah zavallı, ömrü kendine hayf etmekle

geçermiş de onu bile edemezmiş. Bu köy çardağına dönmüş teslimiyette ölenin açıklaması hazırmış, “Çok içerdi rahmetli amma o da kader, o derdi de rabbim verdi, içti de sefa lanmadı ya kendi canını içti, bunlar ona orada kefarete olur, tembele ayrı menü, divâneye ayrı menü, sokak kadınına ayrı, bebekken ölene ayrı, genç göçene ayrı menü.” İşte insan ölümlerini kendi terazisi ile tartıyormuş. Müptelaya “kimseye zararı yoktu, şahsî günahdır, Allah affeder” deniyor, küfərbaza, tembele “fevrî idi, her şey dilindeydi, kalbi temizdi, dediğini ettiğini arkasını dönesiceye unutturdu” deniyor, soyun sopun bozukluğundan, o anadan babadan o yoklukta zaten ne olunabileceğinden yaşarken kimseye göstermediği hüsn-ü niyet ve lenger endâz-ı mehâbeti saçıyor, deliye, divâneye, “ah kader”, zina edene, “eh o da yetim hakkı yemedi ya, şen adamdı, güldürdükleri kefarettir” deniyor, eli uzuna “ah etrafa çok faydalıydı, yaptı etti amma hep dağıttı, etraf gani feni oldu, kendinin adı çıktı, hayır hasenat için yaptı eli pek açıktı, aldığı dualar ona yeter...” diyor diyor herkesi bir sebep köprülerden aşırıyor, istemediğini Siccin’e yuvarlıyormuş. Günahlar ve kusurlar kendinde de olan cinsten ise onları yüksek bir sebebin dünyevi dışavurumu sayıyor, kazanın altını kısıyor, gıslin kazanına az kereviz sapı atıyor, gayzerlerin ağzını genişletip içeriği ferahlatmaya çalışıyor, suçu dünyaya sıvamaya buraları bilmeyen kalbi gönlü temiz öbür dünya ahalsinin de gözünü açmaya çalışıyormuş.

II. Mahmud Cuma selâmlığında iken askeri mızıka Mozart ve Rossini çalıyormuş.

Peki, Allah'ın rahmeti ve rahman ve gafûr ve rahim sıfatları bu kadar çokmuş da bir abdest niye affedersiniz hemen-
cecik kaçıveriyormuş?

Abdest en zor şeymiş. Abdestini tutabilen zaten başka hiçbir şeye el atmamak hatta aklımdan geçirmemekle buna muvaffak olduğundan sadece “Abdestli-namazlı adam” olarak

anıyor, öyle de kalıyormuş. Abdestini tutabilen zaten ona anca güç yetirebildiğinden başka şeye davranamazmış. Cahil, bir tarafı düz durmaz kısmı bu adamı küçümser, güçlüğü bilen hürmet eder ondan başka iş beklemezmiş. Namazda azcık göbeği hareket ederek gülen hemen seccadenin dışına taşırılıyor, bir başka türüsü zaten şey yapıyormuş, üç-beş Şafî “Efendim şöyle şöyle olmadan büsbütün kaçtı sayılmaz” deseler de kulak asan olmuyormuş. Bu yüzden abdestsiz, rükûsuz, secdesiz böyle çekirdeksiz cenaze namazları çok sevilir, el yüz soğuk suya değmeden bir boy sevap ve cehenneme gidecek ahbap sayesinde yirmi dakikalığına da olsa cennet kapısında, hatta boncuklu perdesinde durmak pek lezzetli olurmuş.

Sen öyle Muhammedî şerâitte, Muhammedî mühür basılı yerde Bektaşî meşrep yaşayıp “Bir kadehten ne olur,” dersin abdestine ne olduğunu hatırlaman gerekirmiş. “Kendine yakıştırıyorsan iç, Allah’ın rahmeti kadehlere sığmaz,” diyenler günahkâr sanatkârlarmış. Bir de eski Üsküdar mevleviyeleri. Onlardan hiç haber var mıymış? Vah, değil mi celi sülüs ile vah!

Öyle Hüdaî yolunda kayığın içinde Paşa Limanı’ndan Ortaköy’e çarh ederek gidip gelsen de abdestin sağlam olacaktı.

Bir de İstanbul Müslümanlığı varmış, değil mi, ne de güzelmiş. Sevgi ve hürmet varmış, kadınların başı yaş kemâle erince şöyle âdetten bir eşarpla örtülüverirmiş.

Ne de güzelmiş bu hanımların diz altı dar eteği ve orman yeşili kısa kollu trikosu, orta topuklu ayakkabısı, elinde kahverengi çantası. Kışın yakasında bal kabağının hıyır hıyır olup olmadığını kontrol etmek için taşıdığı ucu kırmızı toplu iğnesi, parmağında düz alyansı. O zaman din yumuşakmış köylüler gelip kendileri gibi sertleştirmiş. Elleri gibi, dilleri gibi, derileri gibi dinleri de sertmiş. Hiç tasavvufî tesellileri,

başka türlü yorum ve tevilleri bilmediklerinden dere karpuzu gibi çatır çatırlarmış. İşleri güçleri kırk yaş ile uğraşmamış. Memleketimizde kırk yaş bir erbain armudu gibi yetiştirilip sofralara sunulacak bir hazır meyveye sanki denkmiş. İnsan durur durur kırkında sanki olurmuş. Bu kırkta olmaya da daha olmaz gözü ile bakılmış. Ibn-i Vazzah da gerçi “Kırkına gelip de tövbe etmeyen yüzünü şeytan eli ile mesh eder,” demiş.

Hâlbuki İstanbul Müslümanı ada kaymağı gibiymiş, ne olsa ekşimezmiş, Mısır pirinci gibiymiş her daim ışıl ışılmış. O zamanlar ibadet de tatlılıkla yapılırmış, şimdiki gibi dört rekât namaz kılan doğrulurken cenneti de fazla kalabalık bulmazmış. İnsanlar zaten edepliymiş kimsenin onları haylamasına gerek yokmuş. İbadet, vaat edileni tahsile hazırlık çetelesi değilmiş.

Ahlâk gibi dinin de hilm sahibi yani yumuşaklık taşıyanı kâmilmiş. Kandil bilmeyen, mahya bilmeyen, uçurtmalı kandil bilmeyen, “Kaçan ki Yunus Aleyhisselâm balığın karında ikâmet buyururken” ilahisini bilmeyen, bahçelerde kılınan teravih namazlarını bile bilmeyen, kadı boğan helvası yemeyen dünyanın da serinlemesine razı değilmiş. Dünya ayrı, cehennem ayrı yansın istermiş. Bunların yüzünden cehennemde gâvura bile yer kalmayacakmış. Yine de gâvura bundan söz etmemek lâzımmış.

Bizim millet aslında gerçek hatlı gâvur bile olamazmış. Asıl isteği abdestsiz, namazsız, ayakkabılarını çıkarmadan ibadethaneye girebileceği, arada da içebileceği, zina suçunun hafifletildiği bir dine mensup olmakmış. Din dar geldikçe bir pili açmak gerekliymiş.

Kalın geldi fakire Müslümanlık yarabbi.

Darlığa alışan da bol geleni sevmez, onun içinden kaçıp dökülecekleri düşünüp dertlenirmiş.

Büyük yaratıcı şeytanı salmış dünyaya ve bir kere halk etikten sonra daha parmağım değmez, debelenin demiş. “Bana parmak da değiyor, ışık da, gece rüyamda, gündüz sağımda,” diyenler, bu karanlıkta aydınlananlar, görülmeyeni gören, bilinmeyeni bilenler... varmış, ben varım diyen varmış, ama bir varmış bir yokmuş. Bildim diyenden sonra bilenin ne bildiği gene meçhul, gene devamsızmış. İnsanın elinde hepi topu kendi kemikleri ile muhafaza edebilirse bir taşı varmış. Fazlaya heves mevcudu tüketir ve bozarmış. İnsan işte, kemiklerini bulduğu kadarı ile kırık bir baküs gibi eline alıp ruhunun yanına gidecekmış. “Bu benim,” diye bir inanıp bazı inanmayıp orda bile neden ve kimden bahsettiğini bilmeden yine de diyecek, kendi kendini ele verecekmiş.

Yani yaşayın, keyiflenin, arada sırtınızı güneşe verin, günahından korkmayanlar tek buzla Martini bianco içsin mayıs akşamı, tedirginler çay, yine mi çay, evet yine çay, demli çay.

Tedirginler kaynar suda damağını kavursun. Çahana kuyusundan kan kırmızı mürteci çıksın.

KORO:

Ama sarhoş İngilizler de kaldırımlarda ağlaşıyor.

Biri istifra ediyor yanaşması da ya torbayı ya çöpe eğilmiş başını tutuyor.

Allah'ın haram dediğinde var bir hikmet,

Bunlar içerken nerdeyse mehdi içeri girecek

Dinler diyanetler direksiz,

Nach alter brautradition

Rahibin elinde bir ton anahtar var öbür elinde Franziskaner
Papazlar ile rahipler ya bira yapar ya şarap sıkırlar manastırlarda

Papaz içer, rahip içer, rahibe hem karıştırır hem içer, din
karışmaz, dünya karışmaz

Ahret yerli yerinde, her dert Müslümanın indinde

Ah böyle dinin olsun da rahip olasın

1363'ten beri bira yapasın

Bir elinde Franziskaner, öbür elinde cennet anahtarı, ba-
şında takke ah rahip efendi

Nasıl yanına varılıp da muhafazakâr olunmasın.

Abdest namaz zor olmasaymış kimse ezoterik olmazmış. Bu ahali dans etmek, keçi sütü içmek, nefes alma teknikleri ile donanmak, zihnini bir anda kavrayışla havalandırmak, Hint fakiri elli yıldır kuyuda sarkık dururken, keşiş sabahın ikisinde, derviş üçünde ayakta iken, yoginin gözü fıldır fıldır dönerken yani onlar meşgulken kendisi ihtidâ etmek istiyor, dört odanın dördünü de doldurmak istiyormuş. Meyve vermek ve "Meyvelerinden tanınmak" istiyormuş, ayağı uyuşarak bir yandan seccadeyi toplamak değil.

Söyleyenler de ezberini bozmuş dünyanın, bir söyleyeni değil de bin söyleyeni dinleyen ve hepsinde hikmet arayan dünyanın midelerini olmasa da zihnini bozmuş. Bu da söylenmiş gerçi, bildikten sonra o ipten ayrılma diye ama Ant Dağları'nda lamanın yediği otun kızıl renginden iştahı kabaran insan Hint fakirinin tabanının yarığında çıkan çiçeği de kendi vazosuna istemiş. Başkasının sadece aldığı hava ile yaşayabildiğini görüp o havayı da diyafram nefesi ile kendi ciğerine eklemiş. Yaşayanın bir çiçek gibi kuruması gerekiyor, ama ahali kurumak değil kurutmak istiyormuş.

Allah neyi, neden, nasıl affeder neyi affetmez bilemez, karışamazsın, Gazalî demiş ki, bir kötü kadın susuz ineği suvarmış da ardından cennetin başköşesine yanlamış, zanneder sin ki bir tas su onu Şeyh-i Ekber'e komşu yapmış. Ama ineğe göre bu kadın elbet Şeyh-i Ekber'den daha önemli ve kıymetli imiş. Deniyor ki, hayvanlar, bitkiler, dağ taş da rızasını söyleyecek. O hâlde yoldan çalıyı kaldıran da radyum mu ne onu bulana komşu olacakmış. Olsun, dünyada birbirimizi beğenemedik, hiçbir şeye lâıyk göremedik anlaşılan bu orda da devam edecekmiş. "Plajda görünen kadını cennette görürsem vallahi..." diyen hanımefendiler varmış, ağaç dikip cennete gelip yerleşeni, yerleşecek olanı beğenmeyen varmış, orda gâvur istemem, orada da mı mozaik, orada da mı camiye bitişik kilise ile övünme, orada da mı iftar sofrasında papaz, bak gördün mü oğlan boyalı paskalya yumurtasına, sakızlı çam şeklindeki çöreğe imrendi, hadi buyur, diyen varmış, ne ararsanız ne aramayı akla getiremezseniz bildik bilmedik varmış. Ama huzur yok gibiymiş. Çok zor bir yerleştirme imiş. Ömrü boyu ırzını koruyan kadın ineği suvarıp yanına gelen kadını görünce o cennette nasıl rahat edecekmiş? Değil mi? Bak ama inek kimi seçmiş ve kuyruğunu soldan sağa aheste çevirmiş. Kim kime zâhir bin bakıyormuş.

Herakleitos da bomboş yerde yine de insanlarla çarpıştıyormuş.

Zaten eskisi gibi muamelât ilimlerine sahip adam da yani o nefs aldatması ile şeytan kaydırmasını anında sezen adamlar da kalmamış. Şeytan da gerçi kendine rıza göstermeye bu kadar razı, bu kadar kandırmanın kandırma sayılamayacağı insanlara artık belki de pek yanaşmazmış. Nerde ırz ehli pâkdâmen bir kadını kandırıp tığlatmak, nerde bu zaten iki bacalı haspanın vekili olmak, nerde öyle gaybî bir adamı sektirip tökezletmek, nerde zaten kendisine yol yordam

arayanı emlakçı gibi koluna takıp gezdirmek, nerde bir hüdâperverde adamı burnu üstü sürmek ve onun gayri ömrünün yana yakıla edilen tövbelerini sefa ile dinlemek, nerde “Ben nasıl, kimden dünya işi öğreneceğim?” diye dört dönen, şeytanlık için bile fazla kirli adamı meslek sahibi etmek. Dünyanın tadı ve meşgalesi şeytan için dahi kalmamış. Şeytan boşlukta, mesleksiz, meşgalesiz kalmış. İlmini fazla yaymanın, incelikleri hesapsızca öğretmenin pişmanlığında şimdi sanatının hem de uydurukça yapıldığını seyreden eski bir çini ustası gibi el el üstünde oturmada, hâlâ arada yoklayanlarla eski saf zamanları anmadaymış.

Bizde oğlunu kızını seven onları yaradanın da sevdiğine eminmiş. Onların manda kaymağına ve bala girişmesi, kuru sele zeytinini iştahla eritmesi sanki iyi bir ev sahibi gibi hâşâ ve kellâ Allah'ı da memnun edermiş. Hâlbuki bahçeye girmiş, iştahla dereotlarını yiyen keçinin beline ekleştirmek için senin elinde değnek hazırmış, sırf sağı solu fazla eşeliyor diye bahçeye tavuk alamazmışsın, yumurtasının hesabı ile vereceği zararın hesabını denkleştirmeye çalışmaktan alının kırışmış. İnce ruhların “Birkaç tavuk koy bahçeye, gamı kasaveti dağıtır, insanı meşgul eder, neşe verirler,” sözünü daha ses dalgaları sana gelmeden ruhunun tersi ile bir iyi itip yere düşürüyormuşsun. Ama kendinin buraya neşe verdiğinden, yiyip içtiğinin memnuniyet verdiğinden eminmişsin. Sana senin bir kırıntıyı telaşla taşıyan karıncaya davrandığın gibi, kendi yaptığı bala sofrada konmaya çalışan arıya davrandığın gibi, güneşe uzanmış tekire davrandığın gibi, ebegümeceye uzanan koyuna davrandığın gibi... davranılmayacağından eminmişsin.

Ne dünyanın ne ukbanın gerçekte neyi nasıl istediği sarahaten açık değilmiş. İnsan da dünya ile açık konuşmadığın-

dan, konuşmazsa başının derde girmeyeceğini düşünmesinden dünya ile ahret kaş göz ile imâ işmâr ile anlaşmış. “Dilini tutan kurtulur” hadîsi sade ahali ile konuşurken terazili olmayı değil asıl öte tarafa karşı tümünden dilsiz dişsiz hatta akıldan sual geçirmesiz olmayı işaret edermiş. Hocalara sorulan “Şeytan yoluma vuruyor, aklıma türlü türlü şeyler geliyor, günahından korkuyorum” a verilen cevap soğuk pınarlar gibiymiş: “Korkma, akla gelenden mesul değiliz, sen yaptığına bak.” Düşünce suçlusu yokmuş, aklın, imanın, fikrin gidip gelmesi bir şey değilmiş, gidip gene geri döndükten sonra bir şey değilmiş, gider de gittiği yerde kalırsa, orayı beğenirse, maazallah gelemese o fena imiş. Bu gizliliğe katılan mana namuskâr birinin işmâra verdiği tepki gibiymiş. Arkasından gönül kırıklığı ve baş çeviriş dururmuş. Ve evet herkes bilir ki sonunda hep işmârcı, imâcı... kazanırmış.

Kılıç Ali salağı Safiye Ayla'yı havuza atmış, beyaz leblebileri de Gazi bitirmiş.

Hayatını feda ve deney etmek, bir başkasına ve sonraya açılmış sayfa serdetmek, kendi ruhunu ve geçirdiği merhaleleri, tıkanıdığı delikleri, düştüğü kuyuları başkalarına feryad ile va'z etmek ve sonrakilere bunun ya ibret ya güçlük ya bizatihi haritası ile kılavuzluğunu sunmak, benliğinden bir kitap bırakıp gitmek ve sonra onun her şeyi ile didilerek fâş edilmesini kabul ile göç etmek bizde hiç yokmuş. Kimse girdiği sokağı söylemez başka adres verir, yürüdüğü yolu değil daha tırmanmadığı tepeyi gösterir, ne olduğunu bildiğini değil nasıl olduğunu merak ettiğini salık verirmiş. Hakikati sözde arar ama kendinde değil başkasına yamadığı ile onun üstünde okumayı istermiş. Okuyacağı kitap hiçbir zaman kendisi, açacağı sayfa kendinde olmaz, her şeyi göz ucu ile başkasında okurmuş. Hayatı göz ucu ile bir ça-

la okurmuş, hayat da onun aklında, gözünün ucunda kalmamış, bağına saplanan değil. Birisini bir yola kılavuzlayan ve ona yol açan aslında kendi gitmek istediği ya da nasıl olduğunu merak edip neticesinden emin olamadığı, bazı kayıplara uğrayacağı da mukadder bu yollara, tehditkâr gördüğü bu yollara aldığı bileti hemen onun eline tutuşturur, edindiği tüm bilgi de onun anlattıklarından düştüğü perişanlıktan ibaret olurmuş. Kendisi evine, koltuğuna, yurt ve yuvasına daha ısınmış, aklından daha emin, becerisinden kıvanmada ayaklarını altına katlar otururmuş. “Tedbir aklın küçüğü” der etraf da atılanı değil oturanı methedermiş. Bir yerlerde başka yol tutmayı, helâk olmayı ve inadını göze alan olur da birkaç kişi çıkarsa bunu da yine kendi muvaffakiyetsizliği sayarmış. Bu gülü solmaz, mumu sönmezler yola gitmeyi değil ama yola gitmenin nasıl olduğunu aslında bildiklerinden ve vâsil olsalar neler olacağını az çok öngördüklerinden kestirme yollardan, hatta çeşitli vasıtalara binip sanki yola düşmüş, sonunda da varmış gibi yaparlarmış. Üzerlerinde ne bir patika hırpaniliği, ne diken izleri, ne yüzlerinde bilenin tanıyacağı o yaradan varmış. Sözlerinde ezber, karşılarında hazır muhatap, ellerinde yorgunluk kahvesi ile hazırdaki küşeleri varmış.

Buna sebep memleketimizde kendi adına sapmaya cesaret edemeyen başkalarını saptırırılmış. Bazen üniversite hocası kılığında bazen gençlere el vermeye hevesli entelektüel şapkasında. Kolaymış çünkü yirmi yaşında birinin kafasını alt üst edip hiç değilse bir on senesine mal olmak, kolaymış ancak genç bir zihni kendine raptetmek, oradan sağdığı ile yiyip semirmek, yine de sapsarı ve zehir gibi gezmek. Kolaymış tanımayana, koku alamayana bunu yapmak. Korku gençte olsa da tanımlanıp tasnif edilememiş korkular genci korunaksız bırakırılmış. Genç o yüzden ne yapsa aslında korka korka yapar ama yine de yaparmış. Kaç kişiymiş peki kendisi-

ne ne yapıldığını sonradan da olsa keşfeden, o keşfin mecburi komşuluğunda kendini tekrardan inşa ve tadil eden, etrafı ve kendini affeden, o boz bulanık sahraya bakıp hiçbir şeyi son nefese kadar ve o nefesten sonra da affetmeyerek hesap edenlerin dünyasında “Affetme esirge” diyenin duasını en iyi anlayan? Bütün bunların ardından başka biri ya da ilk ve yeniden kendi olan var mıymış, işte tek tük, belki. İnsan zaten daha yaşarken kaybolurmuş, ölmek ne ki, telef olurmuş, ölse, yaşamı anca katili bir işaret etmek olurmuş. Böyle böyle kırılanlar, şair sözü dinleyenler, mercanköşke eğilenler, kim mor kim sarı hangi rüzgâr nerde kaldı bilenler, bilmezmiş ki bilinecekler onlar değilmiş.

Saptıranlar, ah abiler ablalar ördüğünü başına geçirecek başları gözlerine kolaylıkla kestirenler, o başları bir bir bulanlar, ah hayata düşkün olmayanların ve kendini esirgemenin kokusunu sektirmeden alan burunlar, otlaktan en güzel kuzuyu seçenler, ah koyun gibi başlarını onlara tebesümle ve niye kırgın olduğunu bile bilmedikleri kırık bir tebesümle uzatanlar, ah o tebesümleri ovalayanlar, ah bıçaklar bilenirken öylece duranlar, ömrünüz bu kadar mı, bahar ve yaz bu kadar mı? Bu kadarmış.

*Koyuna gel kuzucağım der idi
Söğüşünden doya doya yer idi.*

Yakın ve uzak tarihte bize cennet müjdelenmiş, yine de dünyaya çakılı bir soydan gelmişiz.

Dünya buhran geçirmiş, biz tevekkül etmişiz, aç kalan isyan etmiş biz azla ve yokla yetinmişiz.

Hikâyeler, masallar, menkıbeler, destanlar, koşmalar, maniler, türküler dinlemişiz.

Hepsinde sabır, gönül kırıklığı, dünyanın boşluğu ve fanilik çınlamış durmuş.

İbret azana, hikmet dik başlıya, tedbir miskine, sevgi Allah'a ve uzakta artık çoktan başkasına varmış olana yönelmiş.

Aş o kadar azmış ki baş ağrımazmış, fikir az dünya karışmazmış.

Kadın az gönül kapı kapı dolaşmazmış.

Kabirler bekler, taş duvarlar bekler, ağaçlar bekler, toprak ve dağ bekler

İçin için çürür, kurtlanır, kurur, kıvrılır düşermiş.

Dağlarda arıların vızıltısında birkaç koyun ve inek ve derin sükûnet

Kasabalarda her yanda sarı renkte bir toz ve teneke dükânlar ve kahveler

Şehirlerde derme çatma bir düzen, alaçık evler, her yanda bir grilik ve tuhaf biteviye bir ince gürültü varmış.

Yaşayan nerde olsa kolay iflah olmazmış.

Her başı kesecek bir başka baş nasılsa hep hemen şurda hazırmış.

Bana da anlatıldı masum ve yakıcı bir masal gibi Anadolu'nun hatta İstanbul'un o vakti o hâli

Gözümde hâlâ bir sızı gibi isli lambalar, basma perdeler, kalkan tozlar ve tren yolları

Suskun ve urbasına zimmetli insanlar ve onların ince gölgeleri

Ağır ve seyrek geçen bir otomobile çevrilen başlar öğleleri İpekli, dantel, türlü tentene, çorap, mendil bir vaat ve hayal bazen

Ya da "bekleme benden" demenin niceleri

Kabul ediş ve beklemeyiş ne top ne topaç, belki iki metre kumaşmış ömrün neşvesi

Birisi uskumruyu tavaya bırakmış usulca 1953 kışında, biri turp rendelemiş

Tereyi kim kaybetmiş, kim bulmuş

Çanakkale domatesi bıçaksız bölünürmüş
Yoğurtların üstünde ince bir küf görünürmüş bazen
Sütlü tatlılar buruşuk yüzleri ile yayvan tabaklarda, yatak,
sedir altlarında

Hamam soğukluğunda serinler gibi beklerlermiş.
Zengin ve fakir aynı mahallede komşu imiş
Fakir o yüzden mağrur ve görgülü imiş, yemese de görür
bilirmiş

Zengin de Allah'ı var korur gözetirmiş
Kim kimlerden hep bilinirmiş.
Kökten gelme ile daldan bükme hemen ayırt edilirmiş.

Bir ince kadın sızlansa da hayatından, kocası, evi, ağlayıp
duran çocuğu ve evin soğuğu mesela hep bir sızı ve ağrı ol-
sa da bazı geceler şöyle birkaç avuç mısır patlatır da o koku
sahanlığı da aşarak içeri girdi miydi “Aslında hayatım fena
da değil,” dermiş.

Evler müstakil, şükretmek kömürlük, mahzen... neyse,
oralarda yakında bir yerde imiş. Az hüddâm bastı mı karan-
lıktan, izbeden çıkar gelir, geldiği yeri genişletirmiş.

Başkasını bilmemek kendini bildirirmiş, az yemek ve az
kazanmak;

Mide tehi ten dürüst

Kise tehi din dürüst

dedirtirmiş.

Boşlukta, midenin ve kesenin boşluğunda din ve ırz emni-
yette imiş. Çünkü bir şey doldu muydu onu boşaltmaya ge-
lecekleri bilirlermiş. “Bir çıplağı kırk harami soyamaz” sö-
zü ayağı yere bastırıp gezmenin ve yaşadığı yeryüzü ile birli-
ğin temeli imiş. Otlaklar ve kırlar ağaç altları ve dere kenar-
ları bir pürüzsüz taş gibi çıplak ve gözü ile gelen severmiş.

Karınca, günde binlerce yıkanan küçük oyuklu taşın üstünde ayakları ısınarak gezer, telaşını boş edermiş. O dünyanın günde bin defa abdest alan en temiz taşında, onun ısınmış yüzeyinde zevkten ovunarak karıncanın ayakları karıncalanarak gezermiş. Bazı taşların üstündeki ince oyuklar da eski bir yara gibi kefareti ödenmiş ve tertemizmiş. Taş parlar, dere çağıldar, insan kaderin de bir hayal olduğunu sezer, anlamın da ufaldığını gözü ile görür, peygamberlere de acır, aniden daldan ölüp de düşen kuşa bakakaldığı gibi bir çaresiz bakakalmada kendi kıyısında dururmuş. Ekmekler de kekilse uzunlamasına, tereyağları da sürülse üzerlerine, sütler köpürse de taşsa da bütün bu dünyanın yaşam ve ölüm sesleri içinde ey sessiz keder çaresiz parmaklar, çabucak kuruyan gözyaşları bir diyen olsa ne neye yetermiş?

Dal çıtırtıları, taş sesleri, öğle sıcağında güneşin sesi, tırtılın ayak sesi, dikenli ot sesleri gelir geçermiş.

Ecdadımız parsa “terbiyeli kaplan” dermiş.

Bizde yetişmek hep eksikmiş. Herkes başkasında neyin neden eksik olduğunu tak diye bilirmiş. Hemen denirmiş ki “İşte, matematik yok, sanat nasıl olsun, sanat aslen hesap işi”. Hesap işi bir iğne oyası değilmiş sade, her şey hesapmış, hat bile, musiki bile. Fizik bilinmezmiş ki resim yapılabilsin, renk biz daha onu sezmeye çalışırken kırılırmış küskünlük ile. Hep duygular öne çıkarmış bu yüzden, hesabı kötü ama kalbi temiz olan gibi. Bilmeden yapılmış iyi de kötü de. Biri bir parça eğilse bir şeye asıl gerekli eğitimler öyle bir sayılırmış ki insanın kalemi kâğıdı bırakıp tohum kurutası gelirmiş. Bir söz eğilse eskiye hemen birisi yandan uzanmış, “Latince ve Yunanca olmadan ha”, daha söz uzarsa kadim dilleri, dört beş Batı dilini okuyup yazan Batılı’dan söz edilir ve İbranice olmadan insan Musa’dan dilsiz öyle kalırmış. Ya Arapça, o dipsiz kuyu, sırf kelimelerin kökeni bilgisi ile bile yarıdan çok âlim eder, sırlar lügatten dökülürmüş. Ama işte

bilen nerdeymiş, “Beklemek” ile “Sahip olmak”ın aynı olduğunu bilen nerde? Belki bu yüzden bekleyemeyenle doluymuş her yer ya da beklerken kayıpta olduğunu düşünenlerle. Sürtünerek edinilen ilim dökülerek zâyi olurmuş. O yüzden bizde bir yerden bir yere giden değişir de gider, başkalaşır da gelirmiş, yolda belde varı yoğu gaib olurmuş. Kanaatler sabitmiş, herhangi bir kanaat bir harf kadar kesin, keskin ve tammış. Dönüp yarım mı diye arkasına bakılmazmış. İlim edinmek isteyen bu yüzden başka memlekete gitmeye mecburmuş, hiç değilse ne bilip bilmediği böylece meçhulmüş. Üniversitelere giden başta kendisi olmak üzere etrafın ölçüsünü almış olacağından kendi mecrası dışında anca makbulmüş. Et yağlı kasap kâğıdında, ilim fotokopi kâğıdında imiş. Habire aynıyle çoğalmış. İyi niyetli ama kâfi gelmezler, tesselli bulmaya çalışır ama kendi sırtları dahi keselenmeden öyle kaytaklı kalırlarmış. Az azı, zayıf daha zayıfı, fakir fakiri korur kollar ama sevmez, böylece zekâtı yine kendine verir, kurbanın budunu evde bırakırmış. Ne yürek oralara yükselir ve ne bir kez de gerçekten ölmüş olanlarla ölünürmüş. Bu tip ölümlerin arkasından bizde hiç konuşulmazmış. Kalça kırığı saatlerle dillendirilir, Celan’ı boğulduğu nehirde öyle kendine şişmeye ve çürümeye bırakırmış. Kelime şehitleri, şiirin katlettikleri, piyanoda ezilenler, sesin boğdukları var mıymış, yokmuş. Sesini duymadığı yokmuş, hemen her iniltiden sonra zaten dünyanın sesi açılmış. “Her inleyen öleydi kalırdı cihan tehi” denirmiş. Herkesin ve her şeyin öldüğü yerde ölüm zaten bir kişininmiş, ölüsünü sırtlayan götürürmüş. Burası sesin sese katıldığı uğultulu bir yer, masal ve mâni de hatta o çocuk şarkısı bile zaten şu değil miymiş?

*Çoban annen ölmüş bıraksana kavalı,
Ah niçin ölmüş zavallı ben bırakmam kavalı.*

Rıza Tevfik de çok âlim adammış ama deniyor ki asıl kuvvetini pazılarından almış. Bakla kırır bir süvari ile gezer güreşmeyi de bilirmiş, Spencer'ı da. Ve demiş ki, "Paran varsa sıkı tut, hem otur say her gece".

Fikri ve başka tür bir açıklaması olandan hemen bunun binasını da kurması beklenirmiş. Ne olsa memurları hazır-
mış. Bir av ile yakaladığı ya da peşine düştüğü bir derdin neticesinde kendisine ayân olan bir gerçeğin binasını da inşa etmesi ve her şeyi kat kat bu binaya, bu mimariye sığdırıp uydurması beklenirmiş. Bu sebeple bir orijinal fikri ve sözü olan bir müddet sonra tutarsız, hiddetli ve sapkın izlenimi verirmiş. Bir insanın bir ömürde bir hakiki av bile yapıp başkalarının önüne "Buyrun" diye sunması azmış gibi bir düşünce isabetinin okunu başka her şeyi de vurmuş ve vuracaktı zannedip hemen bina, hemen mürid, hemen felsefe... ile nahiyeyi valilik yapmaya çalışır, şişmez yelkeni ile hem de toprakta resim verirmiş. Bir pilav yapan dünyanın kalan bütün bulgur ve pirinçlerine karıştır, bir şeyi yerine oturtan dünyanın çivisini bulmuş olarak bu çiviye her yere kabalıkla çakar, tez üstüne tez üretir, Homeros'u bile kendine şahit yazarmış. Bu kat kat yağlı katmerini bir süre sonra kendisi de pişirmez, uzaktan bakıp yiyeni de pişireni de beğenmez, Allah'ın yine de beğenilecek bir şeyler yaratmasına sebep olduğu için kendini affedermiş.

Kendinden ve yaşantısından "Hikâyeler" diye bahsedenin bir fikre, bir cehle de hayat adanacağı, hayatın da zaten adanmış bir aldanma olabileceği aklına gelmezmiş. Her şey kelime seviyesi ve taş seviyesinde imiş. Kötü, yarım ve kendi üslubu ile anlatılmış bilgi imiş, kötü yarım olmuş, ama ne çare, iyi de acaba öbür yarı mıymış?

Kazanmak ve beğenilmek de kendinden bir gömlek aşağıdakini yakalamakla olur, orta ve ortanın bir med üstü dünyanın nesi var nesi yoksa götürürmüş. Neyse ki akıl varmış, neyse ki gayet kıtmış, neyse ki yalan varmış, neyse ki gerçek gibi şahit de istemiyormuş. Ülke insanı vallahi rezil edermiş. Ama nedenlerini ağlaya ağlaya anlatsan seni gene anlamaz, dinlemezmiş. Ülke böyle bir şeymiş işte, hiçbir şeyi anlamaz ama ben her şeyi yaptım ettim der, bu yüzden gerçekten de babaya benzermiş. Vatan baba, toprak da ana ise, işte ne çare evlat da bu imiş.

Her şeyin adını Âdem koymuş.

Gerçek hatlı bir yalnızlık ve yalıtılmışlık pek yokmuş. Herkesin etrafı kurt gibi kaynıyormuş. Belki Ziya Osman ya da Cahit Külebi'nin şiirinde, ya da 1950'lere kadar İstanbul'da, Ankara'da, bazı taşrada gerçek bir kırıklık ve mahzunluk varmış, saklanmak ve yalnızlığını gizlemek varmış. Sonra yalnızlık moda olmuş ama kendisi ve tüm keskin kenarları ve o kenarların yonta, çarpa, kese şekil verdiği insan kaybolmuş. Yalnızlık ortada kalmış.

Yalnızlık bir odada gariplikle ve tek bir radyonun arkadaşlığı ile olur ve gecenin sabahına insan kendini kendi önüne oturtup enikonu sopa çekerek yorgun ve harap ulaşır. O uzun sabahlar insana ömründen, bizatihi kendinden bir hatıra imiş. Yalnız duyanın içine çektiği ekmele ve kâmil bir söz gibi o dahi yapayalnızmış.

Bize göre sevmek, büyük ve bilinmedik bir şeye duyulan gayri insiyaki bir şey imiş. Bizde idara müdara varmış. Eşiyile, işiyle, sofrasıyla, döşeği ile anca idare edilirmiş. Her tür bağ zayıf ince bir hayat ve düzen ipiymiş, öylece vakti gelince elden bırakılıverirmiş. Kendi sözündeki hakikati sez-

mek acı olduğundan hep başkası ile ve başkasından konuşulmuş. Kendini kendinden uzaklaştırmak sanki bir kişilik borcu imiş. Öz, zaten unutulmuş bir söz imiş. Kullanmayan ya da kaybeden adeta kişiliğine borcunu ödermiş. Hakikat ile dünyayı aynı cümlede anmaz, burayı yalan, öbür dünya kaydırağını tam hakikat sayarmış. Bu arada dünya yalan iken kendini hakiki sayar, yalnızlığa ise sırf “Allah’a mahsus” diyerek hiçbir şekil yanaşmazmış. Aklın, ırzın, ahlâkın muhafazasını kalabalıkla çevrili olmada bulur, yalnız kalır kalmaz da bunun doğruluğunu ispata durmuş. Zaten memleketimizde insan istese de yalnız kalamazmış. Bırakmazlarmış, öldür Allah bırakmazlarmış. Koldan tutar parka götürür, kahveye, birahaneye götürür, amcasının evine, bir arkadaşın berhanesine götürür... ama bırakmazlarmış. Kadınlar etli patates pişirir, maydanozlu omlet yapar bırakmaz, erkekler limonata ya da ayran yapar yapışkan bir bardağı uzatır da bırakmaz, çocuklar gidenin arkasından ağlarmış. Kadınlar hastanede, yoğun bakımda, ameliyat sonrasında bile hastanın yatağında ayaklı başlı oturup ölmek üzere olan adama hırka örerler, yeğen hazır meyve suyu ve süt getirir, emsalleri daha genç olduğunu söylerlermiş.

Şöyle bir rahatça cinnet geçirilmez, kulak burun kesilmezmiş. Memlekette zulmedecek milyonlarca insan varken estağfurullah, insan bu hazineyi bırakıp da kendine zulmetmezmiş. Bu bıçak asla kendine dönmez, bela ise başkasının başına bela olur, sapık ise birisinin sapığı olur, müstakil kendi kendinin sapığına hiç tesadüf edilmezmiş.

Kâinat kendi nerde, ne kadar bilinmez, ama bilim adamının sözü ile de alay edilmezmiş, “Var” diyorsa ne denecek, inkâr ispat ister, inanmak ise inananların halkasında nasılsa bir yer bulurmuş; minderde ve memnun bir bakış, az uzun

oturmayı sabretse karnını da doyurmuş. Sorsan peki? Bilmediğinden başka bir bilinmeyen daha öğrenir bilmediklerinden oluşan hazineni genişletirmişsin, ne çok şeyin var bak, hiçbirine el değdiremezmişsin. Dünya, bu milyarlarca yaşında olup da gerçek yaşını saklayan, hem de göstermeyen, kırışan, kelleşen yerlerini turizme açan dünya, bilimden en az on milyar yıl daha yaşlı ama onun sözüne de pek meraklıymış. Illâ o da bir şey diyecekmiş ve ona torununun “Dede”yi kekeleyerek söylediğinde sevindiği gibi sevinecek ve “Akı tam” diyecekmiş. Elektron ve nötron dediğinde hele, bu bilmem kaç milyarlık kütle, bu ihtiyar mı yoksa daha ter-ü taze mi bilinmez kâinat-ı küre, görmedik mele-i âlâ, duymadık “Belî” bırakmamış bu kabuklu sanki kendini deney tüpünden öğrenecekmiş. Köpürürse evet, değilse hayır derken bir sırla beraber kaynayacakmış. Benzer bir kürenin önünde, daha hoş bir lisanla üfürüp duran falcıya yazıkmiş, keşke fen lisesine gideymiş.

Eskinin okuması kıt değilmiş, az birkaç dergisi ve plak konseri varmış, bilen anlatır, bilmeyen anlamasa da dinlermiş, akmasa da damlarmış. O zaman da muhayyile dar, ufuk çizgisiz, gök bulutlu, keder yavanmış ama seyrek ve az olmanın muhitinde bir hava varmış. İnsan sıçramaya çalışmış da anca ip atlarmış, ip atlamadan yorulur başka nesil gelir onlar da bellerine lastik takan ikilinin arasında öyle atarlarmış. Sade halk böyle atlarken, sıçramadan nefes nefese *Ses* ve *Hayat* dergilerinden, Amerika’daki yeni buluş ve medeniyet tanelerinden iştihâ ile haberdar edilirken, Anadolu’da kurşunî şehir ve kasabalarda efendilerin ve kıymetli büyüklerin halkalarında, çoraplar halılarda, kaşıklar bardaklarda, çiviler duvarlarda, paltolar çivilerde, muşambalar yerlerde, şu çivi muşambadaki çiçeğin tam gözünde, gıcır tı kapıda, kadın yeğelinin içinde, bulgur kurumada, oğlan

surat asmada, kız el öpmede, erişte kesilmede, gün uzamada ama bahar gelmemede iken, büyükler hep rüyada, zezem kuyudan çok uzakta şurdaki tahta masada, Mushaf yeşil naylon kabında duvardaki kavuklukta, ağacın yaprakları tozlu, kabuklar râyihatsız ve cilasız, namazlar göğe ulaşmak için değil yeryüzünü yaklaştırıp kendine ısındırmak için, mâsivadan el etek çekmek için değil onu elde etmek için ve keder bunun olmaması, Allah isteneni vermeyen demek ki daha iyisine saklayan iken, televizyon bunun sahiplerini gösteren aygıt iken yıllar yılları devirmiş. Denildiğine göre kıyamet yaklaşmış. Yıl dediğin birbiri üstüne yığılan ama bir yığıntı görülmemiş. Birbiri üstüne yığılan nesiller, insanlar, hurda eşyalar vs. görülürmüş de yıl yeni ve taze ve tek bir tane gibi sicim gibi uzun ince insanın önünde öylece dururmuş. On iki aydan on ikilik tespih gibiymiş, daha esmâsına girişilemeden biter insan söz ve dileksiz, şükür ve nasipsiz bir sonraki sicimi eline misina gibi alır kıyıya geçer yine bekler, bekler, tâlik keşideler gibi üst üste binermiş. Her şeyi, içi ve esrarı, esbâb-ı mucibesi ile sadece Allah bildiği için biz bir şey konuşamaz, olmuştan da zahiri yele verip, olmamıştan da yel Allah'ın kaval Allah'ın deyip konuşamazmışız. Bilmediğinden konuşulmaz, bildiğinden de dedi-kodu olur diye yine konuşulmaz, gelecekte gayb bilinmez diye konuşulmaz, geçmişten sırrı ve sebepleri, sebebin ucu da nereye uzandı da daha tam fâş olmadı diye konuşulmazmış. Ama yine de susulmaz sade sadede gelinmez, dereye girilmez, oturduğu yerde kuru kuru kendi teri ile ovulunurmuş. Gözün gördüğünün görmediğinin hatırı sayılır, selamı verilirmiş. Birisi hayattan sıkıldım dese öbürü elindeki taze fasulyeyi sıkar, çekirdeğini ezer, ayağıyla yeri tozuttur geri çıktığı yerine dönermiş. Sıkılınan hayat yerdeki toza karışmış ve ezilmiş bir çekirdek olarak, o da isteksiz arkadan bir başka oluşta gelirmiş. İnsan daha yaşarken yarı can imiş.

Kendi kendinin çiçeği, kendi kendinin tohumu, kendi kendinin yalanı imiş.

Dünyayı aydınlatacak şekilde konuşabilmek gerekirmiş. Ama görünür dünya bile gizlideymiş. Mezarlar göz önünde ama ölümler kim bilir nerdeymiş. Kimsenin eli ve ilmi ötekini derdini savuşturmaya yetmezmiş. Okumak dahi bir yol bulmuşsun buluşunu tasdike yararmış, onun yolunun kılavuzluğu yine daptarmış. Yoksa her yol açan bunu ancak kendinin geçebileceği kadar açar, zaten yol da o geçtikten hemen sonra kapanırmış. Bir ilhammış insanın insana vereceği ancak, sır değil. Bir çiçek gibi insan da açabileceğinin en güzeliyle açar ve solarmış. Hiçbir gül açtığından daha güzel açamazmış. Her şey ferdan ferdâ imiş, başlar ve bitirmiş. İnsan tanıklmış, kâinat ve sır bir şiir gibi yazılı ve ancak öyle okunurmuş. Bir yara, gizli ve uçucu, bir sezgi ancak bırakırmış. Rıtl-ı girân, o büyük doyuran kadeh ne elde ne sarhoşlukta imiş, kadehler bir dolar bir boşalır susuzluk artar, sarhoşluk sersemliğe döner, bir an gördüm sanan göz tekrar kararır, boşluk yine kendi üzerine kapanırmış.

Açıklama olarak “Derdin senin içindedir ama görmüyorsun, şifa senin içindedir ama bilmiyorsun...” yollu adresler verilirmiş. İnsan kendi içinde körebe oynarmış. Üç yüz sende bir kişinin gittiği adres, aldığı yol, vasıl olduğu merhale yufkacıyı tarif eder gibi edilir ama börekle aslen kimse ilgilenmez imiş. Büyük adam ve ruhlardan hürmetle bahsedilir, küçük ve uçucu ruhuna akşamına kavuşan hiçbir darlık duymaz imiş. Dünya yuvarlağının tutulacak tarafı, bir sapı, kulpu yokmuş, bunu yapabilirsen anca başından atarmışsın. “Her ne isek neyiz” demek kemâlin kapısıymış. Kişi kendini bilemezmiş, ne yapsa bilemez sadece gözleyebilirmiş. Başka birini gözler gibi hem de, başkasını görüp de bir şey yapamamasının, sözünü dinletememesinin hükmünde hem de. An-

ca gözleyerek başkasına vermesi muhtemel zararları azaltabilirmiş, bir yapabilse bunu, bu ona zaten yetermiş, yaşarken değil elbette.

En rahat ve huzur ile dopdolu, bir kötü lâıyk olduğu derde, hastalığa ve nihayet ölüme dünyada, göz önünde uğradığında konuşulurmuş. Karşılık uç uca getirilir bu denklikten, bu çarşıda mahcup etmez ev hesabından el ayrı, ke-se ayrı, kalp ayrı titirmiş. Elde hazır bir ibret seccadenin nakışlarını belirginleştirir, başörtüsünün kokusuna sabun serpeler, evi barkı ısıtır, kabirleri avuturmuş. Ama hakkında konuşulamayan, sefa süren binlerce kötü, belasını bulmayan yüzlerce harami için kısık sesle “Eh göreceğiz öbür dünyada onları da,” dense de gönül şimdi görmek, kalp şimdi avunmak isterken orada, tâ orada, kendi paçanı kurtarıp da öbürlerini görüŖe gitmek, bir ateşten ferahlamak pek olur iş değilmiş. Hak bile yeter serin su değilmiş. Kırılan boyun, ateŖe atılan beden ruha Ŗifa, gönle neŖve değilmiş. Doğan torun ölen dede değilmiş. Kundak bezi kefeninkini gövertmez, dünya mekaniği ile ruh yeni ve yeniden olan ile kendini bir pim, manivela, dişli ya da vida duymakla tamam demezmiş. İnsan da bir baş tutmak istermiş, gücü ve mecali yokmuş, ama bunu isteyecek gönlü, güçsüzlüğe gömülü bir gönlü varmış. Bütün derdi zaten gönlüymüş. Bir gönlü varmış eşek gibi tozda yuvarlanmak isteyen, balık gibi sıçramak ve suya tekrar dipdiri kavuşmak isteyen, bir kör boğazı varmış taze otu bol tarafından yiyip üstüne de kırba gibi su içip çatlamak isteyen, bir dudağı varmış kıpkızıl kesilmek isteyen, bir sırtı varmış dik durmak isteyen... ama yokmuş işte. Koca dünyada eşeğe taze ot ve yarı kapalı bir barınak, ördeğe bir berrak havuz, kediye emniyetli, güneşli yüksekçe bir seki yokmuş, olanın devamı yokmuş. Dünya kocaman, insan hâlâ evsiz, köpek sıska, at tit-

rek, ot susuzmuş. Var ki onu yani gönlünü öldürürse yapıp yapacağı kendini gömüp bedenini de başkaları gömüp ince bir şey hâlinde gideceği yere gitmekmiş. O varmış, varmış da neymiş, kendine verilen ve görmesi isteneni göremeyen kör gözünü, perdeli kulağını, tıkız kalbini kendine tanık tutacakmış. Malzemesini, hamurunu gösterip lezzetini bağışlatacakmış. İnsan da olmamak istermiş. “İnsan olmak” zaten insan sözü imiş, tanrı bundan bahsetmemiş, kul demiş. İnsan, rûy-i zeminde insan olmaya kalkmış, kendine de bu adı yine kendi takmış. İnsan insan olamaz, tanrı kul ararken ortalık bir ağarır bir kararırılmış. Allah bizi niye yarattı acaba, diye düşünene verilen açıklama, yani “Bana kulluk etsinler diye yarattım” sözü daha kimsenin damarlarını genişletip içine bir mana sızdırmamış, bunu duyan işiteceğini işitip bir tamam olmamış. Sade yeni bir soru da kalmamış. Öyle miymiş, öyleymiş.

Tuğraî en bayağı insanın sıçrayışlarını görünce yürümekten de vazgeçmiş.

Hep gören söylememiş ya, mersiye yi Kâşanî söylemiş öbürleri zincirle kendini dövmüş, destanı Bâkî yazmış ama Macaristan’da başkaları ölmüş, Bayram Sabahı’nı Yahya Kemal yazmış rûkûa durmadan hem de abdestsiz, secdedekiler şaşmış, duygulanmış. Nerde olup ne yaptıkları sanki onlara daha yeni ayân olmuş. İnsan ya bilir, ya yapar, ya söylermiş. En geriden, yani yapanın söyleyenin bilenin ardından devir münevveri gelir oraya da gelemeyeni soyar soğana çeviririlmiş. İlim kösenin et benindeki tüy imiş.

İyi ki insana ilim diye bir şey verilmemiş. Allah bilmiş de vermemiş. İkileri üçleri getirip katlayıp bölse, ah böyle kerat bilmeden ne çarpılır ne bölünür bilmeden ve sonuç as-

linda az mı çok mu, doğru mu değil mi bilmeden yaşamak ne zormuş. Bize fazla geliyor da belki azmış, az da belki tamam olmuş. Zor olmayan tarafı da varmış elbet, hani eskiler derlermiş ya, “Bir vakit gelecek, gelecek ki herkesin her şeyi ayân olacak, her şey fâş-ı malamat olacak,” diye. Mecbur kalacakmışsın iyiliğe, amma o vakit de artık iyiliğin kıymeti kalmayacak çiftlik çuprasına dönecekmiş, “Bu deniz mi?” diye soracakmışsın, bu devirde bunu bile soracakmışsın yine de ama evet de deseler, hayır da deseler inanmayacakmışsın, sormuş olacaksın, çünkü ahmaklığa ezelden alışkınsın, sormadan duramazsın.” İyiliğin kaçınılmaz olacağı devirde yani yan bastığında, yan baktığında, yan cebe attığında yani yanıldığında adamı hemen doğrultacaklarmış. Doğruluklarından değil elbet, o da devir icabı. Devir doğru yolu tutma devri olacakmış amma sırat-ı mustakim değil, Allah’a inanılacakmış amma karbondioksite, arının sekizgen balmumuna... inanır gibi. Gözünle gördün, doktorlar, bilim adamları da söyledi daha ne olsun, sırf köylüler ve başka çaresi olmayanlar değil, okumuş yazmış, Münih’teki Hitler’in bira-hanesinde domuz dizini füme olarak yemiş, iki de HB içmiş gözün alabildiği en asrî adam bile ağzını silip “Evet bir yaratıcı var, biz ona tanrı diyoruz, arkhe yani, söyleyen bilmeden söylüyordu ama iman ediyordu, biz yine de iman etmiyoruz, çünkü bilinene iman olmaz, hâşâ günaha gireriz,” diyecekmiş.

Diyorlar ki, geç devirlerde, iyi olunan ama kıymetsiz iyi olunan devirlerde bu iman vasıtası ile olmadığından bunlar memur gibi bir şey olacaklarmış. Gerçi her memurun da kendince az çok bir vâriyeti, lojmanı falan vardır, onun için yaşar, bu İngiliz’in İngilizce bilmesi gibi olacakmış, yani “Dil biliyor musun?” dediğinde “Hayır” dediği gibi olacakmış. Bak, hakikatin hiç tadı tuzu kalmayacak, hakikatin içinde masal aratacak, her şey bilinince sanki yine hiçbir şey

kalmayacakmış. Bilmek de bilene kadarmış, insan için sonra yoksa bilmek neye yararmış?

Öte dünyaya bitişikmiş burası da, öyle diyorlar. Bir tarafı mutlak acz bir tarafı azim bir güç kuşatmış. Bir Eyüp peygamberlik hatrına kimin haklı olduğu hususunda yukarı ile bir iyi atışmış. Sonra o da gökten gelen lütuflarla yatışmış, yaralar kapanmış. “Ontoloji” diyormuş bildirenler, bilmeyen de öğreniyormuş, ama elbet yine anlamıyormuş, bilmek diye zaten buna deniyormuş. Mutluluk hem bir sürü şey bilip hem hiçbir şeyi anlamamak ve hele üstüne hiç alınmamakmış. Manevî kuvvetmiş hatta neler okudum da zerre eksilmedim demek. Zayıf yaratılışlılarmış çağrışımlarla dolu olanlar ve buluttan nem kapanlar, sanki bulut ıslak değilmiş. Bir mutluluk dünyada, bir de bilim kimseden ve bir şeyden korkmazmış. Herkes çırpınır dedikodusunu eder ama onlara aslında dokunamazmış. Bu ikisi sahiden var mıymış, soracak adam da yokmuş.

Kayser de 1914'te askerlerine yapraklar ağaçlardan düşmeden önce döneceklerini söylemiş.

Hiçbir şeye, kendin ve hayatla ilgili hiçbir şeye gücün yetmezmiş, başkasını hakkıyla anlamaya gücün yetmezmiş, haksızca anlamaya her zaman yeter gücün varmış. Öbür dünyanın sırlarına baş sıkışınca “Yaa!” dense de Süleyman'ın bunca malı isteyip ayıplanacağına kabul görmesine “Ben mal sevgisini rabbimi daha iyi anmak için benimse-dim,” demesine akıl ermezmiş. Gerçi Süleyman'ın da başında Belkıs varmış. Böyle düşünen kendini o an bir peygamberden ve ona kabul gösteren gökten daha edepli bulurmuş. Bulurmuş da bu edep de çok geçici, aslında sana ait değil, hatta bu geçici edep başkasının edepsizliğine aitmiş. Ah kö-

tüleri bile sana ait değilmiş, öyle diyorlar, onlar öz değil kişilikmiş, sen yapmışsın, bir vakit beğenip de, imrenip de, özenip de yapmışsın, sonra da uğursuz olduklarından üstüne yapışmışlar. Kötü olduklarından kalıcı olmuşlar. Kötü olduklarından seninle daha iyi anlaşmışlar. Seni hâlinle kabul etmişler. Üstelik insan yapısı olduklarından elbet uyduruklarmış, başka bir insan tarafından bile kolayca sıyrılır, koparılırlarmış. Bunun adı da incinme, küsme, alınma imiş. Sözde zarafet özde bir şey değil, şeytan dürtmesi imiş. Alınganlık “Bana ha” demenin kırılğan biçimi imiş, kırılğan olması şiddet artırmak içinmiş, çünkü her tür şiddetin aslı astarı üstünlük duygusu imiş. Öz küsmez, çünkü küstürülemezmiş. İyi, insanın içinde bile olsa kendinden sır vermiyormuş, adeta saklanıyormuş, insana kendi iyisinden bile fayda yokmuş. O, keşfini bekleyen, kâinatın bu aşağı mahallesine göre yaratılmamış bir cevhermiş, hiçbir şey ona göre olmadığından sokaktaki arsızları seyreder gibi arada bakıp insanın kâmilliğinin kapısını bir daha bir daha mühürlermiş. Anlatanlar her şeyi inceltip büküp eğirerek anlatıyorlar, hakikat hayale yanaşıyor, gördüm diyen ile görmedim diyen yalanda yarışıyor. Her şey ama her şey madem bu kadar ince de insan nasıl bu kadar kalınmış?

Kendini küçümseye küçümseye geldiğin yerde hep kim bilir bu “Başkaları” denilen şey ne ve senden kim bilir ne uzaklıkta diye düşünme düşünme kendini bir kurabiye gibi parçalayıp ufalamışsın. Kendi kafana gülle tokmak düşenleri herkesin de bildiğine, bütün o emin bakışların elbet bunlara tanıklık ettiğine kâni yaşamışsın. Meğer başkaları diye bir şey yokmuş. Bütün titreklere yağmur gibi yağın imajinasyon sağanağında her şeyin bir şey ettiğine ve kendi yoksulluğuna iyiden iyiye vehmetmişsin. Bu hâl ile tesirlere daha da açılmış ve yenilerini kabule esastaymışsın. Bir tesir bir de müteessir varmış. Tesir havada boşa gezen, müteessir yer-

den göktekine bakıp vahlananmış. Bu iki ayağı üstünde pür hiddet, müteazzim vakar, hazır söz, ezber dudak bükülüğü ile “Yaşayan” denilen canlılıkları devam edenlerin üstüne daha bir çığ tanesi bile düşmemiş, düşmez, düşemezmiş. Senin bildiğin için utandıkların onların oltasıymış.

Neden kafa büyümüyor, neden dâhiler hep tâ milâttan evvel yaşamış, neden Homeros bizim gördüklerimize hiç benzemiyor, Herodot o taşın üstündeki adam mıymış, niye bizim gördüğümüz en akıllı adam Naci Kasım, o da Lokman Hekim’in sözünü düstur bellemiş de “Ayağını sıcak tut başını serin, kendine bir iş bul düşünme derin,” demiş. Neden anasını o meşhur piyanist anasını kendisine para vermeyip haşladığında “Şimdi kostaklanıyorsun amma tarih seni bu olayla anacak,” diyen Schopenhauer, dediği de olan Schopenhauer görmedik? İnsanları ve kafaları geçmiş ve tarih mi büyütüyor? Gerçek çöl gezgini dervişler yoksa develer mi, kanaatkâr olan sadece kaktüsler mi, delirenler nasıl delirmiş peki? O zihni, hayali, ıstırabı artık beden kafesine sığmayıp taşanlar kimmiş, neyin gölgesiymiş? Bizim gördüğümüz deliler için neden hep “Beynindeki bilmem ne hormonu az eksik, ilave edilse hemen top tepmeye başlar,” deniyor. İlave hormonla demek Pascal pikniğe çıkacak, Nietzsche Lou Salome ile az gönlünü eğlendirip Wagner’i hafiften dertlendirecek ama Wagner de hormonlanırsa hiç tınmayıp olan fındıkçı Lou Salome’ye olacaktı. Bak hak da belki yerini bulacaktı. Dünya eksiklik üzerine mi dönüyor, akıl eksikliği, ahlâk eksikliği, hormon eksikliği... olmasa, dönmeyi yani aramayı bırakıp dümdüz tepsi gibi artık fezada kendine göre bir yer bulup da oturacak mıymış? Koca şizofreni kimya mıymış, eski kocakarılar akıllarının ermediğine “Kimya bu, kimya” derlerdi, meğer doğru muymuş, az eksik ve az fazla insanın bütün tadı tuzu muymuş, yoksa kabahat suyu çekil-

miş Ergene limonunun muymuş? O yüz ifadesi peki? Onun tamamı nevrozun muymuş, nevroz biber miymiş, tuz muymuş, eski sapık yeni libido, önü açık pardösü, fazla kahkaha ve ani gözyaşı, kızarıklık yanak, boyunda birkaç tırmık çalkalanmış roman kahramanı ve iki kaşık su muymuş, dünya ve delisi hepi topu bu muymuş? Buranın delisi şimdi orda suspus oturmuş, yoksa şifa mı bulmuş?

Cin kalmayınca deli de yok olmuş, sanatkâr da. Sıhhat böyle kıymetli olunca sayıklarken öğrenilen, bir bilmediğini yine kendi kendinden duyan ve hastalık mükâfatını alan, sancının gelirken getirdiğini ve giderken yastığa bıraktığını yanı başında duyan gaib olmuş.

KORO:

Şifa nerede?

Anadolu'da

Billur ırmaklar, buzdan kaynaklar var

Şifa etli ekmekte mi, kuyu kebapta mı, testi kebapta mı?

Neden hastalık ve maraz orada olmaz neden hepsi şehre taşınmıştır?

Dertlerden kurtulur musun, gezsен Anadolu'yu?

Orda hayat başka mıdır?

Sen de güzel olur musun gezsен Anadolu'yu?

Dertlerden kurtulur musun gezsен Anadolu'yu?

Öyle mi?

Şifa nerede?

Şifa nerede?

Şifa nerede?

Alıçta mı, alıç mı, alıç kalbe iyi gelir derler alıçta mı?

Yazlar kışlar başkaymış, şifa nerede? Alıçta mı?

Alıç mı?

Muşmula mı?
Hünnap mı?
Beşbiyik mı?
Döngel mi?
Şifa hangisinde?
Bu diyar başka imiş, şifa kimde?
Şifa nerde?
Dereden eğilip su içmede mi?

Memleketimizde son saltanat bakiyeleri de 1980'lerin ortalarında artık yürüyünce meydan iyice boşalmış. Meydan boşalınca söz akidedenmiş, yalan kıvamlanmış, daha da karrın doyurur olmuş. Bilenlerin öldüğünü gören bilmediğini koyultmuş, bilirmiş ki ne olursa hep bu yolla olurmuş. Bilen kalmayınca bilinen çoğalmış. İlim de âlim kalmamasından çoğalmış. Üstelik bu iş kök atarak yan yana duvar diplerinde, gölgede, susuz, çapasız, emeksiz yetişir, olup bitermiş. Bunun nasıl olduğunu bilen koklamaya eğilmezmiş. Neymiş, değil mi, yine de yeşil görünürmüş. Var görünür, yüzeyi örtmüş. İşte koklamaz ve şifa aramazsan ortalık yemyeşilmiş.

Ne Tunusbağı'nın, İhsaniye'nin bakiyeleri, ne Toygartepe-si'nden bir harf ile bir seda kalmış.

Fikriyatımızda bir Kınalızâde varmış bir Gelibolulu. Kınalızâde sofuca imiş, onunla olmak için tuzla terbiye edilmek gerekli imiş, Gelibolulu şimdiki cahiliye devrine edep erkân sunarmış da gerçi ne olurmuş.

Muhayyile kudreti anca Şarih'ül Menarzâde'den Naima'nın aldığı parçalarda, Evliya Çelebi'de bir de Silahdar'ın bazı yerlerinde varmış.

Acem lisanı Aryânî, Türkçe Tûranî imiş, birinde fiiller başta diğerinde sonda imiş. Fârisi'de redif fazla imiş amma

Türk redifi buldu muydu muayyen felsefeye de yapışmış sayılırmış. Onu su basmanı yapar üste ha babam kat çıkar-
mış. Kafiye ile de ayağını yerden kesti mi şiiri tamam eder-
miş. Batılı gibi kaliteden kantiteye, keyfiyetten kemiyete ge-
çemezmiş. Azap çıkırığı gibi kameti azıttırmış.

En kadim nazım üstadları bile redif avına çıkarlarmış, bir
av tutar tutmaz misal “Verir mi sandın” redifini avlar avla-
maz, bütün kâinatı bu redifin hurcuna tıkarılmış.

Artık verir mi sanılmadık ve bu uğurda sanatlı söze ve bu-
nun pekmezine batırılmadık bir şey kalmayınca şiir biter,
dünya tüm yuvarlaklığı sanki kuvvetli bir elle yeniden sıvaz-
lanmış, daha da yuvarlanmış fırma vermeye hazır olurmuş.

Zaten en usta şairlerimizin bile tüm külliyyatından çok iyi
sıksan on beş yirmi sahifelik bir esas ve hammadde ancak çı-
karmış.

Az iş değilmiş bu da, değilmiş, nasıl 95 kg’lık adamı had-
deden geçirip karnını yarsan bir elif çıkmıyorsa en mahirin-
den de anca bu çıkarmış, insan da bir mayi, bir öz ise işte te-
razi, işte kap, işte buhar, hepi topu bu kadarmış.

Eskimiz bir sır, muhayyile ve masalmış, lirizme gınâiyyet
mi demişler, rebâbiyyet mi ne ondan deyip mısranın ayağı-
nı yerden kesmişler. Bir kere kanat taktıktan sonra zaten da-
ha ne yerin bitirdiğinde bir tat, ne ekili olmada bir lezzet bu-
lunamamış.

“Nerden nereye?” denirmiş. Ama gelinen yer belli iken
yola çıkılan ve gezilen, temâşâ edilen yer yine sırmış.

İlmi ve bilgiyi bir ârif ve âlim zatın rüyasında, mahsusen
verilmiş hırkasında bilir ilme ve irfanın kendisine değil, sır-
lara değil, bunlardan gizli yollarla donanmış zevâta hürmet
edermiş. Bu zevatı makbul bulmayan da yine bir şekil inisi-
ye olmak ister ya Kafkaslar’dan gelen ezoterik bilgilerle şif-
re çözmeye durur ya da fiziğe, astronomiye, galaksi üstü ga-

laksiye meclüb olurmuş. Üstelik kuantum fiziği denince kara delik denince, çekiş gücü denince hele küçük aslında daha büyüktür denince bir genişlik hissedermiş. Küçük seker denince, hız arttıkça hissedilmez olur denince, renkler solar, mor, o son mor dahi solar denince kendi hayatına hem de uzay fiziği mesnetli çıkarımları bir iyi yayar, ilmin sefasını sürermiş. İlim gerçekten de teselli imiş. Zaten elektrik bile Hz. Süleyman'ın cinleri sayesinde bil-hikmet kazaen bulunmuş, bulunmuş da sonra her şey bunun üstüne yığılmış. Bir kaybolduysa daha kimse onu girdiği yerden çıkaramazmış. Hakkında konuşanlar aslı ilk mayası hakkında değil de üstelik çıkılanlar hakkında konuşurlarmış. Hırsızın anaparadan, sermayeden değil de sonradan onunla yaptıklarını gayet namuskâr bir tavırla sayıp dökmesi gibi yine bir hile hurcuna ahaliyi tıklararmış. Hilenin hararı böyle geniş, ahalinin meşrebi böyle geniş, nasıl gene de dünya böyle darılmış? Bir Erzurum yayla imiş. Her şey alegorik imiş, gizli manaları varmış ama nasılsa anlamazlar yine de anlayan anlasın diye ortaya saçılmış, saçılırken gizlenmiş, gizlenerek saçılmış.

Yakup düşünde bir merdiven dikilip başının göklere erdiğini meleklerin merdivenden inip çıktığını söylerken uyuyan insanı temsil ediyormuş. Bir rind kendi giydiği melâmet hırkasını taşa da çaldım dese, şişesini de dese, kime ne de dese ahaliye göre o aslında yine kıpkızıl Emevî softası imiş, bu sözler de öyle rindâne değilmiş, yine değilmiş. Bu tabirler hep alegori hep teşbih hep mecaz ırmağında akanlarmış.

“Şu karşiki dağda bir yeşil çadır” diyen Dede aslında yeşil derken neye, çadır derken neye, dağda derken neye işaret ediyormuş, ah bilen nerdeymiş, işaretin ayet anlamına geldiğini bilen nerde? Birisi bir rindânelik sezse az tebesüm edip gevşeyecekken bir ilim sahibi soluk soluğa yetişir bunların rahatlanacak şeyler olmayıp gene bir sımsıkı kement olduğunu izah edermiş. Kendi hayatının ve telakkile-

rinin yerli yerinde durduğunu gören halk da rahatlıkla değil sertliğin devamı ile rahatlanmış. Bir kolaylık sunan en sevilmemesi adanmış, tebessüm eden ve ahmağın yolunun yine bir ahmaklıkta son bulacağını gören yolun meşakkatine katlanamayanmış. Bir şeyin müteşâbih, bâtinî manaları olduğunu bilmek bize yetermiş, onu bilemeyeceğini bilmek taşırır-mış, gizli manaları olduğunu söyleyen sırrı söyleme ihtimali olana eşmiş.

EZOTERİK KORO:

“Kadere bakan güneşe bakan gibidir,
Işığı görür, sınırları algılayamaz.”

Aşağıdaki yukarıdaki gibidir
Üstteki alttaki gibidir
Hareket eden duran gibidir
Yeryüzündeki gökyüzündeki gibidir
Büyük küçük gibidir
Her şey her şey gibidir

Mim çomak gibi
Nun çanak gibi
Cim karnıyarık
Ha ona benzer
Sin tarak gibi
Şın ona benzer
Ye yaya benzer
Kim kime benzer?
Kim neye benzer?
Ne neye benzer?
Şey kime benzer?

Eskiler kışın havucu, mor havucu, yer elmasını... toprağa gömer, akşamları çıkarır, silkeler, ovalar serin serin yerlermiş. O yüzden ateşin bakışlı, sağlam vücutlu ve gayet kavî imişler. Fodla yiyen bile öyle dem-beste değilmiş. Her lokmanın hakkını hüvesi hüvesine verirmiş. Ne olsa eskilerin bir toprağı varmış, bir şeylerini emen, bir şeylerini yesherten bir toprağı. O topraktan kuru yarı bir şey çıkarır, çıkardığına da hor bakmazmış. Şimdikilerin toprağı değil, olsa olsa kedi kumu varmış. Orada eşelendikçe ve kendininkini saklamaya çalıştıkça hüner sergiliyorum, zahmet ediyorum zanneder, bakan var mı diye de culuk gibi etrafı nazarlarmış. Şimdi cips yiyen hışır, bayırturpu dişleyen atasını anlar mıymış? Hem bu yağ kesesinin pasaklı eli yüzünden dünyanın beti bereketi sönmüş. Hristiyanın bile hiç değilse doğduğunda aldığı bir ömürlük abdesti varmış, bunda o bile yokmuş. Muhiddin Arabî tefsirinde zaten “Hacer-ül esved hayızlı karıların ellerini sürmeleri yüzünden karardı,” dememiş mi? İşte dünyanın ışığını da bu içi kandilsizler söndürmüş de muhtemelen başka gezegenlerden bakan bizi bu yüzden görmüyormuş. Gerçi insan incelse ne olacakmış, incelmek bir nazenince salınmak ve bu hassasiyetteki, bu nasıl kopmadığına şaşılın boynunu ve başını hâlâ taşıyabilir olmayı dünya harmanına seyrettirmekmiş. Odunlar, çitler, balta ve nacaklar, is kokuları ve bir ekmeği hoyratça parçalayan eller en hafif rüzgârda bile yer semâhına yalpa vuran gelinciğe hayran değilmiş. O, onun hayatına en uzağın, yoldan hızlıca geçiverenin dimağında öyle kıpkırmızı bir leke gibi duranmış. Ne o görüldüğünü bilir ve hatta duyarmış. Hep anlatılan “Neler vardı da kalmadı,” imiş. Bu yüzden dünya hep baştan başlarmış, bu yüzden sonu yokmuş. Dünya üstüne koyarak değil, üstündekileri atarak geliyormuş, hep çigliği bundanmış. En büyükten sonra bile çok geçmeden en küçüğe hiç görmemiş bilmemiş gibi dönüverirmiş. Öyle bir yer

imiş ki dünya, en sefil akşamında yapraklar hışırdar, bir çürümüş toprak kokusu, çan sesleri, toprak altında eski dostlar, bu günün yarı aç yarı tok göğünün altında olmak acı içindeki bin yıllık müptezel bir kevaşe gibi tuhaf bir zevk verirmiş. Gideceğini ve bu eziyeti terk edeceğini düşünenin içi ezilir ezilirmiş.

Dünyanın insana, insanın zaten ona verebilecekleri sınırlıymış. İnsan gençken “Yok” dediğine yaşlanınca “Sınırlı” dermiş. İhtiyarın yol iz bilişi de bu imiş. Yolu değil amma yolun olmadığını ve sınırı görür bilirmiş. İnsanın incelmekle dünyaya bir şey vereceği zannı eski bir vehimmiş. Her vehim gibi şeytandanmış. İnsan incelse ve başkasından fazlasını ve derinini görse ve bilse, hatta buna dili dönse bile, bu onunla başlar ve bitermiş. Dünya en kısa zamanda en başa dönermiş. Böylece de dengesini kaybetmez, baş aşağı düşmez, bu garip semanda şaşalamadan hep aynı kıratta aleddevam seyredermiş. Bu yüzden en ince adamın velev ki çocuğu oldu o ya bir uyuşturucu müptelası ya bir übena-i kirâmdan olurmuş. İster istemez böyle olurmuş, çünkü bir bakışın üstü başka bir bakış derecesi ile yükseltilemez, hemen merdiven altından çekilirmiş. En iyiden sonra kötü, en kötü, vasat ve gene kötü gelmeseydi bu kabuklu, bu merhametsiz dönecek gücünü zaten çoktan yitirirmiş.

Bizde de “tercih” diye bir söz varmış, yok değilmiş. Mesela “Çay mı kahve mi?” denir sonra da “Ama kahve bitmiş” denirmiş. Bütün tercihler çayda demlenirmiş.

Bazı cins tercihlere memlekette tercih olmadığından ister istemez “yönelim” denmeye başlanmış. Zaten bu ülkenin gayri safi milli hâsılası daha öyle lezbiyen yetiştirecek kadar artmamış, bunlar zengin işi, sıkıntılı insan işiymiş. 40 yıllık zürafa kalkar da “Bu benim tercihim,” derse ahali “Ah boy-

nuzlu zürafa, bu memlekette tercih etmek ve tercihini almak, bunu aklından geçirmek diye bir şey vardı da bir sen mi buldun,” diye insanı ne yapar eder gene er ehli yaparmış.

Doğrunun zekeri gulfeye sığmaz imiş.

Tanrı'yı ve kâinatı bir mutasavvıfın meselleri ile anlamaya çalışması durmadan zaten tökezleyen ayağını iyice kaydırırmış. “Fındığın içini değil kabuğunu seveceksin ki lütfu uğrayasın,” demek söz olarak hemen yerleşir ama kabuğun ne olduğu her an değişirmiş. “Bir söğüt eğilmişti, insanlar onu susadı da suya uzanmaya çalışıyor sandılar. Aha eğelim derken hem dalı kırdılar hem suya yuvarlandılar,” meselini Allah'ın işine karışma, hâline bakmadan hâl iyileştirme olarak hemen tefsir eder, kafa karışmazken alengirli şeylere de meyleder, yalan ve taşkın da olsa bir umut ve hayali beslemesi ile ihtiyacı olana sürülecek bir merhemi kendinin de olmadık yerlerine boca eder, yaralı görünecekken yağlanmış görünürmüş. Ancak bir şairin vehim ve tedirginlik serabı ile semadan söz avlayacağı şeylerle kendi hayatına ağaç diker, bu zıbık gibi gölgesiz dalsız direğin altında kızarak oturmuş.

Misal, Kierkegaard aslında papazın sade akçe ve geçim derdinde olup ateşli arayış vaazları verip övgü alıp göz yaşartmasını öyle kılı kırk yarararak anlatır, üstelik tam künhünde olmayandan papazı yine de esirgeyerek anlatırmış ki nihayetinde ince bir tebessüm ile geri çekilmek kalırmış geriye. Bir izlemenin tozu alınırmış anca, görmeyen kendine ve eski papaza devam eder, gören küçük bir sırta sahip olurmuş. Patlamazmış hiçbir şey. İnce imaj sağanakları ufak haytalıkları gösterir, sırrı parlayan tüller saçarmış.

Bizde ise ince sırlar değil gevrek kahkahalar varmış, hak âşığıym deyip kapılardan sığmayan iştahı hiç kaçmayan ho-

calar hakkında, “Bir kevaşeye sevdalanan eriyip akıyor, ho-
ca Hakk’a âşığım diyor 135 kilodan gram aşağı düşmüyor,”
cümleleri yuvarlanır, koca cüssesi ile geçtiği yerde ince şey
bırakmaz, heyelan olur her yeri de tıkarılmış. Bir şey en kalın
ve şeddadî hâli ile ortaya dökülmeyince konuşmada mana
bulamaz, ama bulduğu manayı da halkın Bölükbaşı’nı bayı-
larak alkış ıslık dinleyip yine oy vermemesi gibi sözde ayıp-
ladığı adamın görece zaaf ve ayıbının ipini elinde tutmak-
la yine kâra çevirmiş. Temizlenmek ve temizinin yanına var-
mak kirpiğinin ucunda bile eğretiden olsun değilmiş.

Evler, mutfaklar, tencereler, teflon tavalar ve sokağa ba-
kan pencereler, yüklükte yorganlar, yastıklar, pikeler, batta-
niyeler, kavanozlarda turşular, reçeller, peteğinden süzülen
ballar, üstüne taş konmuş salamura Tokat yaprakları, ceviz-
li sucuklar, kömeler, cezeryeler, sebzelikte patatesler, soğan-
lar, yatağın altında battaniyeye sarılı sarsıntıdan korunan ye-
ni mayalanmış yoğurtlar... bütün bunlar, bütün bu örtüler,
erzak ve teyakkuz hepsi aslen müsekkinmiş. Feverana mani
şükür cephaneliği imiş. Delilikten divane düşmekten koru-
yan cephane imiş bunlar, domateslerin arasında yabani se-
mizotu bulmak, yarpuzu çorbaya katmak ateşi düşürürmüş.

Delisi ve buna sebep ölüsü olan toplumların böyle bizde-
ki gibi anaları, yün yorganları ve etli patates yemekleri yok-
muş. Tuğla duvarları, bira ve şarapları, karları ve sahici bir
yalnızlıkları varmış.

Oralarda insanın olacağına, büyüyeceğine inanılırmış. Bü-
yüyen büyür, büyümeyen büyük muamelesi ve güçlüğü al-
tında ezilir kalırmış. Bizde de bir vakit gelmiş ana babalar
çocuklarına dönüp “Nasil mutlu oluyorsan öyle yap,” de-
mişler. Çocuğun mutsuzluğunun da kendilerinin olmasını
böylelikle kenara itelemişler. Böylece eskiden başkasına se-
bepe mutsuz olan şimdi kendi eli ile mutsuz olmuş. Ama ba-

kılsa kendi eli kendinde, başkasının ki de hiç omzunda de-
ğilmiş. Mutsuzluk bâki, sebep birinden diğere geçilse de
gizli bir aşikârlıkta sade talipsiz imiş. İnsanın bir şey bile-
meyeceğini, insanın bir şey yapabilmesinin aslında elinden
gelmediğini bilmez ama bilmese de bilmemenin rahat koltu-
ğunda oturur, bilse yine bilmenin minderine kurulur, lâfız-
gir olarak sağı solu haylarmış.

Yalnızlık bir gölge oyunu kadar kısa ve ışıklar yanınca bi-
ten bir mesafede, yalnızlıkla arada dostça, ısırılmayan bir
mesafe varmış. Hiç yalnızlığın, kendi ruhu ve beynini ısır-
madığı adam delirir miymiş? Akıl diye tabiatın zaten var gü-
cü ile uyuttuğu hâline denir, zaten böyle kalsın diye kuru-
lan her ama her düzene kendi de dâhil olunca bunu maharet
sayar, başkalarına da tavsiye edermiş. Biraz hüzünlünenin,
olur ya saniyeden kısa düşüncelenenin önünde onu eliyle
bir buğu gibi silmek ve yok etmek için gayrette ve hiddette,
düşünce ıstırabına bu kadar karşı imiş.

Davul fırın varmış en kötü evde bile, oklava, merdane var-
mış, keçi peyniri yoksa lor varmış, çökelek varmış, o da yok-
sa kavrulmuş un varmış, maydanoz dereotu yoksa ısırğan
ebegümeci varmış yolun kenarında. Rindâne bir şiir yoksa
Nedim'den, mâni varmış, atasözü, hükemâ sözü varmış, rah-
metli komşunun sözü de varmış giderken bunalana söyleyin
diye bıraktığı. Bu dünyadan akılı bırakmadan gitmek için her
şey varmış, bıraksa sanki dünya alıp onu kendi başına taka-
cak da az da olsa akıllanacakmış. Olmaz, bu topraklar ver-
meden ve almadan gelip gitme, göçüp konma yurdu, son-
ra bu ıssızlığa kıraç toprağa ve yıkık dökük ya da alaçık ya-
pılmış evlere bakıp “ed-dünya cifetün ve talibüha kilâbun”
deme yurdu imiş, mamûrluk görmeyerek rahatlama yurdu,
yapılmamışı görüp yapmamakla uğur bulma yurdu, dünya-
ya elini sürmemekle sanki ferah bulma yurdu imiş. “Hey gi-

di zalim dünya!” deyip başını dağa zalimâne çevirme yurdu imiş. Geldik gidiyoruz deyip bu hana bir döşek serme yurdu, nereye gittiğini bilmeden kalkıp toplanma yurdu imiş.

Ahali sanki anlaşma için ya da anlaşmalı doğarmış. Memurun emeklilik garantisi karşılığında işine gidip gelmesi ve bunu devlet için sayması gibi memleket evladı da doğmuş ve Allah demiş olmayı, iki rekât namazı, daha makbul diye son sünneti ihmal etmemeyi, vitri ve Salât-ı Tuncinâ okumayı, kurban bayramı ve arife telaşını, hastalıklarını günahına kefarete sayarak, etsiz yediği yemekleri kefarete sayarak, karısına kocasına, hısım akrabaya gösterdiği yakınlığı sevap ve kefarete sayarak öbür tarafı da kendince tamam edermiş. İkinci karıyı “Seyyibe almak sevaptır,” denildiği için almış. Eh arkadan biri de cenaze işlerini halletti miydi dünya defteri kapanır, sabır selamet hazır kıyamet başlarmış. Eh başlasın artık, dur dur daha ne olacak gelen gidenin aynı, hatta beteri, mısırlar bozuldu, bal şekerden beter, hadi yeter. Bakalım bize iyi yer var mı, Afrikalılarla falan fazla yakın olunmasa bari kızımız falan var, ama onlar da hacda çita gibiydiler, bizim çıkamadığımız yerlere hop diye çıktılar, hatta acuzeciklere de yardım ettiler, ama ormandan ağaçtan idmanlılar, bacağı hafız ninenin omzuna geliyor, sanki dedikodu falan da pek bilmiyor gibiler, ama Allah bilip de yapmayan kendini tutup az yapan ile akli ermediğinden yapmayı bir tutacak değil herhâlde, değildir, değildir. Zaten örnekleri gördük, imtihanın testlerini çözdük, bilmedik bir şeyden bahsolunmuyor, durian denmiyor ya incir üzüm deniyor. Önceden gidip bizden iyi bahsedecek olanlar, yer yurt hazırlayacak, kefilim diyecek olanlar da var, daha ne olsun, ölüm iki cihan azizliği demişler, değil mi, değil mi, değil miymiş?

SANKİ DAHA
DÜNKÜ CENNET KUŞUYUM

Yaşımı aldım mı yaşım mı beni esir aldı, zamanın tutsağı mı oldum, genişçe bir bahçeye kondum diye söz gelimi bir park hapis olduğumu mu anlamadım, hapiste suçsuz olan mı yerini bulmuş olan mı daha mutsuzdur bilemeden ne oldumsa oldum. Anlamadıktan sonra ne fark eder, işte bir hâl içinde oldum, o da benim ömrüm oldu. Ne olduğunu bilmediğim bir şey benim oldu, o da hayatım oldu. Üstelik onun hesabını verecekmişim, ne yediğimi bile bilmiyorum ama hesap vereceğim. Onu da yedin öbürünü de, önüne biz koymadık sen istedin, fiyatını sormadın, ikram belledin hâlbuki pahası ileydi, diyecekler diye korkuyorum. Kime yanıp yakılacağım, dünyada bu yüzden galiba hiçbir şeye el uzatmamak lâzım, senin sandıkların senin değil, yiyebilirim sandıkların senin değil, bir sergi yerinde, bir pazarda gezer gibi gezeceksin, her şeyi görüp “Subhanallah” diyecek dönüp evine kuru ekmek yiyeceksin. Sonra da cennette zeytin incir bekleyeceksin ve bu sana ancak o vakit küçük bir armağan gibi görünmeyecek. Hep ve hesapsız yiyenler bunu bilmeyecek, dünyada da var zannedecek.

Günaha meyilli bir hayat yaşadım, çünkü günahı hor ve küçük gördüm. Sevap için didinmeyi de bir şeyleri yapıp yapıp dizmeyi de sanki biraz küçük gördüm. Bir dağ başındakini ziyaretimle ve başını okşamamla memnun etmeyi ya da bana bir benzerinin yapılmasını iki insan alışverişi-ne ve dünya soluklanmasına yakıştıramadım. Sonra duyulan göğüs genişlemelerini çok suni teneffüs gördüm. Ertesi gün gene tıkağdım. Hani Âdem cennette meyveyi yemeden çıplak olduğunu bilmeden buna sebep utanmadan dolayıymuş ama meyveyi yiyince Tevrat'ın yalancısıyım gözü açılmış, bilmeye ve utanmaya başlamış ya burada da bilmek azıcık da olsa çıplaklığını görmeye ve bir türlü kapana-mamaya, utanmaya ama bir türlü şeref bulamamaya komşu oluyor. Günaha meyilli yaşadım, bu benim başımı ve belimi eğdi, sözümü ve sesimi kıstı. Kendi günahımla sanki terbiye oldum, onun suyunda piştim, kendiminkinden başka da değil mi ki zaten bulamadım. Günah işlediğini bilerek işleme-yi, daha doğrusu onun içinde, kenarında durmayı dışarıdaki mağrur duruştan daha iyi belledim. Bilememek kötüdür değil mi, bilse yapmaz denir, bilip de korkup da utanıp da yapan nedir peki, yoksa ona ben mi denir?

Biraz daha yaşasam, kutsal yerleri elimde değnekle gezsem, kuru topraklarda otursam, bir ince söz söylesem, başımı kaldırıp kaldırıp hacılar yoluna baksam, kendi kendimin resmi olsam beni bir gören belki der ki, "İşte onlardan, belli". İşte dünyanın izi, bilinebilirliği, bir başkasının aldaniş olmanın izi. Herkes bir ize, bir resme, başkasının bir hâline aldandı. Asıl tehlike zaten kötü olan ve bilinebilir kötüler değildir ki, kanmak asıl, iyiye ve başka zannedilene kanmadır. Beni bir gören olsa o hâlimle kuru toprak üstünde, hiç yanıma gelmese de bana bakıp sonra başkalarına ve kendine söyleyeceği bir yalana sahip olacak, "Ben gördüm, var," diyecek. Beni bir başka resme başka bir aldanişın res-

mine benzetecek. Onu da başkası benzetip sonraya işte buydu, diye bırakmıştı. Tâ ilk aldanişına kadar insanın, birbirine benzer resimler alınıp verilecek. Konuşacak olsak ben sözün olmadığını bilen olarak susacağım “İşte,” diyecek, “söz olup da susanlardan, demek ki bilenlerden,” ya da desem ki bir şey o bu sözü başka bir aldanişın sözüne ekleyecek, “İşte devamı, duydum,” diyecek. Elbet ahmak ahmaktan, aldaniş aldaniştan üstündür, elbet göz görmek hiç değilse tanık olmak ister, ama yoksa tanıklmış gibi yapmak da demek ki yeter. Değil mi ki âlim olmayan âlim gibi oldu, anlamayan anlamış gibi durdu, bilemeyen bilirmiş gibi sustu, söylemeyen sırlı imiş gibi içi boş mücevher kutusuna kapandı, sonsuz tekrarlarında, mum titrekliliğinde, sayfalarında ciltlerin bazen bir his gelip dürttü, bazen bir heybet kılıklı acınma, bazen yeni bir izlenimin heyecanı. İnsan başına gelene değil başına geleni benzettiğine sermest kaldı. Anlatılan bir şeyin içinden geçiyorum duygusu ile ürperdi, başkasının hatırasına, bir hatıranın rüyasına ve anlığa akan hissi geldi yanına uzandı. İbretler ve meseller, kitaplar ve gelenler ile gidenler insanın anlama dediğinin sade benzetme olduğunu, bir şeyi benzetemezse anlamayacağı, yanına varmayacağı hatta yok sayacağına ferman idiler. İnsan birbirinin örneği, birbirinin sırrı olduğu için sırsızdı. Süresiz bir dua gibi birbiri ardına sonsuz bir tespih gibi aynı şeyleri söyleyip aynı şekilde yaşayıp ölen koca bir vird halkası, koca bir tespihti. İnsan aynı gün içinde bir yükseldi bir düştü, böyle gün neyden sayılır?

Yaşadığının ve yaşantımın anısı bir göz sulanması bende, yaşamış olduğum için mahzunum, bu saman uğrusu altında yediğim ballardan ve içtiğim sütlerden istenmeyen bir misafir gibi utanıyorum. Kır yolları ve defne ağaçları, yüksük çiçekleri, küçük su birikintileri ile anılsam, adım kayboldu, yaşadığının izi serin bir yağmurda silinse önce siyah sonra açılan ve bir şey olmamış gibi yüzyıllardır gülümseyen göğün

altında bir çamur kokusunun ve eriyip ona katılmaya hazırlanan yaprak ve dalların arasına saklansam ben de. Herkes ölürken bir göğe bakmıştır, yukarı yani, ben bakmayıp yüz çevirsem. Biliyorum, üstüne alınmaz kırgınlığı yine. Çünkü kırgın olmayan ve sonsuzca övenler var ileride ve geride. Göğün de başı dönüyor elbet bunca övgü ile.

Her şey bilmezken bilinmezken oluyor. Bilince, hele bekleyince başkasının istediği oluyor, yani hiçbir şey. Olmak için bir yere giren, birine bir şeye yanaşan kaynama vakti için saate bakmaya başlayana dönüşüyor. Başındayken taşıyor.

Ne güzeldir yaşamın henüz neresinde olduğunu bilmezken, yaz mı kış mı bilmezken, yanaklardan yaşlar süzülerek o yaşlarla kendini ömür boyu sulayacak sarnıcı doldurmak, biriktirmek. Ne güzeldir o hapishanenin bahçesinde çiçek yetiştirmek ve dünyanın omuz omuza sımsıkı doluluğunu yapayalnızken hissetmek. Ne güzeldir hiç beklemeden yirmi yıl beklemek ve kendine mahcubiyetle elini uzatmak. Ne güzeldir unutulmak ve kendini unutmak. Ne güzeldir kendini sevmek için değil görüp duyduklarını hatırlamak. Mor salkımlar, bal çiçekleri, taş yosunları, kertenkeleler ile bir dili konuşmak. Ne güzeldir suçsuzken ağlamak, yol görmeden yürümek, uçup gitmiş ipek böceği kozalarını biriktirmek, ipeğe ve kaynamaya inanmamak, mercanköşk dalma yaslanarak ama eğmeden yaşamak. Okunan ve içeriye kanatarak yol alan her dizeye rağmen dışarıya tebessüm etmek, şairin acısını dindirmek, etraf bütün duyulana bigâne iken içeride kazına kazma yol açan her dize ve düşünceyi ağrıya rağmen ele vermeden içinde tutmak, onlarla, çevrenin uğultusuna karşı gitgide sessizleşen bir içeri ile yaşamak. Ne güzeldir kış akşamı geceye dönerken köprünün oradan uzanan ızgara balık kokusunda bilmediğin bir sebeple sar-

sılmak ve isabet etmiş bir geçmiş acı ile topallayarak duvara tutunmak. Bilince, çünkü bilince artık acı da çekilemiyor, genç, genç irisi ne acı çekti ise vaktinde, yetişkinliği ve yaşlılığı, bunların anısı ve biriktirdikleri oluyor. Ah eski ağrılarımı bilsam eski gözyaşlarımı, eski mahzunluklarımı bilsam ah bir kere kendimi kendi gözümle görsem, görsem de bir vakit olsun yaşadığıma, yaşamış olduğuma kâni olsam. Beni kendime tanıklığa çağırdıklarında bir şeyi, bir vakti olsun biliyor olsam.

İsterdim ki, çocukluğu ve ilk gençliği ateşe veren ve insanı neden yandığı konusunda kendine karşı bile dilsiz eden bu sis, bu duman aklımı da alarak uçsun gitsin. Ve o tüte-ne bakıp ben neyi ne için kaybettiğimi bileyim. Şimdi bilmesem sonra bileyim, ben bilmesem başkası bilsin, başkası bil-mese akıl “Evet, ben başımı bırakıp gittiydim,” desin. Niye acı çektiğini bilmeden acı çekmek ve bunların hiçbir yere ve hiçbir şeye ulaşmaması beni kendi acımın bile yanında yabancı bıraktı. Sanki ne kadar yemin etsem yalancı da bıraktı. Kendimi anlatırken bir hikâye anlatıcısının sathîliğinde bıraktı. İnandırıcı olmaya çalışırken elde üstüğü kendimi cilalarken görüp bezi elimden kaydırды. Hangi görüntü gerçek, resmedip anlatılan, anlatırken yapılan ilaveler kimin, yaşıyor muyum bir hikâyenin üzerinden mi geçiyorum, bu basılan yer bu iz kimin, daha iyi daha gerçek acılar çekmiş geçmişin mi, anlamaz hâlde bıraktı. Ayıklamaya kalktığımda aç bıraktı. Ayıklarken ilk ele gelen sen oldun. Senden çok ayrı bir zamanda ben oldum. Arkana bakabilseydin ey ruh beni görürdün. Ama giderken ruhtan bir teselli esirgenir, seni sonra sevecekler denmez, gök gücenik ve mahzun bakış sever.

Yüksek ruh yüksek acıya ihtiyaç duyar, onu arar o kadarı yüzeyde ama yüksek acı nerde bulunur, acının bile yüksekliği aslında ne nadir ve pahalı, o da insan seçiyor, haklı, hem de ne haklı. Kibri, marazı, mazbut veya azgın ahmaklıkları,

yok'a üzölmeyi, kıyası, kendine acımayı, ele geçiremediğini düşünmeyi... sıyırırsan yüksek acı nerededir? İnsan iyileşirse derdin de, yani kendinin de daha uzağına mı düşer, efsüs ki şifa hastalığın dibinde midir?

Acının seçmediğı ve yüceltmediğı insan, yüksek acının konmadığı bu dikenli hurma ağacı, herkes kadar gören bu göz ve mi bemol diminue'yi ayırt ile seçkin olduğunu zanneden bu zavallı kulak neyi duyup neye eğilecek? Hangi ses-ten ürperip hangisinde teselli ile konuşuyorum zannedecek? Bir hurma ile doyanın karşısında, suyun başka başka tatlarını ayırt edenlerin arkasında, çiçeğı daha açmadan koklayanların gölgesinde yaşamak zor. Bunlar olmuş mu hayal mi, olasılık mı, yalanı gerçeğinden kıymetli bir sözde insan anısı mı belli değil.

Ne zaman "Dert" desem önümdeki ekmek ve sırtımdaki çul gösterildi, bunlar vardysa ki vardı acıdan utanmalıydı. Bir buğday tanesine ve pamuk çiçeğine zimmetlenerek yaşadım. Buğdayın başını sallayıp duruşu bundan mıdır? Ekmeğe nân-ı aziz, sırttaki urbaya dünya elbisesi denince bu varlık öbürünün varlık mumunu söndürür dediler. Aslında bu kadarı bile demediler de söz çıplaklığında utanıp o hâle bu sözleri giydirdi. Çünkü kelimeler çıplakken ve ulu orta çıkıveriyorlarken ağızdan pek de güzel değiller, bütün o a'lar, e'ler ve sert basılan r'ler. Bütün alfabe ard arda sıralansa da had bildirmiyor aslında had'leri bî-mana bulana ve mani olmuyor gerçek hadde gelip dayanmak isteyene. E harfinin yanına bütün eeee'leri de alıp kendinden emin azarlaması ile geçti ömrüm "eee işte böyle ve yaaa hani öyleyse". Merak, hep en saf hâli ile didinen ve gerçek uğrunda kendini helâk eden, aklını da verip gidenden iyisi var mıdır diye? Ondan olabilmekti istenen ama akıl şuncağız, kâr kisve şuncağız, ama gitmiyor işte. Bir bildiğı var da mı yapıştı, akılı kaybetmek ama isteyerek ve git artık diyerek kaybetmek kazan-

maktan da zormuş. Hep önümde bu kayıp için bir küçümseme ve mani, "Sen mi delireceksin, sen mi? Hafif rahatsızlık neyine yetmiyor, anne babaya öf bile deme ama hayata arada de, o da cakan olsun. Caka yeter, ölmeye ne hacet, zaten öleceksin, yoksa istediğin cakalı bir ölüm mü?"

Kat kat evlerin, şehir dehlizlerinin üstünde gezdim toprak diye. Kulağımı yapıştırdım yere, çoğu kez taşlara arkasından baktım, dağlara yarılan yerlerinden, sulara köpürdüğü yerden, insana delirdiği yerden. Az bir akılla gönül köpürtmek, az bir duyuşla kulak kesilmek, küçük bir adımla yürüyüp geçmek yokmuş, anladım. Ne kadar paralansam kendimi paralayamadığımı anladım. İnsan, kendini bıçakladıkça daha da sığınıyor kanına ve ölmemeyi öğreniyor vaktinden önce. Hiçbir dize arkasını döndüğünde yerinde durmuyor. Beni çılgına çevirenler arkamı dönünce alay eder gibi her biri kaybolmuş, içindeki duygu sanki başkasının olmuş.

Şimdi bir koca geçmişin kıyısında her şeyin sükûta ve olmamışa devrildiği yerde ne eskilerin şevk ve neşesinde, ne kabul ve tesellisinde öyle hiçbir şeysiz ve hatta anasız baba-sız ot gibi bitmiş, bittiği gibi bitmiş, dikenini kendi elinde, şifası yanlış kurutulmaktan uçmuş, sadeliğe gömülme mecburiyetinde, coşamama, koşacak yer bulamama illetinde miskin, dünyanın şu devrinde, ülkenin şurasında, sözler sözlerin yolunu tıkarken, ama kafada bir türlü kıvılcımlanmayan bir tıkıklık ve çatlamayan bir yürek, yanmayan bir beyin, delirmeyen bir gönülle geçmişini kendime güldürmeye gelmiş gibiyim. Zıyan olmayı hak ettim, ama onu da olamıyor gibiyim. Anladım ki, hayret sadece anlamadığıma. Bazısı boşuna "Rabbim hayretimi artır," demiyor, Rabbim anlamayışımızı artır, artır, hatta taşır, bu işler ve öbürleri çünkü anlayarak olmuyor, anlamayarak da olmuyor. Hiçbir şey hiçbir türlü olmuyor. Başka türlü olmuyor. Sır sırrına kapanıyor, arayan aradığıyla kalıyor. Neyse ki böyle oluyor, insanın sırrı da ol-

masa neyi olur başka? Tanrısal esin kendisine bir mani ile karşılaşmadan serbestçe insan diye bile bile aklını köreltenler, duyduk onları, gördük de, bir gelmeyeceğin yatağını her gün yapıp her gün kaldırıyor. Hep gayrete ve yolda olmaya iltifat ediliyor, kendisine verilmeyene gayret, çalışkanlığı ile göz dolduran karıncanın, vahiyli arının mükâfatını bölüştürüyor. Neler istedin, Allah kereminden vermedi. Neler istedin bak sofranda arı ile karınca, onlardan epey irisin ama sen de az dolaşmadın zamanında. Bilerek detone olan, ayıplana yım diye ayıp işleyen ama yine de kim ve ne olduğunu söylemeyen Melâmî nerededir?

Denebilir ki bu sözü geçer akçe kılmak için “Alır ve anlarsan her şey vardır ve vardı, bu yüzden almayacaksın, anlamayacak, görmeyeceksin, Allah’ı zaten anlamıyorsun daha da anlamayacaksın ki gidince orda da dayılanacaksın, yapıp ettiğini üst üste koyacak ve karşılığını bekleyeceksin, beklerken de gözlerini dikeceksin, sana ince ayarlardan, farkına varışlardan, zihinden akışlardan kimse bahsedemeyecek bile, buna korkacaklar, göze alamayacaklar, o söylenenleri elinin tersiyle itip yarlardan atmandan “Bırak onu bunu ben temmuz sıcağında ne yaptım,” demenden ve bu hâle karşı ince şeylerin havada toza karışıp kaybolmasından korkacaklar. İnce şey, bir düşünce, mesela ince bir iz, boşuna övüldüğü fikrine kapılıp büsbütün toz olacak, artık tümünden her yerden kaybolacak. Çünkü biliyorum ki ince şeyler hep böyle böyle kayboldu. Korkulan başa gelir, insan da işte başa gelmiştir, bir kere başa gelmiştir. Sana kimi komşu verseler, mesela Zemahşeri’yi, sen gene “Olmaz,” deyip hemşerini isteyeceksin. Sen böyle oldukça kimse sana bir şey yapamayacak, ne dağlanmış kor gibi demir, ne boğazından akan gıslin, ne gök kapıları ve melek kanatları, hayır, hiçbir şey. Dünya zaten büyüleneni büyülüyor, kendi boyunu yan yana durup da ölçeni cücelerin arasına ayırıyor, “Var mı?” diyeni yok-

luğun kenarına o akan suyun uğultusuna komşu bırakıyor, hesap edince yanlıklar ve ödenmesi gerekenler ortaya dökülüyor, “Yeri mi acaba?” diye düşününce hiçbir yer kalmıyor, “Yeterli mi?” deyince az verildiği anlaşılıyor, “Sağ mıyım?” deyince sağ yan uyuşuyor, tereddüt tereddütte netliğe, şüphe şüpheden emin olmaya varıyor. Şimdi biraz da ahret mi kazınsın? Cennet ve cehennem, ukba boydan boya boşken dünyaya tepeden bakıp “Yazıklar olsun sana” demekle belki de olmuyor, oralar da bunlarla, bu ahali ile dolunca bakalım ne denecek, elini beline koyan gelip “Eee hadi!” deyince, hardal tanesini tartan ince teraziye lök gibi işlerini yükleyince havayı suyu kapıp başka hangi gezegene gidilecek? Anlamak, bir bakışın içine, kendine kendi bakışınla girmek bu mu? Suçları bulup bulup kendini hapse, hem de süresiz atmak bu mu? Dünya cehennemi bu mu? Tartılı doğup eder bilmemek bu mu? İnsan kendine sürütülen mi? Saflığı, doğruyu söylemekle felah bulacağı zannı mı? Doğruyu söylemek de adil ve gözü yaşarabilen bir hâkim azad etsin, hatta kitap ve menkıbelerdeki gibi kendine dost, yakîn etsin diye umup her dediği ile ceza süresini artırmak, itirafla beğenileceğini sanmak, kâinatı şair, gerçeği dili var sanmak mı? Allah anlamanın cezasını mı vermiş ve insandan anlamasını istediği de bu muymuş?

İnsan, mucizelere tapan, gözleri parlamak ve takip etmek için sade uçanı arayan, kendinden bir lütuf istenince de “Onlar istidraçtır, yürüyorum ya bundan âlâ mucize mi olur?” diyen ve aniden sadeleşen, lâ diyen illâ diyemeyendir, bilinir. Zorluğa başkasında hayran, kolaylık koynunda yatandır, bilinir. Aslında gizlice her şey bilinir, bilinir de başkası umulur, bilinenden başka olunacağı umulur. Gelmiş geçmiş herkesten biri olunduğu ve başka da olunamayacağına, bilinen tekrarların insan ve nesil tekrarlarının dün yani

yirmi altı sene önce şu eski vapurun aynı koltuğunda senin yerine yolculuk eden üstelik daha umutlu olanın da umutsuzluk yurduna düşmesi ile varılır. Yeniyiz zannedende yeniye hiç yer yok, insan eski bir tekrar, eski bir ezber. İşte en son 19., 20. asır da geçti çığlık feryat. Mutsuz, menhus. Sisler, sağanak hâlinde izlenimler ve onların insanın üstünden durmayıp kayması ile bir görünüp bir kaybolması ile geçti. İstıraplı müzikler ve sezip anlamayış ağrısı ile geçti, anladığını ertesi gün hatırlayamamakla geçti, hatırladığının üzerinde duramamakla geçti, sulara bakıp bakıp Hisar Tepesi'nden bir zerre eksiltememekle geçti, kış zor geçti, yaz narin ama tozlu, aryalar her zamankinden yakarışlı, Tanrı daha mesafede, insanın ayağı daha yerde geçti. Şiirler kanat taktı, korkulana yaklaştı da geçti, okunan çoğu zaman başkasının gözlüğü takılarak okunandı o da geçti. Zorluk kolaylık ayrımına hemen hiç varılmadan zor seyahatlere seyahat, zor işlere iş, zor hâllere dünya, zor hastalıklara kader diyerek geçti. Her canlıya insan dendi, sayı böyle sayıldı, hesap baştan yanlıştı. Bir sürü kaza oldu, kazaen yaşanıp kazaen öldü, kaderine değen kim oldu? Umut ondadır.

Hani duyulur, derler ki insanın elindeki en büyük güç zengine, sermaye sahibine, mal satana, elindekini tercihe şayan gösterene, bunsuz eksik ve cılızsın... diyene şöyle bir bakıp "Yok, istemem, ihtiyacım yok," demektir. Böyle der aklı erenler, işte o vakit en lüks ve edinilmek için çırpınılan şey pula döner sen müstağni durursan, "İstemem arabanı, hilelerini, zarlarını, kaşe palto, flanel pantolonlarını, bonfilelerini, şaraplarını..." dersen işte o andan itibaren zengin ve hükmedici ve hâkim sensin, bırak çırpınmayı, az sesini kes ve başını çevir, bir gün yapamadın, sen yapsan yetmiş beş bin kişi senin çıkmadığın tabureye çıktı, bıraktığın çatalı aldı, feragatle aç kalınan ile karnını doyurdu, evet böyle oldu. Bir

“hayır”ınla dize getireceğin, diz üstü yürüteceğin şeyler için dünya kâinatta asılı kaldı, herkes aynı yöne dönünce aşağı yuvarlanmadı. Hareketsizlik, kıpırtısızlık bir anda kâinatın derk-i esfelini bulduracaktı. Dünya da ekonomi gibi arsızlık üstüne ve buna sebep dönüyor. Dur da, biraz isteme de, kazıma da elinle ayağınla, yerleşsin artık bu koca yuvarlak da kendi çukuruna. Belki bıktı o da. Elinle çevirir gibi bir küçük kürre-i arzı, her sabah başka bir hevesin ve uzun emelinle el attın yine “Hadi dön bakalım,” diye ve seninle beraber milyarlar da, sen yatınca kalkan, geceye varınca gündüze taze uzananlar da bu sonsuz vardiyada bir an boş bırakmadı. Hiç kıpırtısız ve soluksuz, istenmeden bırakmadılar dünyayı ki baş aşağı insin. Bir helva kazanı gibi elden ele değişen tahta kaşığıyla aman vermeden yaşıyorum zannedip onu yaşattın. Görüyorum işte, gözümün önünde ve utanarak diyorum ki, dünyanın da ayıbını malı örtüyor.

İnsan elbet bir yandan da anlamadığını hikmetli sayar ama bu anlamayışın hem cinsi hem sınırı var. Yani ahali Kant’ı anlamayışı rütbelendirmez ama temsil kendilerine hakaret eden bazı adamların aslında onları hem sevip hem de müsfik ama sert bir baba gibi uykuda sevip gündüz değneği salladığını düşünür. Fikrinde de kararlıdır. Bir de anlaşılmadığını söyleyen adamı anlamak için sıraya girer. Dünyanın, düşüncenin her yeri ve her şeyinde olmadık bir insan bir an olmadık bir kümeye girer, ordan çıkar tâ nerelere iner, sonra birden başka bir yere tırmanır. İyiyi tanımaz, iyiye rast gelir, iyi bir âna, insanın iyi bir parçasına, o an görebileceği bir manzaraya, ona o vakit isabet edebilecek bir izlenime rast gelir. İyilik şu çeşmenin oradaki akıp duran su değildir, hep ve aynı yerde ve cömert değildir. İyilik sabit değildir, iman sabit değildir, kalp açığa ve duruşa göre ışığa ve akışa göre bir parlak bir lekeli görünür, sabit değildir, insan bir değil çoktur, o da sebze gibi doğrayan pişiren ele göre bir tat ve-

rir sabit değildir, her şey bir kerelik ama tuhaftır insan süresiz tekrardadır. Kalbi iner çıkar, göğsü genişler daralır ama bütün bunlara sabit tepkiler ve cevaplar verebilmeyi ve şaşalamamayı yetiştirme ve kişilik addeder. Kalbini her gün dinlemeyi ve yününü baştan eğirmeyi eli boş görüneceğinden ve bu çok az işine bakıp vahlanacağından göze alamaz, günü, sözü, tavrı, işi, duyguyu, tepkiyi... biriktirir. Hazır kullanır, kendini bir kere, tam da bilemeden, yarım dahi bilemeden hazırlar ve ömür boyu kullanır. Eksiklerini bilir de yok'u var gibi davranır. Büyük şeyleri görmezden gelmeye, onu onları bir ayıptan yüz çevirir gibi en derin verâ ile kendinden uzağa atmaya memurdur. Çünkü insan hesaptadır her an hesaptadır, büyük kafalara ruhlara dahi evliya demesi methetmek için değil onları kendi bulunduğu kümeden çıkarıp ortalığı yükseltmemek içindir. Onları hemen ayrı bir yere istifler, kendi gibileri karşısına dizer. Kendine tüm süfliliğine rağmen itimadı bundandır. Bu yüzden Allah'tan korkmaz, gizlice de korkmaz ama korkmayışını ulu orta açık etmez. Çünkü Allah'ın ne yarattığını bilir, kendisini beğenmezse beğenecek pek de bir şey olmadığını bilir, cennetin ona kapılarını açmazsa boş kalacağını bilir. Hangi dükkânı nasıl batıracağını, kimin malını sakata çıkaracağını, sokakta sattıracağını, hangi kadını neyle perişan edeceğini bildiği gibi öbür tarafı da kendine mecbur edeceğini bilir. "İnsan," der, "Neticede insan, işte şu işte bu, bir sen bir de ben, zavallı cennet, yeşerip duruyor, suları kapasalar bari boşa akıyor". İnsan bu yüzden büyük, bu yüzden önemli, ondan kurtulmak imkânsız olduğundan kıymetli, cehenneme bile yollasan geri dönüşümden geri geliyor, yanıp kavrulsa da geri yine o geliyor, eh bu hâlle insan meleği de küçümser cini de şeytani da. "Kendini bilen rabbini bilir," demişler, tam da buna sebep insan rabbini de kendi gibi biliyor. İnsan, çünkü insan aslında kendini biliyor ve Rabbim de benim gibi diyor. Be-

nim gibi bir rab'den rab beni korusun. Ah ibadete asılan sayıyı ve günleri lehine bir hesaba devirecek tanrı beklemede, ince insan daha ince bir tanrı beklemede, mühendisler elektrikli, şairler va'z eden tanrı beklemede. Ah Allah da bunları mı beklemede, nasıl, nerde?

Cehennem yâranı ile cennet ehlinin arasında bazen sade bir tebessüm var. Hafifçe tebessüm eder, insanın en büyük şansı der, bu kadar kusurlu ve rezil olmasıdır. Niye korkmalı o zaman hilkat sefil, kader cüce, insan kum zerresi ise, kum niye korksun ki dağlar korksun, koca buzlarıyla dünyanın başı şişmiş de ağrıyormuş gibi binyıllardır tepesinde buz torbası gibi duran sarhoş kuzey kutbu korksun, buzullar korksun, Antarktika'nın ödü kopsun madem insan bir şey değil, bir midesi, iki çolpa eli, bir de iş görmeyen alınsa da zarar etmeyen safra kesesi var, yakın gözlüğü ve termoforu ile battaniyesi ve En'am cüzü ile insan nereye kadar korksun ki. Niye korksun, sen kork bekçi karınca, sen kork nefsi alınmış melek, sen kork. Değil mi ki zalimden korkulur.

Büyük eski filozoflar diyorlar ki, hayat ve insan basittir, kurallar basittir, aramızda âdemler boyu uzaklıklar yoktur, yerçekimi gibi bir de gökçekimi vardır, insan basit yaşamayı kibirli ve ahmak olduğundan kendine yediremez, buna sebep her haltı yer, ama yemesi gerekenleri de bırakır, yeni gelen de yemez, gerçek kıtlık da bu yüzden olmaz, kıyamet de bu yüzden bir türlü kopmaz. Yoksa dünyadan tüm güneş sistemlerinde bıkmayan, yaka silkmeyen kalmadı, artık gökte yıldız bile yok, eleğimsağma denen gökkuşağının altından kadın geçen erkek olacak denirdi eskiden, şimdi bütün üst geçitler aynı işi görüyor ama işte biri sürünür, çare arar, biri yakar, biri fide diker, biri öldürür, biri açık kalp ameliyatı yapar, biri açık büfeden doğrulmaz öbürü üç ayları, Savm-ı Davud'u tutar, Ya Latif esmasına mezun olur, yani

gerçekten de gayretkeşler yüzünden kıyamet kopmaz. Nasıl fedakâr babalar yüzünden üç tane eşek kadar uğursuz ve hayırsız evlada yine de bir daire bir dükkân kalıyorsa, üç yiyeni bir yemeyen yine yaşıtıyorsa, yani dünyaya durmadan kan, plazma, ağır kesici veriliyor, yüksek lavman yapıp amonyağı dışarı atılıyor ama şifa yok hasta yine hasta, dünya yine can çekişiyor, yaşam devam ediyor. Bir şey yüzlerceyi kurtarıyor, elma baharı pembe yanaklarıyla şöyle en sıradan ama gençliğinin tazeliği ile bir genç kız gibi yine de göz alıyor, kimsenin beğenmediği sert mizaçlı kadına kediler en parlak gözleri ile kırpışarak ve kuyruk köklerini titreterek bakıyorlar. Hâlbuki bir el çekse o kadın, Kadıköy'deki kedilerden yüzü birden telef olur, öbür kadın biraz az sulası bahçeyi, sararan yaprakları hep böyle toplaması, zırıl olsa sardunya-lar, yuka ağacı bile çiçek açıyor elinde ve akşamları o leylak-sı muhteşem kokusunu veriyor dünyaya, biraz kan sızarken merdivenlerden bir arap sabunu kokusu geliyor çok geçmeden, yoğurtlar bozulsa kefir çıkıyor, et pahalansa mercimek baş veriyor, meyve az olsa o sene öğreniliyor ki bir mandalina insanın ağızına da gözüne de çok geliyor, fakirlik artarken mutluluk da artıyor umut da, ahlâk da iyileşiyor, kış kapıyı mandalından çekince duvar diplerindeki süsen hâlâ yemyeşil sıcak topraktaki soğanını saklayarak karı karşılıyor, sümbül hazır, menekşe o narin menekşe karın altında bin bir menevişle kaşlı gözlü, yere hem uzak hem yakın, alnı sarı, çenesi mavi, yanaklar erguvânî gülümsüyor, evi yaksa otopark çetesi gülhatmi çiçeği fırlıyor yangın yerinden, belki de bu yüzden o yoksul kadının elinden en gümrâh çiçekler teneke saksılarda yetişiyor, sokak kedileri en güzel ve sokak köpekleri sahiplilere göre ne zarif, ne vakarlı, ne sahici ve fedakâr boylu boyunca yatarken yağmurda şikâyetsiz, ne icat edilirse edilsin en güzel koku fırınlardan geliyor ve yeşil otlardan, gardenyalar katırtırnaklarına sadaka bile olamı-

yor uzaktan, hangi acı çekilirse çekilsin anneye ağlanıyor en çok, yani karıştırmakla benim zalim kardeşlerim sadece biraz kafa karışıyor, mısır ekmeğine ve süte, koyun peynirine ve o kaval sesine, yaylalardaki arı vızıltısına ve çakan şimşeye bir şey olmuyor, süte, arıya, kaval sesine imrenmek kalıyor geriye.

Ne yapabilirim, bedenimi bırakıp ruhumu alıp götürürlerken ses çıkaramadan her şeyimi nasıl verebilirim? Geleni eli boş nasıl gönderebilirim, benden bir şey almaya ve götürmeye geleni nasıl utandırabilirim? Her melek hep haklı mıdır, Azrail hiçbir kendine, bir canını aldığına bakıp da insanın iyisinin dediği gibi “Taş olsaydım,” demez mi? İşte yedin kavurganı, çayın da yeni bitmiş, iki salak oğlun bir de sessiz kızın oldu, karın itaatkâr ama tam nefesine göre değildi elbet, evin bak yirmi beş sene sonra doğalgaza kavuştu, hep aynı fırının ekmeğini yedin, hep dünyanın aynı masallarını dinledin, sen de herkes gibi ezber ettiğini anladım ve inandım zannettin, bir bilineni başkasından az evvel söylediğin an bilenler arasına katıldın, “Hayat zor zor,” derlerken, sen de der ve diyenlerin korosuna eşlik ederken aslında neyi kastettiklerini pek de bilemedin, ya diş ağrısı ya kendindeki bazı güçsüzlüklere vehmettin, korku ve üfleriz hep galip geldi. Gün güne eklendi, birkaç ay sonra kış, erbain girdi, kırk gün, sonra hamsin; “Bu mart daha mart değil eski marta daha var...” sıralı güftelere lezzetsiz bir Dügâh ile katılırken hafif bir iç sıkıntısı içini ezmedi değil, ama olur da o sene zemheri gelmedi miydi, ayva bol olmadı mıydı, nisan yağmurları coşmadı mıydı korkmadın, dünyanın ezberi bozuldu zannetmedin değil. Bu ezber yaşama, herkesin ezberini sırası gelince tekrarlaması, bunları önceden keşfedenin yaşam bilgeliği tacına kavuşması fena da değildi. Evet, sıra kimde, kızılçam, at kozalaklarını, 60 senen doldu kuru bakalım, ak leylek hadi va-

kit tamam 35 enlem güney 42 derece Mısır rotası hadi yola revan bakalım, kanadını fazla germe, hah işte öyle. O olmaz, olur mu, şimşir güneşte kurur mu? Şu kolesterol, bu şeker, taş seker ecel sekmez, işte geldi alzheimer, eee ömrüm uzun olsun dersen o da var ama yalnız başına değil yanında seri demans var, az da böyle yaşa madem doyamadın bala kaymağa, yeni mezar yerleri de yapıyor belediye, hep birbirimizdeniz nasılsa değil mi, koy güzelce üst üste, ama Fatiha okuyacakken söyle gene de alttakine mi, üsttekine mi. Ekmekler küçüldü, pideler, nerde o ince uzun pideler, var Fatih'te Saraçhane'de falan ama kim gidecek, boş ver zaten gelen birazdan gelecek. Ne yaptık biz sahi burda bunca vakit, dört mevsim, oğul uşak, bez tarak? Ne yapacaksın bir düzen var, ilahî düzen, yaprak düşüyor, güzelim kuşlar huzurda el pençe bekliyor, insan kendisi tokken başkalarının da hep bir şekilde doyurulduğunu sanıyor, yemiştir bir şey diyor, doymuştur, içmiştir, içmez olur mu, yoksa ölür diyor, ama ertesi gün ölü mü diri mi bakmıyor. Aslan elleri önde eceli arkasında yatmış yarı aç ama heybetli, oğlan beş bin yıl evvelin hatalarını yapıyor, ama aklına derslerde de okusa, kitaplarda da kavuşamıyor, o da anlaşılın geçiyor, kız üç bin sene öncenin heveslerinde, senin kıza bak dirilse bir Asurlu gülecek, ey Mezopotamya, eski krallık, asma bahçeleri, kuleler, yenisi ve iyisi yapılamazken bunca yıkılmak niye?

Mazot pahalı, doğalgaz evi ısıtsa da içi ısıtmıyor, Azrail fıldır fıldır dolaşüyor, bu çalışkanlığıyla acaba yukarı çıkınca çok takdir mi topluyor? Gelecekmiş, gelsin ev süpürüldü, çay hazır, halıların saçakları yıkandı, kirli dolabı boş, beyaz peynir var dolapta ve ayva reçeli, herkes sıkıldı, belli bir göz yaşısı var dökülecek o da hazır, ne sular, ne yeşertir, ama çaresizliği sulamaya daha doğrusu öldürmemeye yeter. Yine az bir şey kâfi. Her şey ölür, bir çaresizlik sağ ve bir damla göz yaşısı da yeter ona. Fazlası kimseden sorulmaz, fazla acı, faz-

la gayret, fazla çaresizlik... bunca düzende israfa girer. Yeter, yeter. Bastığın yer gözmüş, Hayyam öyle diyor, ama göz gözü görmüyor. Göz, bastığı yerdeki gözü bile görmüyor.

Belki M.Ö. 750'de yaşasaydın saatli maarif takviminin arkasında senin bir sözün yazacaktı: "Elma baharını görünce önünü açma daha yaza var." Bir düzeni keşfetmek seni de bilge yapacaktı, düzeni istemeyenleri asî ve nankör yaptığı gibi. Ah nankör, yerin patatesini turpunu şalgamını ye ye sonra da az değil mi, yerken iyi mezara girerken, bayırturpu da seni yerken kötü değil mi, ah vahşi, ah Samanyolu kalıntısı, ah kanatlı deve, iyi ki öğrendin ışık kirliliğini ve cam giydirme binaların yağmur engellediğini kungure-i âlemden söyler gibi söyledin. Ahsen-i takvim sen misin? İnanılmaz kıvamına öylece aksan da, acaba hangi aralıkta, nerde ne vakit böyle cıvıttın, kıvam nedir, ölçü nedir âlemi de şaşırttın? (Bunu kafiyesiz hakikate yüz vermeyenler için söyledim.) Ne kolay bilgeliği de serseriliği de dünyanın. Geçip gidiyor-sun ne tuhaf söylemesi bile, adım kalsın dersen evet, adım anılacak hem de bir sürü serseri ile. Yorumu kavuşmak için sona ihtiyaç var. Sona gelince de yorumun artık gereği yok. Bütün dert başta ve ortada olanın, nerede olduğunu da bilmeyenin konuşmalarından çıkıyor. Çıkıyor ama doğmuyor.

Kim ister ki öyküsü yeni baştan başlasın, yeni bir karmaşa ile? Af değil, son istenir rahmet değil, tümünden esirgenme isteyenin istediği gibi. Ağaç olsan, ağaçkakan deler, deler de her deliğe bir meşe palamudu sıkıştırır kış için. Ot olsan belki bir kayanın dibinde fıskırmış, mor çiçekli, gelir de bir çekirge faresi koparır toplar yığar kendi ağırlığının kırk katı kadarını topladığı erzak ambarına, fırlar yenisi için de. Olmaz demeyin gördüm bir belgeselde, dünya işte. Bir otu bile kendiliğinden kurumaya bırakmaz esfelin dibinde. Rahmet denilen, nimet denilen "Beni kim yiyecek" demenin tercümesi belki de.

Yaralı martıyı gördüm geçende, anlayınca birkaç karga gelip gagalamaya başladılar, martı dört döndü havuzun içinde, sesi göğü yırttı ama gök vakarlı ses etmedi ve duymazdan geldi yine. Kural bu öyle ya, ömür var, öyle ya, doymak var, öyle ya. Böyle acıklı sesler ve gözler vermeyeydin bari değil mi? Bir de tabiata hayran olanlar var. Herhâlde tabiata hayran olmak için sapık olmak lâzım. Bunlara bakıp da ne güzel demek için.

Herkes bilir, koskoca atın eşeğin ırzında gözü var.

Sonra da sorarlar, katır niye var da niye var?

Anan var, baban var

Daha kim bilir neler var.

İlk öğrenen, acele eden, önce bitirince çıkıp gideceğim zannedenler vardır

Ah, öne geçme nedir hâlbuki

Öne geçme arkadan gelen herkesi bekleme demektir.

Önceden öğrenme nedir hâlbuki

Öğrendiğinle yirmi, otuz sene ya da vedaya dek baş başa yapayalnız kalma demektir.

Başka herkesin öğrenmesini bekleme, buna sabretme

Ve her yeni öğrenenin öğrendiğini iştahla ve

İlk keşşaf hâliyle anlatmasını dinleme demektir.

İçinde dura dura otuz sene, belki üç otuz sene öncenin fenalığını yeni öğrenen

Ve bu süre zarfında sen dâhil herkesi suçlayanın da yanına gelmesini ve tüm bunları dünün hikâyesi gibi anlatmasını dinleme demektir

Ona bile “Evet, doğru söylüyorsun,” demektir.

Bütün eğriliklerin birer birer ikişer üçer gözünün önünde yapılması

Her biri ile de yaralanma ve bir nazeninini ziyanını görme demektir.

“Yaşıyor olma” iştahlarına

Ve kurulup yeniden devrilen sofralarına çarpmadan durma gayreti demektir.

Dünyanın geriden gelenleri

Ağır aksak her şeye kanıp eğleşerek torbalarımı doldurarak gelenleri

Sizi de bir bekleyen var

Sizi değilse de treni bekleyen var

Bir devir bütün ile mazruf

Efsüs ki burda kimseye özel tarife yok

Acele eden tamam diyen diğerlerini beklerim diyene dönüşüyor

Geldiğinizde

Bin yıldır bekleyene bir de bakışınız var, eskiden bekleyeni bayat

Yeni gelişinizi tazedem sayışınız var.

Tarif edilemeyen, gösterilemeden ağrıyan bir yer var, işte ondan var

Gecikmeyi ve anlamamayı çünkü anlamak istemeyerek daha yiyecekleri

Deneyip göreceklere olmayı dünyanın aslı sayanlar var.

Herkes ölmeden ölmüyor

Herkes anlamadan yeni soruya geçilmiyor

Herkes tamam demeden tamam olunmuyor

İlk soru o yüzden hâlâ havada

Hâlâ ilk şüphe ile yaşanıyor

İlk aldaniş hâlâ taze

Peygamber dünkü adam

Platon babam

Dünya buna sebep hep sözde taze ve arzulanan

Her yanlış yeni bir doğru,

Her ahmak hâlâ bir umut

Yarın önde sanılan

Her şeyin bir kalkış vakti var
Eller dolu, diller dolu ama
Sizi güneşin altında üzülererek ve kuruyarak bekleyenler var
Bir de cehennem var
Daha kim bilir neler var.

İşte sen de geçen hafta yeni yerine yerleştin, yedinde mevlit okutuldu, kadınlar normalde başlarının açık olduğunu açık etmek için şöyle bir usulen başlarına bir şey attılar. Biri hemen “Kitapta göğüslerinin üzerine örtülerini atsınlar yazıyor zaten,” deyiverdi. Çok istense de bu bölge ve usul bak hâlâ keşfedilemedi. İran’a gidip gelenler “Oraların kadınlarını bari örnek alalım, bizimkiler gibi guguruk değil-ler,” deseler de bak onlar da yerlere oturmuş bakla çorbası içiyor sağa sola işmâr ediyorlar, geniş rahat oturup din ile de işte idare ediyorlar. Kayyum elinde değneği caminin avlusunda olmaması gerekenleri kovalıyor, safranlı pilav tabaklardan taşıyor, dünyaya oradan doğrultulmuş ahret aynası biraz buğulu ve kırık da olsa işte olacağı gösteriyor, “Bunlar ne ki, bunlar daha azı,” diyor.

Bak senin son veda ile ayrıldığın binada kahkahalar çınıyor yine, daha kaç gün oldu, Rilke’nin üstüne kimler düğün dernek yapmadı ki, Nietzsche’nin arkasından bir tek o at huysuzlandı, kalp krizi ölüyü aldı, aldığı yeri eliyle şöyle bir düzeltti. Geç otur bak camdan badem ağacı çiçek açmış, toprak uyanıyor, acaba görüyor musun, sen de görüyor musun, badem baharını görüyor, dalların arasında geziyor musun, uyanıyor mu acaba, senin de mi kemiklerin öyle yan yana getirilecek, hâlâ ve tekrardan yaşama hem de ebedî yaşama arzusu mu duyuyorsun, bak ıslak toprak kokusu havada, duvarda yosun, Tunusbağı civarında yatıyor sarhoş Nedim, evin eski kedisi bile gitti, havada mı asılı her şey, ses ve musiki asılı olsa ve günü gelmiş başka bir kulak ona uzan-

sa, ıstırap nerde acaba, hep dallarda gözüm, hep dallarda ve durgun sularda, şarkılar söylendi, ölmeyecekmiş gibi, sarıldığında sımsıkı bir ebediyetsizlik hissettin en korkulu anda ve mutluluk başkasının gibi göründü sana öyleydi de ondan mı, seninki bile başkasının başkasınınki yine başkasının tâ sahipsizleşene kadar, mutluluk bile kimsesiz ve ebediyetsiz kaldı burada. Alt katında evin eşyalar bana öyle bakıyorlar ki öyle bakamadan duruyorlar ki ben hâlâ nasıl yaşıyorum bilmem, kendimi dışarı dar atıyorum, kesik bir rüzgâr kuru bir yaprak peşimden tıkırdayarak geliyor, geliyor da geliyor. Mavi su, serin pürüzlü deniz, uğultulu motor sesleri, hakikat ile hayal arasındaki o incecik tüldeyim. Yani hayattayım. Bir elim sözde kendi yakamda ama elimden de azadeyim.

Öldüğünde, sen de öldüğünde biraz paran varsa hastanede epeyce yoğun bakımda kalacak, ecel sündürmesine katılacaksın, doktorlar sükût edecek, hemşireler günde üç ke-re gelip gerekenleri verecekler, sorular cevaba devrilmeyecek, ikinci üstü odaya ayran ve bir adet mandalina gelecek, buna kuşluk diyecekler, o mandalınanın hep bir talibi olacak, son gecende odana birkaç cihaz ilave gelecek, “Tedbir” denecek buna da ve kaşla göz arasında son nefesi verdiği yanındaki bir feryat edecek, sağa sola telefonlar edilecek, haberi veren vakur ve sakin konuşmaya çalışacak, sabahın ilk ışıklarında cesedin henüz soğumuşken ayaklarının ucundan bağlanacaksın, çenen de, bakanlar, “Mutlu gibi değil mi, kurtuldu, kurtuldu dünya meşakkatinden, bu geceyi atlatsın yarın ferahta, biz kendimize bakalım,” diyecekler. Yüreklinin biri morga indiğinde teşhis için yanın sıra gelip “Evet, bu o,” diyecek, o olacaksın. Hemşire nüfus cüzdanını isteyecek, ölü kaydı için imzalar atılacak, göbek adının baş harfi hiç işe yaramasa da orada saksıdaki çiçeğin kenarından baş vermiş sivri yabancı bir ot gibi İ. diyecek, tarihler ay gün

her şey katılaşacak. Öğleye mi kaldıralım ikindiye mi telaşı uzak akrabayı saracak, “Bekletmeye gelmez,” diyecek sabırsız ve kendi hayatına bir ayak evvel dönmek isteyenler, “Yarma kalmasın”. Bir ihtiyar duyduğunu anlatacak: “Ölü cehennem yâranından değilse beni boş yere bekletiyorsunuz diye bekletenlere kızarmış, cehennemlikse bak bir gün bile duramadılar görüyor musun, diye gene celallenirmiş, öyle anlatıyorlar,” diye ayak divanından bir kabir çekmesi sunuverecek. Hastanenin bahçesinde, erken saat gözleri yakacak, daha demini almamış çay acı tadıyla buracak, tost makinesine arada bakılacak, ilk kim ısmarlarsa arkası gelecek, ama ağır iştahsız yenecek, mezarlık fiyatlarından haberler gelmeye başlayacak yavaştan, “Vallahi her şey çok pahalalmış, uzak olsun, oralar da hem sakin hem ilerde değeri gelecekmiş”. Bir yandan odada kalan bir şey olmasın diye birisi yukarı gönderilmiş, birkaç pet şişe su yan odadakine verilmiş, kâğıt havlu da, iki muz, bir paket şeftali suyu ağız kontrol edilip çantaya atılmış, dolapta iki sütlü tatlı, plastik çatal bıçak, katta dolaşan hasta bakıcı genç çocuklara “Gel al, dua et ama,” diyerek verilmiş.

Ölmeye de korkuyorum gerçi, ikindi vakti beni yeni yapılan camiye benzemez, havraya benzemez yerlerden birinden kaldıracaklar diye, tabutumun üstünde parlayan ikindi güneşi neşesinden hiç feragat etmeyecek diye, gelenler “Oh neyse ki hava güzel sonra da şuraya gideriz,” diyecekler diye, başıma geçen imam mevtanın ismini yan gözle tabutun yanından okuyup hiç kullanmadığım göbek adımı söyleyecek, ahali de bu kim diye birbirine bakınacak diye, gelenlerden illâ ki birisi ölüm sebebim ile ilgili konuşulurken “Eee dedeliğin sonu ebelik, ebeliğin sonu i.....” diyecek diye, imam “Bu kardeşimiz de...” diye bir elinde anfi öbür elinde mikrofon beyaz cübbesine de toprak sıçramasın diye sa-

ğa sola sekecek diye, konuşurken ahalinin meşrebini sezip o tarafa uygun bir şeyler serpeleyerek yaşayanları ferahlatacak diye, ahalinin görev icabı oraya geldiğini ölünün gerçekte ya bir sahibinin olduğunu, onun da mecal etmez olduğunu, diğerlerinin ibreti hızlıca alıp gidecek yol kenarına bayat bir ekmek gibi bırakıvereceklerden olduğunu anlayınca sesindeki kalınlıktan da örneklerdeki vasilikten de çarçabuk vazgeçip duaya başlayacak diye, “Rabbena atina fid-dünya haseneten” derken alt tarafta yeni yapılan mezarlarda çalışan birkaç işçinin kalın avaze sesleri araya girecek diye, “Ve fil-ahireti hasaneten”, kanlı canlı bir türkü hayatla “Ve kına azabennar” hayatın ıvır zıvırıyla dolmuş, “Birahmetike ya erhamerrahimin” ıvır zıvır nasıl tatlı, şu kısa sûre nasıl uzun, “Birahmetike ya erhamerrahimin”. Yaa gene biri gitmiş, her şey kendi kıvamında, “Birahmetike ya erhamerrahimin”.

Ölmekten korkuyorum, tavuklu pilavlardan, helvalardan, su böreklerinden, bu ölü menülerinden korkuyorum.

– Yiyin ayol kim yiyecek bunca şeyi, paket yapayım da çoluğa çocuğa götürürsün.

– Ölmüşlerinin canına değsin.

– Oooh canımıza değsin.

Başkalarını kandıracak vasıflara sahip olmanın yolunun miskinlikten, ahlâksızlıktan kurtulmak değil bunlarda derin ve tevazulu bir derinliğe dalmak olduğunu bilecek idrakte hep oldum. Dünyanın kalanına kendini dinletenlerin söyleyecek daha güçlü sözleri olanlar, anlatacakları ve hatta üslupları olanlar olmadığını, insanın ancak bir kendi gibinin ipi ile kuyulara indiğini de gördüm ve bildim. Dünya da bunun üstüne mi tükendi, eh biraz da öyle galiba. Tükenmedi ise de, hani insan danışıklı dövüş aldım verdimlerden usandırıyor ya, dünya da bu yüzden usandırıyor galiba, çok toy olmayınca gerçekten çekilmiyor. Bu kadar yuvarlaklık çekil-

miyor. İnsan burada, yani yeryüzünde sivri bir şeyini koyacak yer bulamıyor. Hep elinde taşıyacaksın, mızraklı bir il-mihal ya da kargılı bir savaşçı gibi dolaşacaksın, bu rütbe ve sıfatlarda hiç gözün yokken hem de. Yok yere adın çıkacak, dünya adamın adını çıkaracak, yuvarlanmadığın an adın çıkacak, çıkacak da o kadar boş yere çıkacak ki öyle de kaybolacak, bu gönülsüz rekabet, bu yenme yenilme bir de meydana taşınacak. Kendini koyacak yer bulamayanın adı savaşçıya çıkacak. Beni vursunlar diye gezenin adı katile çıkacak. Oturan ve oturanlarla beraber olmayı mücadele sayanın adı da mücahit olacak ve o adından memnun olacak, çok memnuniyetten bazen t harfi d olacak, d harfi de işte böyle rezil olacak, t azcık soluklanacak.

Bir vakit, içinde hareket ettiğim ve kendimden sorumlu, yaptıklarımın hep suçlu sayıldığım bir vakit bir akli eren efendi bana “Gayret gayret diyorlar amma, Allah kısmet et-medikten sonra gayretin anasını satayım,” demişti. Ama “Gayret ettim de nefes yetiremedim,” denecek, bu suretle seni yenenlerin lokmasını boğazına dizemeyeceksin, başkalarını yenilginle, kısmetsizliğinle rahatsız etmeyeceksin. Şikâyeti kimse sevmiyor, rıza da rıza diyor, şükür de şükür diyor, ama bunu diyen hep elinin tersiyle bir yandan ağzını siliyor. Açın şükrü için gözlerine bakmak lâzım, dediğini kabul lâzım. Gel gözlere bak, rıza var mı, yok. Söze bazen ne kolay inanılıyor. Ah isteyince inanmak ne kolay değil mi?

Derdin olmasa peki ne yapacaksın mesela? Yanaklarından kan damlasa, sırtın sıırım, karnın düz, dişlerin sağlam peki ne yapacaksın? En ahmak gelip yesin diye bekleyecek, arada yandan ayakkabının dikişinin güzelliğine, saçının sağa yatışındaki şakule, dudağındaki hoş kıvrıma kıvranarak bakacaksın, bakacaksın da maazallah kendine sulanacaksın, bir sapıklığın o kaldıydı zaten onu da gitmeden tamam edeceksin ve boş bahçede seyredilmek için avaz avaz bağırarak ta-

vus kuşuna dönecek bir sağa bir sola beyhude terek çevireceksin.

Akıl ermiyor, üstelik aklın da ermeyeni makbul. İnsanın tek makbul yeri çalışmayan ve “Neyse, bunlar bize göre değil,” dediği yeri. Terazi bozuk, hafiflik ağır basıyor. Gerçeği ağır diye o tünellerin yanından geçerken gördüğümüz koca kayaların yanına kaldırmışlar. Kırk yılda bir olur da yuvarlansın diye. Bu yüzden belki de dünyada gerçeğe facia muamelesi yapılıyor, yuvarlanan bir taş, bir kaya, taşan köpüren bir akarsu, güllabıcısını kesen bir deli. Anlaşılan bir şey vermeden gerçek olunmuyor, aklını bırakıp gitmeden yol bulunmuyor, yol ararken söyleyebilecekler uzun sükût uykusunda, dağ taş bazen sarsılsa da pek de bir şey olmuyor. Anlamayan akıl, “Sen bırak onu,” denilenin kılavuzluğunda her helâk olandan bir parça oluyor, o parça bile belki olunuyor, sanmam ki olunmuyor. Gerçeğin bu yuvarlanan kayasında, herkes aslında biliyor ki cehennemın yar-ü hem-demi iken böyle yüreğe akıbeti dağ-ı derûn yapmak iki nefes arası tebessüm getirmiyor. “Aslana hamle ceylana korkmak yaraşır,” diye ben de belledim. Ama ceylan mıyım aslan mı onu bilemedim. Ruhumun geçirdiği safhalar bana bile yabancı, hangi kabre rahmet inecek şu karlı olana mı, o da saklı. “Anadan rüsva doğmuş olana baba nasihati kâr etmez,” dediler, dediler de bunca nasihati insanın neresine serdiler? Ne bir güneşim ki kendi mahrekimde aled-devam seyredeyim, ne Süleyman’ım ki musahhar kılınan rüzgârla serinleyeyim. Anladım ki ömür bir rüya-yı sâdıkadır, yani görüldüğü gibi çıkan bir korkulu rüyadır.

İnsan haklı gerekçelerini açıklarken birden etrafın boşaldığını, gitgide ıssızlaştığını hissediyor. Neyin ezilip yok olduğunu görse bir çığlık işaret ediyor, ardından gelen sessizlik izi örtüyor. Gerekçelerin haklılığı arttıkça sessizlik de artıyor ve

tıpkı Akhilleus gibi söyledikçe tekliyor. Kim bir şey becerdi ve boy ölçüştü ise ya keklige dönüştü ya örümceğe, biraz fazla yükselenin kanatları yandı ya da zincire bağlandı. İnsan kendinden bekleneni yapmadığı beklenmeyi yaptığı her anda öylece oturandan çok aşağılara ve derde yuvarlandı. Tanrı insanda azı seviyor, az anlayanı ama çok düşüneni diyorlar, az mücadele edeni, az gözü peklik göstereni, az cesaret edeni, ben kimim ki deyip girişmeyi, haddini bilen isteniyor. Kim binyıllardır azı çoğaltmışsa zincire vurulan, cünuna uğrayan, yerin ve göğün lanetine takılan oldu. Takva ve sırat-ı müstakim bile az, kâfi derecede, had aşısız, ölçü ile demek. Neyi hesapsızca yaptıysan hesapsız bir karşılığa hazırlan. Bu da adalettir. Ve senin hazırladığına elinin ürettiği denir. Sen kendine zulmettin denir. Tanrı tanrılaşma istemez, kellesini kalabalığa gösterip “Alacaksınız işte buyrun,” diyeni sevmez. İnsan ise Tanrı’yı hâlâ fikri, cesareti, anlayışı ve zekâsı ile etkilemeye çalışıyor. Yazık. Tanrı’yı üniversitedeki hocası zannediyor. Düşünmüyor ki hocası bile biat ve bol miktarda kapı tıkkırtısı istiyordu, hoca bile asistanını angutundan seçti. Hoca demek çok okumuşluğun feyzi ile Platon’un “Tanrılığa özenin” düsturuna boyandı. Bu işi zor da olmadı. Sıfat sade “Kahhar” olunca tanrıya özenmek kolayladı.

Tam ısındım, alçak tabureye ve bir kabule oturdum, barışmasam da bilmediğim bir şey oldum dünyanın hâllerine, hatta bunlara kılıflar elbiseler diktim bunca zamanın gözüyle, eskilerin, göçmüşlerin ibretlerini de yanıma koydum, doymasam da doymuş kadar oldum. “Az yiyin” sözünün muhatabının pide, “Gözünüz sofrada iken kalkın” sözünün sofrada olmadığını anladım. Bir şeyin bir şey etmediğini anladım. Belki de bu denmemiştii ama ben böyle anladım. Anlamak nedir? İstememek. İstedim mi? Hayır. Çaresizlik nedir? İstiyor gibi yapmak. Hayata sevmediği kocasına itaat

eden bir kadın gibi durdum. Onların tuhaf bir mukavemeti ve inadı vardır. Seven kırılğan olur ve çarçabuk özeleniverirken sevgisizlik bir suyu alınmış, çelikleşmiş demir sertliği veriyor. Anlaşılan burda iyi şeylerle yaşanmıyor. Bir yükseklik mi buldum, hayır. Herhangi bir soruya cevap var mı? Hayır. Ama geldiğinden beter gitmek diye bir şey var. Acaba merak uyandırır mı, belki, saygı, sanmam. Ama işte altı bezli, ağzı emzikli hâlini arayarak vedaya hazırlanmak var. Bana her şey ve her şeyin sebebi bile gösterilse şimdi, artık bende bunları beğenecek hâl, Hızır'a "Haa" diyecek hâl kalmadı. Aşırıya kaçtığımı biliyorum ama kaçabileceğim başka bir yer de yok. Aşırılık bazen bundandır.

Ben de imrendim hep Hırka-i Şerif'deki evinde ayağını çatmış yazı yazan Hulusi Efendi'ye ya da sabah namazında secdede son nefesini veren Babanzâde'ye. Ama onların bulunduğu sükûnu ben ne kadar aradıysam bulamadım, benden saklandı hep, gün oldu konyağa muhtaç yaşadım. İçimdeki sese bir ârâm veremedim. Hilve göstererek yangın durdurular gibi ne gösterdimse onun yanmış hâline de dönüp bakan yine ben oldum. İsterdim hafif bir tebessümüm ve meşgalelerim olsun. Meşgaleye tutunmak, tutunarak düşmektik bildim, ama tebessüme mani yok. Sonra hatırladım ki Allah dünyadan "Ey hiçlik" diye bahsetti.

İmreniyorum, imrenmez miyim o çarşamba günleri akşamüstü Çiçekçi pazarından aldıkları ile Selimiye'deki evine gizli bir siluet gibi ağır adımlarla yürüyen ve dünyaya ince pardösüsü, ince çorabı ve zarif bedeni ile bir iz ve bir hakikati tebeşirle alacakaranlıkta çizerek yürüyen kadını görünce. Peşine ağlayarak düşmek, yol boyunca yine ağlamak onun arada durup eli ile pırasaları düzeltişine bakmak, iriliği ile torbada sıkıntıya sebep olan karnabaharı dibe itişini, silkeleyişini izleyip "Toprak olsaydım," diyenin yerine "Karna-

bahar olaydım,” diyesim geliyor gelmez mi, dalga dalga, uhrıç uhrıç geliyor, gelen beni bir sallıyor. Beni sallayan, gayzerlerden fışkıran suyun altında kalmışım gibi ıslatıyor, kendi gözyaşım yabancı bir şey gibi, kurtulmaya çalıştığım bir şey oluyor. Hani zorla ve seyrek gelen gözyaşının tam da bu yüzden başım ve ıslak yanağın hemen çevrilerek gösterecek taktirkâr bir muhatap aradığı gibi değil de işte başka türlü-sünden oluyor. Kendi gözyaşımдан yine hislenen ben oluyorum, tadını beğenen yine ben. Tam anlayacakken kendine acıyarak bunu yine kaybeden oluyorum. Kendinden hoşnut olarak daha yüksek bir şeyin yanaşmasına izin veremeyen, üstelik onun gelirken vazgeçip gidişini gören ben oluyorum yine. Önüne geldiğim basamağı çıkacakken yine iteleyip arkaya sendeliyorum, basamak kayboluyor, düzlükte kalıyorum. Öyle bir düzlük ki, etrafım hep yüksek. Gök üstüme eğilmişken tekrar yükseliyor, buğulanıyor. Tavan arasında sıkışıp kalıyorum. İçime akan sıkışma ve aynı kalma hissi bütün geçmişi ve geleceği suçlamaya kadar uzanıyor, mahşer günü kalabalığında ayağıma basana kızıyorum, mahşer gününün kalabalığından, gelmiş geçmiş bütün ganimet toplayıcılarından, gelmiş geçmiş bütün kendini aklayıcılardan, az bulanlardan, dudak bükenlerden iğreniyorum. İğrendiğim kalabalığa baktığımda bu kıpırdayan kıvıl kıvıl kaynayan devasa kütleden tekrar tekrar iğreniyorum. O kalabalıkta kendimi, çocuğunu arayan ve bulunca bir temiz döven bir anne gibi kendimi arıyorum, bütünümü değil bir parçamı bir yerinde, öbür parçamı başka bir yerinde, başka zannettiğim bir günümü tam orta yerinde buluyorum. Elim kolum harap, yara bere içinde, topladıklarımla ve onların gayri memnun bakışlarıyla, beni küçümseyen dudaklarıyla kendimin en zayıf kenarında duruyorum. Ben bir şey yapabilir miyim? İnsan hiçbir şey yapmış mıdır?

Ne zor sükûn bulmak, ne zor sen dünyayı ele geçirdin ben de öbür tarafı deyip bu beraberlikte adalet bulmak, ne zor her yeri yakan orada yanacak deyip teselli bulmak, bir orman yakan başka bir orman kursa bile orman eski orman olmuyor, sincap yandığıyla, kara sedirler külleri ile toprakta serili kalıyor, sorsan kül ormana iyi geliyor. Sorsan çürümüş yaprak toprağa iyi geliyor, sorsan bir vaktin canlıları dönüştükleri hâl ile birilerine iyi geliyor, sorsan insan mezarda börtü böceğe iyi geliyor.

Ben de imreniyorum o kadının girdiği eve, kapalı balkonuna, çuha çiçeklerine, çelik tencerelerine, koltuk ve kanepelerine, en çok da orada olabilmesine imreniyorum, bir kayanın en dibindeki topraksız yerinden çıkmış kır çiçeği gibi, sadece olmayı erimek manasına tutuşuna, bu tutuşundaki ustalığa imreniyorum, hatta eriyorum. Sofrasına, rendelenmiş havuç salatasına, elma sirkesine, kocası ve çocuğuyla oturduğu masasına, gecenin o eve de gecikmeden inmesine... ama bazen sabah olunca bazen de daha geceden işte, imrenmeler bitince ve gözyaşım bitince, gözyaşı kendini bu iş için artık yeterli görünce artık çıkmak ve gitmek istiyorum başka yere. Orayı hatırlamak yetiyor, sanki bazen yine ağlamak da gerekince hazır oluyor her şey. Sanki ağlayınca bir şey için o artık tam oluyor, sıkı bir ezber, unutulmaz bir dayak gibi. İnsanı kendine yapıştıran bir mayi, bir zank gibi ağladıkların bir daha düşmüyor üzerinden.

Sonbahar güvez renkleri, kızıl hünnabî tonları ile her sömüş gibi son alazın resmine bir bakan olursa diye manasını katarak ve sade güzel bulunmasına, önünde gülümsenmesine şaşarak geçiyor. Bir mevsim bir insana yine alışamadan şaşkın geçiyor. Bir ekim ayı iri sapsarı bir çınar yaprağına devriliyor, onun resmi olarak kalıyor. Bir mevsim, güzelim aylar. Anlar anların içinde, sular hiddetsiz, Haskalfa Sokağı

da, Bacı Kadın Sokağı da sonbaharın içinden geçiyor, sonra kışlık yerine yine yerleşiyor. Yeri aynı kalıyor, ama bir renk hâlesinden ve başka bir sıcaklıktan geçiyor, çamlar eğilerek geçiyor, taşlar sıkışarak geçiyor, yeryüzü toprağını silkeleyerek ve ince bir toz bırakarak geçiyor, geçtiğini belli ediyor, kediler biraz tedirgin geçiyor, ihtiyar geçmek istemeden geçiyor, çocuk zıplayarak geçiyor, bakan bu sokak sonbahardan geçmiş diyor, kimin yaşlandırdığı bilinmeyen bir kadın gibi bir gün başka bir yüzle geçiyor. Kış gelince hiç ayvaya sarılmamış gibi tarçına, sahlebe, battaniyeye sarılıp pencereleri kapatıyorlar. Alıç dışarıda kalıp kuruyor, gören olursa bu mevsimsizliği hemen örtbas etmek için “Buruşmuş, geçmiş,” diyor, o da geçiyor. Alıcın hatırası boyunda asılı kaldığı o bir an oluyor, her şeye bunun için katlanmış oluyor, üstelik o an onun için bile değilken. Alıç kendi diye bir şeyin olmadığını o vakit anlıyor, hiç’likten hiç olduğunu anlayan değil bunu söyleyen memnun oluyor. Güzel bir koku ile çürümeye duruyor, o kokuyu bir tek ömründe kimseye dokundurmadan kendine ayırıyor.

“Nasil olsa var devamı, gelsin tomurcuklar, sarı yaprak gitsin beyaz çiçekler gelsin.” Olur. Sen de gideceksin sarı cildin ve göz aklarınla, damarlı eller ve öne doğru uzamış ayak parmaklarınla, beyaz kundaklarda bebeler gelecek ne güzel. Her ölümden bir keder duymayanın ve bir yanı sallanmayanın tek kişilik kederleri yüzünden keder dünyada kimsenin olmayan, adına vakıf kurulmuş, kimin kurduğu da belirsiz bir kültür mirasıdır, üzülmek bir kültür işidir, yaylı çalgılar, minuetler, kar yağışı, sıcak punçlar gibi bir şeydir. Herkes birden üzülse ve bağırsa bir anda, biri en derin acıda “Hayat devam ediyor,” demese, bir kişi de ihmal etse böreği, helvayı, üzüntü mani olsa lokmalara, hayat da devam etmese, bu milyarlarca insan belki göğü başka bir şeye razı edebilirdi. Ölenin ardından kürekler hazır, mezar yeri bile alınmış

çoktan, kıza yakın olsun oğlan zaten gelmez de, kız fazla su istemeyen ama yeşil görünen bir şeyler diker bayramlarda da gelir. Ne yapsın, el âlem mezara bakıp da “Ne bakımsız,” demesin. Sizin için kızım sizin için, eh biraz da bizim için tabii, arkasından çiçeği sulanmayacak kadar, gerçi biz duymayız ama el âlem duyar, sen arada sula yine de.

“Plastik çiçekler çıkmış anne, dört mevsim yeşil.”

“Oh bayramda da gelme o hâlde.”

Şimdi alıştım, hayatı hissetmemeye alıştım, dışımdaki havayı duymamaya alıştım. Gençken derim yüzülmüş gibiydi de bir meltem değse ben belki feryat ederdim. Şimdi derim kalın, utanılacak bir şey bu ama ağaç altında bir lokma yiyip de güneşlenen ve kendi postundan başka kürkte gözü olmayan bir kedi gibi güzel miyim değil miyim bilmeden yatmaya alıştım. Olur da beni sevene bir uzun bakmaya ve hayrete alıştım. Unuttum neye kırılmıştım bir vakit, vakit dediğim hani şu ömür, benim olan, bana yazılan yani. Yine de kopan solucanın bir bir yarısına bir öbür yarısına bakıyorum, asıl solucan hangisi bilmek istiyorum. Hayatla üçkâğıtçılığına alıştığım bir arkadaşla beraber gibiyim şimdi. Hâline sözüne alıştım, onun üçkâğıtları kendi kâğıtlarımı da bana açtı. İnsan kendinden yeteri kadar iğrenebiliyorsa hayattan o kadar iğrenmiyor.

Ziya Osman! Duracak yer bulamadın, yatacak yer bulamadın, konup da konduğunu göstermeyecek uçacak yer buldun mu, bir haber et meraktayım.

Alçak tabureye ve bir kabule oturdum. Şimdi arkamdan kuru kupkuru bir dal tıkırdayarak gelmeye inatta, sesi ile eşlikte geliyor. Bu sesi öbür dünyaya gidince özlerim çünkü bunları bile bulamayacağım gibi geliyor. Görüp göreceğim bunlarmış, bedenim bile olmayacakmış ki ayakkabım olsun. İşte doycak kadar kestaneyi beş liraya yemek de var bura-

da. Bunu orada bulabilir miyim? Hiç değilse kestane kebabı, yerelması, alıç var, sumak, taze kekik ve Çanak kale domatesi var, Ilgaz dağları, derelerde ince köprüler, ladin ağaçları var. Odun kokusu ve is var. Yanık ot kokusu ve şu yo-kuş var, oradan inmek var. Niye öleyim ki? Bunları bulamam orada, hiçbirini bulamam. Çünkü burda her şeye değer katan mutsuzluk ve keder var. Beni bile güzel gösteren bir gölge var üzerimde, tebessüm edecekken hatırladıklarım var, yiyecekken elimi uzatamadıklarım, kaybettiklerim var. Her şeyi saadetten değil mahzunluktan anladım, hakikati yiyen değil aç kalan sandım, bir sedire sağından oturup uzak bakan, tahammül eden sandım. Aç kalmayacaksam niye yaşayayım ki? Orada mahrumiyetlerim istememeyi keşfe değil bulup coşmaya varacakmış, ben midemi küçültmüşken sofralar kurulacakmış. Ahlâkı olanın dünyada en fena bulunduğu yeri ve hâli cennete resmetmişler. Kırdaki bir başıboş dolaşmak ve kendini türlü şeyle ezerek bir insan hulasası çıkarmak varken, bir taş ezince kendinden çıkan bilmediğin kokuya şaşmak varken, koyun ve keçinin dengi olmak, otun dibini koklamak varken, tam kabul ettim, alçak iskemleye ve bir kabule oturdum derken, denilenleri anlamadan ama mecbur kalarak yapıp bir başka yaradılışa kavuşmuşken, nasıl olduğunu bilmediğim bir kokuya kavuşmuşken, kurt kuş artık tertemiz görünüyorken gözüme, her şey istenilene yaklaşmış ve insan isteneni artık umursamayacak kadar hâlinin adamı olmuşken bak başa döndürüp her bildiğimi unutturup beni tekrar azdıracaklar. İstemem. Bilirim, ben de kendime az rüşvet vermedim. Tövbe, aynı katmandan sıyrılmak için yeniden düşünmek demekmiş, daha yeni öğrendim. Cenneti yeniden düşündüm ve beğenmedim.

Hani para ile saadet olmazdı, sırf sevap kazananlar sadece cennet ehli de mutlu olmaz o zaman. Mahrumiyet değil mi güzel olan, eksik değil mi tam olan? Çağlayan da, Kâğıthane

de merkezî sayılır demeyi özlerim, ev alabilecek miyim acaba diye düşünmeyi ve alamamayı özlerim. İnsan yoksul günlerini, patlak ayakkabısını, mütevazı sofrasını özler en çok. Cennetteki memnuniyet ve kendinden duyulan gurur sanki her şeye mani olur. Burda her şeye mani olan o değil miydi, önümdeki perde o değil miydi? Tam ağlayamamak, tam üzülememek ondan değil miydi, hayat ciddileşilemeyen bir şımarma süresi değil miydi?

Hâlini düzelten ya da terk eden buradan bile sıyrıldı, ben onu hep elenmiş saydım. Yapmaya yapabilmeye değil olmaya inandım, sanki olabilecek ama olmaya yetemeyecek bir şey olduğuma inandım. Kâinatın bu aşağı mahallesinde yükseğe hayran yaşadım. Hep dallara, dağlara, aklını verip giden delilere hayran yaşadım. Aklını beğenenlere şaştım da yaşadım. Yaşamadıysam da şurda durdum, evet o yokuşun üstünde durdum, yaz da önümden geçti, sonbahar da. Ben durdum. Kendi çocukluğum ve gençliğim, öyle olduğuna şaştığım yetişkinliğim de geçti her şey ile beraber, ben yokuşun üstünde her şeyi gördüm. Gezen gezdiği yeri görürken ben durduğum için her şey önümden yüzerek geçti, gördüm. Kendimi kendimden ayırıp da gördüm. Seni de gördüm her şeyi söyleyemesem de ötekini de, nereye gittiğini neye koştuğunu gördüm, akşam elindekileri gördüm, sofranı, etrafını gördüm. Beni görünce ifadeni değiştirsen de neşeni gördüm, bazen endişeni gördüm, endişeni kovalamaya çalışmanı gördüm, tekrar iyi olmaya çalışmanı gördüm, seni ve ötekileri gördüm. İz kayboluncaya kadar gördüm, kaybolduktan sonra gözlerimi kapatıp görmeye devam ettim. Biliyorum, ne olsa dolaştım aralarında, aranızda. Yabancı değilim tuhaf bir şey söylendiğinde ya da âşına değilim sıradan bir söze. Çünkü aslında kimsenin değil bunlar, sen içindekileri geri çektiğinde. Bak nasıl susuveriyor, neden feve-

ran ettiğini bile hatırlamıyorsun ya da yapıştığın bir şey elinden düşünce arkana bile bakmıyorsun.

Bak kedi tırmandığı minderi ön patileri ile aheste tırmalayıp anasını andı.

Sözlerini dünyanın elif'ten ye'ye dinledim. Bir sağlam ezberi dört de türküsü var, iki üç oyunu, bir de gaybubet kazanı var. Dert, insanın hiçbir şeyi anlamayacak şekilde yaratılmış olmasında. Hatta anlamayı istemeyecek şekilde yaratılmış olmasında. Bu yaratılışını da çok sevmesinde, yaratıcısını sevmeyenin bile yaratılışını sevmesinde. "Sen anlamazsın," denilen çocuğun anasını sevmesinde. Anlamayacak olmayı çok sevmesinde. Anlam'ın isteklerine baş çeviriş içinde ilânihaye durmayı istemiş, beğenmiş olmasında. Kayıp olmasına rağmen aramayı istememesinde, yere düşene bile eğilmek istememesinde, bir gününün, bir fikrinin, bir yaptığının bile kendisine ait olmamasında ve bunları kendinin saymasında. "İnsan şaşkınlığı" bakışını kendine çok yakıştırmasında, "İnsanî" dediği her şeyin aslen zaaf olmasında ve bunları hep güzel bulmasında, bunlarla bunalacağına rahatlamasında, bunlarla uzlaşmak istemeyeni bizzat kendisinin uzaklaştırıp yok saymasında. Trajik yan ise bütün bunlarla olur da bir ömür geçirebilen olursa onun da aşağı mahallenin çok zor fark edilen incecik bir yalazından başkasına sahip olamamasında.

Uğraştım uğraştım gelip ahmağın bile dayandığı şüphe çitine yaslandım. 400 sene evvel olaydı, şüphe bari bu kadar bayatlamayaydı, her şeyin vaktinin geçtiği, derin sözün kıyılarına vurup öldüğü, gayretlerin sporlaştığı, hayatın ucuz, insanın bedava olduğu devirde eskilerin açmaya ve yaymaya çalıştıklarını şimdi saklama gayretinde her hareketinden yanında bir karikatürünün de çizildiği sezgisinde, bir tekrar nöbetinde, dünyanın bölüm özetinde insan ne yapsın? Ne yapsın

da ezberinden ve kolayından kurtulsun? Uzun anlatılanların sahibini kendi de tecrübe edebilse bile onların üstüne bu özetten payına düşen ne? Kısa fragmanları aşırıldığı belli olmasın diye kalın kitaplar yazıp arasına serpiştirdi, sonra da muradı anlaşılmadı. Böylece muradı az da olsa oldu, her şeyi gibi. Asıl mutsuzluğunu arkaya atıp bunu asıl mutsuzluğu saydı. Mutsuzluk elinde ve gövdesinde eğreti kaldı, sanatlaşmadı. Sakin ve تنها dünyanın sağanağında zihinlere ve kalplere düşenler oldukları hâlleri ile sofradaydı. Dört satır yağar dört satır dizilirdi, iki diyalog iki diyalogdu. Eski çok değildi ki artık çok olsun, yapılan çok değildi ki yanlış çok olsun. Şimdi bir göğüs başkalarının akıl edemediklerini ya da ihmal ettiklerini fark etmekle bile çatlayacak gibi geriliyor ve bu yüzden de daha o esnada havalanamadan patlıyor. Bir eksiği anmaya başladığı an ayağı da yerden kesiliyor ve sanki tüm eksiklerin fazlalıkları o an kendine ekleniyor ve eksiği fark etmenin üstünlüğünden yüzüne kan, kalbine hiddet hücum ediyor. Fark ettiğini kendinden uzak tutan el ve bakış, üzerine serpmeyen duyuş gelmiyor, gelenin iyi parçası gelmiyor, gelen yaralanarak geliyor, gelenin o olduğu anlaşıldığı an onun da yürüyüşü değişiyor. Acıyı keşfeden onunla eriyeceğine pahalıya satacağı bir şifa bulmuş oluyor, dert şifa diye satılıyor. Ama satmıyor da, süründürüyor. Âlimler insanı süründürüyor, tüm mistik ve mutasavvıflar süründürüyor, vermiyorlar, çünkü çok az, vermiyorlar, çünkü anca kendine bir hâle kurmaya yetecek bir tülleri değil tülbentleri var, vermiyorlar. Her anlamayandan kendi evlerini sağlamlaştıracak tuğla ediniyorlar. Sır, saklananın yok mertebesinde küçük ve kişiye mahsus olmasında, dağıtılmaya kalkıldığında düşecek çok küçük payın kimseye yetmemesinde. Sahibini yokların yanında vasi göstermesinde. Ama sadece göstermesinde.

Havada sahipsiz gezen bir duygu bile sahiplenilip onun teklifi ve kıymeti sezildiği an bir insan kibrine bürünüveri-

yor, kaybolanlardan, faydasızlardan oluyor. Bir yokluğu duyuran ve va'z eden sanki tüm varlığa kavuşuyor. Başkasından şikâyet eden aslında aç olduğunu söylüyor, beğenen yeni doymuş, yapılamayanları sayıp dizen alınacak eksiklerin listesini veriyor, anlayış gösteren haksız kazancını sükûtle örten, öfkeden gözü yaşaran kendine hayranlıktan ağlayana dönüyor, tevazu eden öfkelinin bir şey elde etmesine mani için onu tutana. İnsanın bir eli ekerken öbür eli söküyor, ikisi de birbirinden habersiz, dili bir güzel söz söylerken kalbi kendi sözüyle önce yatışıyor sonra kabarıyor, onu az evvel teskin eden söz o sözü edebilme becerisinden dolayı rahatsızlık verene dönüşüyor. "Yeryüzü halifesi" dediler, sen de inandın, bir de gökyüzünü gör, onlar da seni görsünler, acaba görülecek hâlde misin, inanılacak şey kalacak mı bakalım.

Bana şimdi sataşan şeytanlar bile öyle avam ve demode ki, öyle bildik tanıdık ki, gelişleri akraba ziyareti gibi, galibiyet öyle yavan ki, ben el-Ebyaz'ı beklerken beni duvardan duvara vursun ve ben ölmeden saniyeler önce bilip anlayayım ve bir insana yakışan o büyük hüsrânı tadayım derken bana büyük dedemin ahbabı geliyor gele gele. Yetiş şeytan, ah akıl görüş sahibi, nerdesin, sen de mi terk ettin?

Bir şey mi söyledim, kelime mi gürledi?

Bu kadar hasta bir kalp ile gönderdiler dünyaya, kıvamların kıvamı diye kendi etine ve aklına ısındırdılar, kurt kuş hepsi sana sen kullan onları dediler, en neşeli ve sağlam adam mürşit oldu, olmasa ne ki, ona zaten bir şey olduğu yoktu, ne yese midesi, en soğukta ensesi zarar görmezdi, ama işte saz benizli ve vesvese içindekileri çevresine aldı, zavallı Mansfield bile kışta kıyamette Gurciyev'in ineklerine bakan oldu, Gurciyev'in tek bıyığı düşmedi, etraf helâk oldu, diyorlar ki cenazesinde bile sımsıcak, taş gibiymiş, bak

öbürkileri de dans ettirmiş. Hasta hastaya faydasız, iyi hastaya bakarak daha iyi olmanın, hastalığı derinden kavrayarak başka hastalara da ulaşmanın, onları daha iyi anlayıp kendine bağlayıp sağmanın hastalığa da hiç bulaşmamanın derdinde, güç yetiremeyen kendine ne yapılsa gün günden kuruyan bir çiçek gibi çaresiz. Bak, sen de gelmişsin dünyaya ama manyetik merkezin yokmuş, gençliğini sağlamışlar, ama tadını bile anan yokmuş, yeni sağılacakların yanında adın mecburiyetten iki inkâr arası zorla söylenen bir yanılığın payı olmuş.

İnsanın aslında çok az bir gayreti, birkaç zamanlık bir mahzunluğu, diğerlerinden ayrıldığı her anı... ona büyük ödülleri olarak döner. Bir koca hayatta insan aslında çok kısa bir süre çok az bir şey yapmıştır, ama o elinde büyür. Bütün bir hayattan bahsedince aslında ömrün bir yazının iki ayı, belli bir çağın bir vakti, bir sıkılıp didinmenin kısa devri kıymetli bir iç gibi tüm hayatı zenginleştirir. İnsan anladığını o kısa andan, gördüğünü o çabucak kayan görüntüden, hissini o akşamdan alır. Üstüne bir yetmiş yıl koyar. Ama insanı uykulu ve kendinden memnun kalmaya sabitleyen aslında acı çekmediği ama kendine acıdığı, aslında büyük bir deritte olmadığı ama söylenip durduğu, kendine yana yakıla içinde hakikat taşımadan feveran ettiği her gününü çektiklerine saymasıdır. Hâlbuki çok çok az insan gerçek bir acıyı, gerçek bir hakikat anını çok seyrek içine çeker ve bu öyle bir cevherdir ki, bir zerresi hiç bilmeyen ile dumanına maruz kalmış olanı birleşmemecesine ayırır.

Tanrı tarifsizce cömerttir aslında, insan alamaz, eli duaya açılır ama isteyemez bile.

Ben ne oldum, ne oldum?

Sahra-yı kebirde vaha emini oldum.

Sabah uzun, öğle daha uzun, akşam kısa, gece nihayetsizdir. Çocukluk kısa, gençlik daha kısa, yetişkinlik uzun, ihtiyarlık bir akşam saatidir. Bir yaz çocuk görülen ve bilmeden sonraya koşan ve hep koşan sonbahara sırtında süt güğümleri ile mandıranın kapısında solmuş beklemededir. Dün utanan kız dağın karşısındaki parkta şimdi bu kış eli karnında parka bir uzaktan bakarak bebek beklemededir. Cevval anne genç anneliğin verdiği dayanıklılık süresince uzun müddet her şeyini vererek çalışır. Yetişkinlik uzun sürer, çok uzun. İhtiyarlığın sediri tabuttan az önce gelir. Tahtaya ve sertliğe ahşan vücut birinden diğerine kolayca devredilir.

Sabah bir uyanma değil doğrulmadır, yeni değil devamdır, taze değil hep önceki günlerden kalmadır. Pek seyrek günün kendi öz sabahı olur. Ve insan o sabaha, o taze, diğerlerinden ayrılmış sabaha şaşkınlıkla bakar, ne yapacağını, ne yapıp da onu yitirmeyeceğini bilememekle bir sallantıya, sabah sallantısına düşer. Başka günden ayrı başka bir sabahı tanımış, ayırt etmiş olmak, bir şey yapmadan onu seyret-

mek hayatın hatıralarından biri olarak akılda ve hayatta asılı kalır.

Yaşlıların bazıları seherlerden, fecirlerden bahsederler. Sanki bahsetmeyi de severler. Ama bahsedende bir başkalık, adımlarında ve gölgesinde bir uzunluk, belki de kısalık fark edilmeyince bir ufak ihtimal olarak zihninin bir yerinde cılızca durur bu seher saatleri. Belki insan sehre de alıştığından ve onu da kendi boyası ile boyadığındandır kim bilir. Ama belki bir gün sezilen, sezdirilen, isabet eden o gök sofrası bir daha kurulmaz. Haber bile alınmaz. Seherdeki efsun, bu gizli hatırayı bir ömür kendinin olarak anlatmaya gelmiş olanı görünce dağılır. Dağılıp Balıkesir, Madra Dağları... derken bir derdi savuşturmuş gibi Ilgazlar'ın en tepesine konup da soluklanır. Herkes uyurken yüzüne az soğuk su çarpıp ayakta durup aslında yaptığı ile büyülenen ve dünyanın bütün uyuyanlarına karşı kendini serinlikte hisseden ve o uyanık olduğu an örtüsüne bürünmüş de uyuyanları uyardırmayı üzerine alınıp sabahtan başlayarak herkesi uyarmayı görev bilene karşı yatağın yorganın yatır, uyuyanın evliya görevi görmesi belki de pek evlâdır.

Taşranın genci hıyar gibidir, sabah ilk gördüğünde koparmazsan akşama bakarsın zırlı olmuş ya da bir meyve sabah ekşimtıraktır cesaret edemezsin dalından etmeye birkaç gün sonra aniden buruşmaya dönmüş ve geçkin tadı ile küçülecek dalında durmuş. Sanki yenecek zamanı yoktur da bir andır daha doğrusu. Ömrü ve tadı bir andır da sanki zaten kurumaya doğmuştur.

Güneş hep tepede, yağmura rahmet dendiği gibi güneşe de rahmet denmiyor da nimet deniyor. Yani sonu faydaya varıyor, keseye fayda, mideye fayda... Olmasa, o olmasa hiçbir şeyimiz olmaz deniyor, yine göz önüne sofralar kuruyor. Güneşi bir aracı olarak kabul edebiliyor, hayata fazla karışmasını ve kurallarını sıkıcı bulduğu bir peygamber gi-

bi, inanıyor ama hakkında düşünmek ve konuşmak istemiyor, vereceklerini kapının altından atıp gölgesini sererek giden, kendini hissettirmeyen güneşi seviyor. Ağırılığı ve sıcaklığı hissedilmeyen şeyler makbul, hissettirsin ama yakmasın ya da ezmesin. Her şey ılık bir suya dönüşsün, en fazla arkasından hafif bir ürperti. Dünya fazla uzatmadan, bilinen şeylerin ılık ve tatlıca olanlarını başa getirerek geçsin gitsin isteniyor.

Gerçi insan da dünya istenildiği gibi bir yer olmadığı için yaşayabiliyor, kendine böylece fazla kusur yüklemeyen yaşayabiliyor. Daha kötüsü olsa insan kendini mi sever? İnsan zaten kendini sever. Kim onu bu sevgiden vazgeçirmeye çalıştıysa sevilmeyen o oldu, insan kendini sever ve bunu sabitler. Her günü yeniden inşa etmese de inşaatı denetler. Sevmese dağlar ürperir mi, dağ keçileri sağa sola kaçar mı, o isteyince kanat çıkaran kertenkele havalanır mı, dünyanın korkusu da cennete benzemek mi yoksa?

Sıracaotları, kaya gülleri, keşişbaşları

ISBN-13: 978-975-05-1899-7

9 789750 518997